

Miten vihapuhetta käsitellään suomen-
kielisessä toimittajakoulutuksessa?
– Kyselytutkimus journalistiikan ja
journalismin opiskelijoille

Tuuli Rantasalo

Maisterintutkielma

Journalistiikka

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2023

*Kiitokset Jyväskylän yliopiston data-analyytikko Pekka Rahkoselle
määrälliseen analyysiin antamastasi avusta!*

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Kieli- ja viestintätieteellinen laitos
Tekijä Tuuli Rantasalo	
Työn nimi Miten vihapuhetta käsitellään suomenkielisessä toimittajakoulutuksessa? - Kyselytutkimus journalistiikan ja journalismin opiskelijoille	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Tammikuu 2023	Sivumäärä 62 sivua + liitteet (5 sivua)
Tiivistelmä	
<p>Vihapuhe on ajankohtainen ilmiö maailmalla, ja myös toimittajat ovat joutuneet sen kohteiksi. Tässä tutkimuksessa vihapuheesta käytetään Pöyhtärin, Haaran ja Raittilan (2013) määritelmää, jossa se nähdään vihaa ja aggressiota osoittavina puhetekoina, jotka kohdistuvat yksilöihin tai ryhmiin. Vihapuhe voi ilmetä verkkovihana, aggressiivisena puheena tai vihamielisenä keskusteluna (mp). Pahimmillaan vihapuhe voi johtaa toimittajien itesesensuuriin tai jopa alanvaihtoon. Vihapuhetta ei ole kuitenkaan tutkittu kattavasti suomalaisessa journalismin kontekstissa, eikä toimittajakoulujen vihapuheopetusta ole tutkittu vielä lainkaan. Näin ollen tämä tutkimus tuottaa alalle uutta tietoa.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista vihapuheopetus on journalistiikan ja journalismin opiskelijoiden mielestä. Loppuvuodesta 2021 tutkimukseen kerättiin aineistoa verkkokyselyllä, johon vastasi 68 suomenkielistä toimittajakoulutusta suorittavaa opiskelijaa. Vastausprosentiksi muodostui 9,3. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin sekä määrällistä analyysia että laadullista sisällönanalyysia. Näillä menetelmillä saatujen tulosten perusteella suomenkielisessä toimittajakoulutuksessa ei anneta järjestelmällistä opetusta vihapuheesta. Aiheesta pidetään vain harvoin kokonaista luentoa tai oppituntia, ja tyypillisimmin opetus koostuu satunnaisista maininnoista ja keskusteluista.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että opiskelijat eivät olleet kovinkaan tyytyväisiä vihapuheopetukseen ja että he halusivat sitä enemmän. Jotkin taustatekijät näyttivät vaikuttavan siihen, miten opiskelijat arvioivat opetusta. Esimerkiksi naisopiskelijat arvioivat opetuksen miesopiskelijoita useammin riittämättömäksi. Lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijat kokivat yliopisto-opiskelijoita useammin tietävänsä, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit ja miten vihapuhetta kohdatessa tulisi toimia. Opiskelijat listasivat myös useita asioita, joista he halusivat tietää enemmän. He eivät aina osanneet erottaa, milloin palaute lasketaan vihapuheeksi tai milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit. Tietoa kaivattiin myös siitä, mitä vihapuhetta kohdatessa tulisi toimia ja miten sitä pitäisi käsitellä. Lisäksi avovastauksissa nousi esiin pohdinta siitä, kuinka paljon omia juttujaan olisi mahdollista sensuroida välttääkseen vihapuheen.</p>	
Asiasanat vihapuhe, toimittajakoulutus, journalismi, opetus, kyselytutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto JYX	
Ohjaaja Turo Uskali	

KUVIOT

KUVIO 1	Opiskelijoiden mielipide vihapuheopetuksesta.....	38
KUVIO 2	Mitä opiskelijat haluaisivat oppia vihapuheesta.....	42

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Vastaajien sukupuoli	24
TAULUKKO 2	Missä opiskelet journalistiikkaa tai journalismia?	25
TAULUKKO 3	Kuinka laaja-alaisesti opinnoissasi on käsitelty vihapuhetta?	31
TAULUKKO 4	Jos vihapuhetta on käsitelty, millainen sävy opetuksessa on ollut?	33
TAULUKKO 5	Jos vihapuhetta on käsitelty, millaisin keinoin?	34
TAULUKKO 6	Missä muualla olet saanut vihapuheopetusta tai -koulutusta?	35
TAULUKKO 7	Väittämiä vihapuheopetuksesta	36

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VIHAPUHE	4
2.1	Mitä vihapuhe on	4
2.2	Mitä sukupuolittunut vihapuhe on	7
2.3	Miten vihapuhe vaikuttaa toimittajiin	9
3	TOIMITTAJAKOULUTUS	13
3.1	Toimittajakoulutuksen historia Suomessa	13
3.2	Toimittajakoulutus nykypäivänä	16
4	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	20
4.1	Tutkimuskysymykset	20
4.2	Kysely aineistonkeruumenetelmänä	20
4.3	Toimittajaopiskelijat tutkimuskohteena	23
4.4	Hypoteesi	26
4.5	Määrällinen analyysi	27
4.6	Laadullinen sisällönanalyysi	29
5	TULOKSET	31
5.1	Mitä vihapuheesta opetetaan ja miten	31
5.2	Miten opiskelijat arvioivat opetusta	36
5.3	Mitä opiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta	38
5.4	Mitä opiskelijat haluaisivat oppia	42
6	POHDINTA	46
6.1	Ei järjestelmällistä opetusta	46
6.2	Lisää opetusta kaivataan	49
7	TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	53
7.1	Tutkimuksen yleistettävyyden arviointia	53
7.2	Kyselyn onnistumisen arviointia	56
7.3	Jatkotutkimusaiheita	57
	LÄHTEET	59

LIITTEET

1 JOHDANTO

Haukkumista, mielenterveyden kyseenalaistamista, väkivaltaista uhkailua ja huorittelua. Muun muassa tätä kaikkea vihapuhe voi tarkoittaa. (Pöyhtäri ym. 2013, 119.) Vihapuhe on ajankohtainen ilmiö kaikkialla, ja myös toimittajat ovat joutuneet sen tulilinjalle. Vuonna 2016 saksalaistoimittajille tehdyn kyselytutkimuksen mukaan 17 prosenttiin vastaajista oli kohdistunut usein tai erittäin usein vihapuhetta (Obermaier ym. 2018). Lisäksi noin kolmasosa yli 1 900 ruotsalaistoimittajasta ilmoitti vuonna 2013 saaneensa vähintään yhden uhkauksen viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastavana ajanjaksona muun muassa nimittelyä ja herjauksia oli kohdistettu 74 prosenttiin vastaajista. 10 prosenttia kertoi kokevansa sitä viikoittain. (Löfgren Nilssonin Örnebring 2016, 883.)

Vihapuhetta on myös Suomessa, jossa Norjan vuoden 2011 terroriteot kiihdyttivät vihapuhekeskustelua (Pöyhtäri ym. 2013, 33). Esimerkiksi vuonna 2015 epäiltyjen viharikosten määrä lähti jyrkkään nousuun ja rangaistava vihapuhe lisääntyi. (Poliisiammattikorkeakoulu 2019.) Tuoretta ja yleistettävissä olevaa tutkimusta siitä, kuinka paljon suomalaistoimittajat kohtaavat vihapuhetta, ei ole tehty. Vuonna 2019 Yleisradion ohjelmatyötä tekeville journalisteille suunnatussa kyselyssä vastausprosentti jäi 30,3:een (Hiltunen & Suuronen 2019). Kuitenkin vastanneista toimittajista jopa 60 prosenttia oli saanut solvauksia tai vihanilmauksia vähintään kerran kyselyn tarkastelujakson aikana, ja 21 prosenttia koki sitä säännöllisesti työssään. (mp.) Aggressiivinen palaute näyttäisi siis olevan melko yleistä toimittajan työssä.

Vihapuheen tarkoituksena voi olla esimerkiksi kohteen vaijennus ja osallistumisen estäminen julkiseen keskusteluun (Knuutila ym. 2019, 57). Journalistisessa kontekstissa vihapuhe voi johtaa toimittajan itsesensuuriin tai jopa alanvaihtoon. Tällöin kansalaisten oikeudet tietoon käsiksi pääsemiseen, julkiseen keskusteluun osallistumiseen ja aktiivisena kansalaisena toimimiseen ovat uhattuina (Clark & Grech 2017, 21). Vihapuhe ei siis koske pelkästään journalistia itseään, vaan myös hänen yleisöään. Journalisteja on koulutettava, jotta he tietävät, miten he voivat käsitellä vihapuheen kohteeksi joutumista ja mistä he voivat saada tukea. Vihaposti ei saisi vaikuttaa

heidän työhönsä ja henkilökohtaiseen elämäänsä. Ihanteellisessa tilanteessa työnantaja on prosessissa tukena sekä neuvoo toimittajaa, miten toimia. Kaikissa työpaikoissa ei kuitenkaan ole selvää näkemystä, miten vastaavanlaisessa tilanteessa tulisi edetä.

Päädyn tutkimaan kyselyn avulla sitä, miten suomenkielisessä, korkeakoulutasoisessa toimittajakoulutuksessa valmistetaan tulevia toimittajia vihapuheeseen, koska olen ollut jo vuosia kiinnostunut vihapuheesta ilmiönä. Ajatus tutkimusaiheesta kypsyi, kun huomasin erilaisissa keskusteluissa, miten kukaan nuorista toimittajista ei ollut kunnolla valmistautunut vihapuheen vastaanottamiseen. Esiin nousi, etteivät uransa alussa olevat journalistit tienneet, miten heidän kuuluisi menetellä, jos he saisivat vihapostia, joka jäisi vaivaamaan heitä. Koska olin tehnyt kandidaatintutkielmani vihapuheesta (Rantasalo 2019), tiesin, että vihapuhe voi vaarantaa yleisön tietoon käsiksi pääsemisen. Kandidaatintutkielman neljästä haastattelemastani toimittajasta yksi oli kerran jättänyt yhden jutun tekemättä vihapuheen pelossa. Lisäksi kaikki neljä kertoivat, etteivät olleet tehneet rikosilmoitusta kohtaamastaan vihapalautteesta. (mp.) Koin merkittäväksi alkaa tutkia, miten vihapuhetta käsitellään opinnoissa, sillä toisinaan se voi olla toimittajan ainoa paikka, jossa hän saa aiheeseen liittyvää koulutusta.

Suomen työmarkkinoilla on yhä enenevässä määrin freelance-journalisteja, joilla ei ole tukena työnantajaa tai työyhteisöä. Esimerkiksi vuoden 2019 maaliskuussa Suomen freelance-journalistien yhdistys ylitti 1 450 jäsenen rajan (Suomen Freelance-journalistit 2019). Jäsenmäärä yli kaksinkertaistui reilussa kymmenessä vuodessa: yhdistys perustettiin 2005, jolloin se aloitti 700 jäsenen voimin (Suomen Freelance-journalistit 2017). Freelancereiden kohdalla korkeakoulussa saatujen oppien merkitys korostuu. Koska heillä ei ole vakituista työyhteisöä tai esihenkilöä, freelancer saattaa pahimmassa tapauksessa jäädä yksin saamansa vihapalautteen kanssa.

Myös etätyön yleistyminen lisää toimittajien saaman vihapuheopetuksen arvoa. Korona-aikana etätyön määrä on lähes tuplaantunut informaatio ja viestintä -toimialalla (Leskinen 2021), siis myös mediataloissa. Vaikka suomalaiset ovat olleet tyytyväisiä etätyöhön, moni on tuntenut olonsa eristäytyneeksi ja kaivannut sosiaalista tukea (Bolmqvist ym. 2020). Koska etätyöläisilläkään työyhteisö ei välttämättä ole lähellä, vihapuhe saattaa vaikuttaa työhön ja jaksamiseen enemmän kuin lähityötä tekevillä. Etänä työskennellessä olisi toivottavaa, että jokaisella toimittajalla olisi perustiedot ja -taidot vihapuheen vastaanottamiseen ja käsittelyyn liittyen.

Toistaiseksi ei ole tutkittu, mitä suomalainen, korkeakoulutasoinen toimittajakoulutus opettaa vihapuheesta. Näin ollen tekeillä oleva maisterintutkielma paikkaa tutkimuksessa olevaa aukkoa. Se toimii myös apuvälineenä korkeakouluille, jotta niissä tiedetään nykyistä paremmin, mitä tulevat toimittajat ajattelevat tämänhetkisestä vihapuheopetuksesta. Tutkimuksessa käy myös ilmi, mitä opiskelijat haluaisivat tietää vihapuheesta ennen sen mahdollista kohtaamista. Pro gradu palvelee alaa muutenkin, sillä se selvittää tulevien toimittajien ajatuksia vihapuheesta ja sen kohtaamisesta. Tutkimusaineistonani on kyselytutkimuksessa kerätyt vastaukset 68 opiskelijalta, jotka suorittavat suomenkielistä, korkeakoulutasoista toimittajakoulutusta. Seuraavassa luvussa määrittelen tutkimuksen kannalta keskeisimmät käsitteet. Sen jälkeen esittelen tutkimuskysymykset, aineiston ja metodit. Tulosluvussa kerron kyselyssä esiin nousseista tuloksista, ja pohdintaluvussa kerron, mitä tulokset merkitsevät. Lopuksi arvioin tutkimuksen onnistumista ja esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 VIHAPUHE

2.1 Mitä vihapuhe on

Vaikka vihapuheesta puhutaan nykyään yhä enemmän, se ei ole uusi ilmiö. Voidaan ajatella, että ihminen on koko olemassaolonsa ajan kyennyt tuottamaan vihapuhetta, joka kohdistuu esimerkiksi viholliseksi miellettyyn ryhmään tai yksilöön. (Pöyhtäri ym. 2013, 26.) Suomessa vihapuheesta ja rasismista alettiin ensikertaa puhua 1980-luvun lopulla, kun esimerkiksi Vietnamin pakolaiset saapuivat (Neuvonen 2015, 277). Nykypäivän vihapuheen alkujuurena pidetään usein internetiä, jossa keskustelukulttuuri on paikoin vihamielistä.

Suomessa vihapuhe nousi yleiseen keskusteluun, kun Norjassa toteutettiin terrori-iskut Oslossa ja Utøyen saarella vuonna 2011. (Pöyhtäri ym. 2013, 43.) Vasemmistonuorten leirillä massamurhaan syyllistynyt Anders Behring Breivik seurasi tiiviisti esimerkiksi blogia, jossa kuvaillaan muslimien tekemiä rikoksia ja hyödynnetään niitä todisteena islamin väkivaltaisuudesta. Breivik ihaili kirjoittajia ja oli itsekin sitä mieltä, että muslimien siirtolaisuus ja korkeampi syntyvyys tuhoaa eurooppalaisen sivilisaation. Hänen mukaansa tällainen kehitys oli estettävä toiminnalla, eli tuhoamalla vasemmistolaiset monikulttuurisuuspolitiikan kannattajat. (Jalonen 2011, Pöyhtäri ym. 2013, 32 mukaan.) Toisin sanoen vihapuhe oli ainakin yksi syy, joka ajoi hänet tekemään raa'an rikoksen.

On tärkeää määritellä vihapuheen käsite tarkasti, sillä kyseinen ilmiö voidaan hahmottaa kahdella eri tavalla. Juridisella tasolla voidaan katsoa, ettei vihapuhetta ole olemassa, sillä sitä ei ole määritelty Suomen laissa (Neuvonen 2015, 19; Pöyhtäri ym. 2013, 26). Lain nojalla vihapuhe voidaan kuitenkin tuomita esimerkiksi

kiihottamisena kansanryhmää vastaan (RL 19.12.1889/39. 2019, 10. luku), uskonrauhan rikkomisena (RL 19.12.1889/39. 2019, 17. luku), kunnianloukkauksena (RL 19.12.1889/39. 2019, 24. luku), yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä (RL 19.12.1889/39. 2019, 24. luku), vainoamisena (RL 19.12.1889/39. 2019, 25. luku) tai laittona uhkauksena (RL 19.12.1889/39. 2019, 25. luku).

Vihapuhe voidaan hahmottaa myös arkisemmalla tavalla. Tässä tutkimuksessa sovelletaan Pöyhtärin, Haaran ja Raittilan (2013, 26) vihapuheen laajaa, arkista määritelmää, jossa se nähdään vihaa ja aggressiota osoittavina puhetekoina, jotka kohdistuvat yksilöihin tai ryhmiin. Se voi ilmetä verkkovihana, aggressiivisena puheena tai vihamielisenä keskusteluna (mp). Vihapuheesta käytetään maisterintutkielmassa laajaa määritelmää, koska sellainenkin vihapuhe, joka ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä, voi vaikuttaa kohteena olevan toimittajan työskentelyyn ja jaksamiseen. Pahimmillaan toimittaja voi esimerkiksi alkaa sensuroida itseään tai vaihtaa alaa.

Journalisteihin kohdistuvaa vihapuhetta ei ole tutkittu paljoa Pohjoismaissa tai Suomessa. Pöyhtäri ym. (2013, 118 – 129) haastattelivat kirjaansa *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa* 28 henkilöä, joista kymmenen oli toimittajia, kymmenen asiantuntijoita, kuten poliitikkoja ja tutkijoita, ja kahdeksan omalla nimellään esiintyviä verkkokirjoittajia. Haastattelujen perusteella tyypillisin vihapuheen muoto olivat henkilökohtaiseen sähköpostiin lähetetyt viestit. Lisäksi toimittajat saivat suoraa palautetta toimittamiseen. Journalisteja oli haukuttu poliittisilla pilkkanimillä, heidän mielenterveytensä oli kyseenalaistettu, heitä oli epäilty tyhmiksi ja heidän ulkonäköään oli haukuttu. (mp.) Internetin kautta saapuvan vihamielisen palautteen ja muun verkkohäirinnän lisäksi useammalla haastateltavalla oli kokemuksia myös muunlaisesta häirinnästä. Tällaiseksi lukeutuivat muun muassa anonyymit lähätysoitot sekä solvaukset, uhkailut ja itsemurhakehotukset puhelimesta. (mp.) Vihapuhe ei siis näyttäisi rajoittuvan pelkästään internetiin.

Suomessa ei ole tutkittu, kuinka usein toimittajat joutuvat vihapuheen kohteiksi. Sen sijaan esimerkiksi Saksassa toteutettiin vuonna 2016 vihapuhekysely, johon vastasi lähes 500 saksalaistoimittajaa (Obermaier ym. 2018). Kyselyn mukaan 17 prosenttia vastaajista joutui vihapuheen kohteeksi usein tai hyvin usein, kun taas 72 prosenttia ei joutunut lähes koskaan (mts., 511). On kuitenkin huomioitava, että vastausprosentti jäi kahdeksaan (mp.), eivätkä tulokset ole siksi välttämättä luotettavia.

Sen sijaan tutkimusta on tehty enemmän painostuksesta ja häirinnästä, joiden osaksi vihapuhekin voidaan toisinaan lukea. Esimerkiksi Hiltunen & Suuronen (2019) toteuttivat kyselyn Yleisradion ohjelmatyön työntekijöille Suomessa vuonna 2019. Kyselyyn

vastasi 523 henkilöä, ja sen vastausprosentiksi muodostui 30,3 (mp.). Kyselyn mukaan 60 prosenttia vastaajista oli joutunut vähintään kerran solvaamisen tai sanallisten vihanilmausten kohteeksi tarkastelujaksolla, ja 21 prosenttia koki sitä säännöllisesti työssään (mts., 51). Hiltunen (2019) selvitti kyselyllä myös kaikkien suomalaisten journalistien kokemuksia ulkoisesta häirinnästä. Sen mukaan 60 prosenttia vastaajista oli saanut osakseen solvauksia ja 18 prosenttia oli uhkailtu edellisten kolmen vuoden aikana väkivallalla, omaisuuden tuhoamisella tai läheisten satuttamisella (mts. 12). Kyselyn vastausprosentti oli 10,6 (mts. 7).

Vihapuheen, samoin kuin häirinnän, painostuksen ja uhkailun kohteeksi joutuminen voi vaihdella sen mukaan, missä mediassa ja millä osastolla työskentelee. Löfgren Nilsson ja Örnebring (2016) toteuttivat häirintäkyselyn ruotsalaistoimittajille. Tutkimuksessa ilmeni, että iltapäivälehdissä ja suurkaupunkien sanomalehdissä työskentelevät toimittajat sekä rikostoimittajat saivat uhkauksia muita todennäköisimmin. Freelancereita ja aikakauslehtitoimittajia puolestaan uhkailtiin kaikkein epätodennäköisimmin. Loukkaavia kommentteja saivat eniten muun muassa kolumnistit. Kyselyn vastausprosentti nousi 76:een ja vastaajat edustivat hyvin ruotsalaisia journalisteja. (mp.) Näyttäisi siltä, että näkyvässä asemassa työskentely lisää toimittajan riskiä joutua vihapuheen kohteeksi.

Toimittaja voi saada vihapostia monista eri aihepiiriä käsittelevistä jutuista, mutta jotkin juttuaiheet generoivat vihapuhetta enemmän kuin toiset. Tällaisia aiheita ovat esimerkiksi maahanmuutto, pakolaisuus, rasismi ja feminismi (Hiltunen & Suuronen 2019, 112 & 114; Löfgren Nilsson & Örnebring 2016, 885; Pöyhtäri ym. 2013). Toisaalta vihaista palautetta voi saada lähes mitä tahansa aiheita, kuten metsästystä, uskontoa, politiikkaa, Venäjää tai ravitsemusta käsittelevästä jutusta (Hiltunen & Suuronen 2019, 114; Löfgren Nilsson & Örnebring 2016, 885). Vihapalautetta saadaan yleensä pian julkisuudessa esillä olon tai tietyn kirjoituksen julkaisemisen jälkeen. Tavallisesti palautteen tulo loppuu muutamassa päivässä. (Pöyhtäri ym. 2013, 124.)

Vihapuheella on useita tavoitteita. Sen tarkoituksena on usein vaientaa yksittäisiä henkilöitä tai ryhmiä ja estää heitä ottamasta osaa julkiseen keskusteluun (Knuutila ym. 2019, 57). Tavoitteena voi olla myös vahvistaa omaa asemaa tai oman ryhmän yhtenäisyyttä. Vastaavasti sillä voidaan pyrkiä vähemmistöön kuuluvien aseman ja oikeuksien kieltämiseen tai heikentämiseen. (Pöyhtäri 2015, 248.) Viharikokseksi määriteltävän teon tarkoituksena puolestaan voi olla saada uhri pelkäämään vihan tai rikoksen kohteeksi joutumista (Neuvonen 2015, 21).

Löfgren Nilsson ja Örnebring (2016, 888) totesivat ruotsalaistoimittajille teettämänsä kyselyn perusteella, että monien toimittajille suunnattujen uhkauksien ja häiritsevien kommenttien voidaan katsoa olevan väkivaltaa mediainstituutiota vastaan. Toimittajat ovat niiden kohteina siksi, että he edustavat mediaa, eivätkä esimerkiksi siksi, että he edustaisivat jotain ideologiaa tai etnistä ryhmää (mp.). Journalisteihin suunnatun vihapuheen tarkoituksena voidaan katsoa olevan toimittajakunnan vaientaminen.

2.2 Mitä sukupuolittunut vihapuhe on

Vihapuheen laatu ja jopa määrä voi riippua kohteen sukupuolesta. Sukupuolittunut vihapuhe on vihapuhetta, joka perustuu kohteen koettuun tai biologiseen sukupuoleen. Yleensä tällaista vihapuhetta kokevat naiset ja tytöt. (Chetty & Alathur 2018, 112.) Seksistiseksi vihapuheeksi puolestaan katsotaan sellainen vihapuhe, joka kohdistuu yleensä naisten koettuun sukupuoleen ja häpäisee kohteen. Tällaisen toiminnan tarkoituksena on halveksia naisia ja saada heidät kokemaan olonsa pelokkaiksi ja turvattomiksi. (mts., 113.) Toisin sanoen naisten sukupuolta voidaan käyttää aseena heitä vastaan.

Tilastokeskus toteutti vuonna 2017 kyselytutkimuksen tasa-arvobarometriä varten. Vastausprosentti oli 56, ja otoksen katsottiin edustavan koko Suomen väestöä. (Ollus ym. 2019.) Kyselyn mukaan 15 prosenttia naisista ja kahdeksan prosenttia miehistä oli kokenut sukupuoleen liittyvää vihapuhetta (mts., 41). Tulosten perusteella naisten riski kokea vihapuhetta oli yli viisinkertainen miehiin nähden (mts., 44). Vähemmistöön kuuluvilla naisilla puolestaan oli 2,62 kertaa suurempi riski joutua sukupuolistuneen vihapuheen kohteiksi verrattuna naisiin, jotka eivät kuulu mihinkään vähemmistöön (mts., 47). Olluksen ym. (2019, 48) mukaan tämä havainto vahvistaa, että rodullistettu asema, uskonto, seksuaalinen tai sukupuolinen suuntautuminen ja muut vähemmistöasemat asettavat naiset todella haavoittuvaan asemaan.

Kaikissa tutkimuksissa ei kuitenkaan nouse esiin, että naiset kokisivat vihapuhetta tai painostusta miehiä enemmän. Esimerkiksi Ylen ohjelmatyöntekijöille suunnatussa kyselyssä ei löydetty merkitseviä eroja naisten ja miesten kokeman vaikuttamisen ja painostuksen yleisyydessä. Vaikuttamiseksi ja painostukseksi laskettiin tässä yhteydessä muun muassa solvaaminen, loukkaavien väitteiden ja huhujen levittäminen sekä uhkailu. (Hiltunen & Suuronen 2019.) On siis hyvä pitää mielessä, että sukupuoli ei korreloi kaikissa tapauksissa vihapuheen määrän kanssa.

Sukupuoli voi tutkimusten mukaan vaikuttaa myös vihapuheen laatuun. Chenin ym. (2020, 883) toteuttamassa häirintää koskevassa haastattelututkimuksessa selvisi, että naisjournalistien mukaan heidän työhönsä kohdistunut kritiikki sisälsi usein naisvihaa tai liittyi seksuaaliseen väkivaltaan. Tämä ei kuitenkaan pätenyt miesjournalistien saamaan kritiikkiin. (mp.) Pöyhtäri ym. (2013) haastattelututkimuksessa selvisi, että naistoimittajiin saattoi kohdistua seksististä ja väkivaltaista uhkailua, huorittelua ja seksielämään liittyvää vihjailua. Naistoimittajat voivat saada myös ulkonäkönsä ja ikäänsä liittyviä solvauksia (Chen ym. 2020, 886; Hiltunen & Suuronen 2019, 80).

Naiset nähdään toisinaan myös ennen kaikkea sukupuolensa edustajina. Chen ym. (2020, 884) huomasivat, että jos naiset menestyivät työssään, heidän katsottiin hyötyvän sukupuolestaan ja seksuaalisuudestaan. Jos he epäonnistuivat, myös heidän virheidensä katsottiin johtuvan heidän sukupuolestaan. Naistoimittajat joutuivat häirinnän kohteiksi etenkin silloin, kun he kirjoittivat yleisesti miehiin liittyväksi mielleyhtymistä aiheista, kuten autoista. (mp.) Naisjournalistien kokemusten voidaan nähdä pätevän myös sukupuolittuneeseen vihapuheeseen. Naisiin kohdistuva sukupuolitunut häirintä voi vaikeuttaa naistoimittajien mahdollisuuksia noudattaa journalistisia rutiineja. Chen ym. (2020, 885) panivat merkille tutkimuksessaan, että jos naistoimittaja teki tutkivaa journalismia, yleisö saattoi kiinnittää enemmän huomiota siihen, miltä hän näytti kuin siihen, miten hän kertoi tarinaa.

Jos miestoimittajat joutuivat vihapuheen kohteiksi, heihin saattoi kohdistua homottelua. Miehet kuitenkin olivat sitä mieltä, että sukupuoli suojasi heitä pahimmilta haukuilta. (Pöyhtäri ym. 2013, 121.) Huomionarvoista myös on, että homottelussa miehiin voidaan liittää feminiinisiksi miellettyjä piirteitä, minkä tarkoituksena on tehdä siitä loukkaavaa. Lisäksi Tilastokeskuksen tasa-arvobarometriin tekemässä kyselyssä havaittiin, 15 - 34-vuotiailla miehillä on Suomessa vanhempiin ikäryhmiin kuuluviin miehiin nähden suurentunut riski kokea sukupuolistunutta vihapuhetta (Ollus ym. 2019, 47). Samalla kuitenkin havaittiin, ettei vähemmistöasema lisännyt miehillä riskiä kokea sitä (mts., 48).

Knuutila ym. (2019) toteuttivat vihapuhekyselyn yli 1 300 kuntapäätäjälle ja lähes 90 eduskuntaryhmän jäsenelle keväällä 2019. Kyselyssä ilmeni, että vihapuhe vaiens useammin naisia kuin miehiä. Miehistä 44 prosenttia kertoi, ettei vihapuheella ollut vaikutusta heidän haluunsa "vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin". Sen sijaan naisista vain 30 prosenttia vastasi samalla tavalla. Tutkijat pohtivat, että eroa voi selittää se, että naiset kokevat vihapuhetta useammin ja se voi erota laadultaan miesten kohtamasta vihapuheesta. (mts. 48.)

Vihapuhe voi olla sukupuolittuneen lisäksi rasistista. Tällöin se kohdistuu yksilöön tai johonkin ryhmään. Rasistista vihapuhetta esiintyy erityisesti kansainvälisellä tasolla. Se, miten usein rasistista vihapuhetta esiintyy ja millaiset vaikutukset sillä on, riippuu valtioiden johdosta ja sen tarkoituspöeristä. (Chetty & Alathur 2018, 114.) Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan keskitytä rasistiseen vihapuheeseen, koska kyselyssä ei kysytty esimerkiksi vastaajien etnisyyttä. Tällaiset tiedot olisi laskettu arkaluontoisiksi, mikä puolestaan olisi lisännyt huomattavasti kyselyn byrokratiaa, koska tutkimuslupia olisi ollut vaikeampi saada. Sen sijaan sukupuolta voitiin tiedustella ilman erillistä lupaprosessia.

2.3 Miten vihapuhe vaikuttaa toimittajiin

Toimittajat reagoivat keskenään eri tavoin vihapuheeseen. Suomalaistoimittajien keskuudessa on esiintynyt ainakin kolme suhtautumistapaa: Jotkut arvioivat aggressiivisen keskustelun melko harmittomaksi ja ovat sitä mieltä, ettei sillä ole ollut vaikutusta omaan toimintaan. Toiset puolestaan myöntävät, että häirintä vaikuttaa heidän toimintaansa. Kolmas ryhmä on taas sitä mieltä, että häirintä vaikuttaa muiden ihmisten toimintaan, muttei heihin itseensä. Useat toimittajat ovat kertoneet suhtautuvansa palautteeseen huumorilla ja koettavansa ymmärtää vihapostien lähettäjiä. Jotkut toimittajat myös ajattelevat onnistuneensa herättämään tunteita yleisössään, ja jotkut kokevat vihamielisen palautteen saamisen kuuluvan työnkuvaan. (Pöyhtäri ym. 2013, 131.)

Toimittajiin kohdistuva vihapuhe saattaa pahimmillaan alkaa vaikuttaa journalismiin. Pöyhtäri ym. (2013, 136) haastattelemat toimittajat kertoivat olevansa väsyneitä kirjoittamaan aiheista, joista he tiesivät nousevan ikävä kohu. Toimittajat pitivät ammattiryhmänsä edustajia toisinaan liiankin turvallisuushakuisina. Se, että toimittaja ei uskalla kirjoittaa jostain aiheesta, oli heistä menetys journalismille (mp.; Hiltunen 2020, 191). Monet haastatellut toimittajat ajattelivat, että vihapuheesta huolimatta toimittajan pitäisi jatkaa yhteiskunnallisesti merkittävää työtään. Ajattelutapa perustui siihen, että näin vastanneilla toimittajilla oli korkea työmotivaatio ja käsitys työnsä merkittävydestä. (mts. 137.)

Vihapuheen aiheuttama pelko saattaa saada toimittajat harjoittamaan itsesensuuria työssään. Ruotsalaistoimittajille tehdyssä häirintäkyselyssä ilmeni, että loukkaavat kommentit ja uhkaukset lisäsivät itsesensuuria toimittajien keskuudessa. Yli neljäsosa uhkauksia saaneista toimittajista oli välttänyt tietyistä aiheista kirjoittamista. (Löfgren Nilsson & Örnebring 2016, 887.) Eurooppalaisille toimittajille suunnatussa kyselyssä

37 prosenttia vaikuttamisyriä kohdanneista toimittajista kertoi kokemusten vaikuttaneen heidän työhönsä ja lisänneen esimerkiksi itsesensuuria (Clark & Grech 2017, 42). Myös Nykänen (2018) haastatteli pro gradu -työssään seitsemää toimittajaa, jotka olivat kokeneet työssään vihapuhetta ja uhkailua. Kaksi haastateltavaa kertoi alkaneensa sensuroida omia juttujaan. He eivät enää ideoineet maahanmuuttoon tai turvapaikanhakijoihin liittyviä juttuja. Lisäksi haastateltavat olivat alkaneet valikoida uutisaiheita, joista vihapostin saaminen ei vaikuttanut todennäköiseltä. (mts. 54.)

Toisinaan vihapuhe saattoi aiheuttaa toimittajissa itsesensuuria päinvastaisen reaktion. Pöyhtärin ym. (2013, 137) haastateltavien joukossa oli myös niitä, jotka tarkoituksella provosoivat yleisöään nähdäkseen, kuinka heidän sanomaansa reagoitaisiin. Palautetulva ja vihapuhe saattoi innostaa jonkin aiheen tarkempaan seuraamiseen tai vaikeiden asioiden käsittelyyn. Aggressiivinen palaute tarkoitti joillekin haastateltaville sitä, että he alkoivat uskoa omaan asiaansa entistä vahvemmin ja jatkaa sen puolesta puhumista. (mp.) Myös Obermaier ym. (2018, 518) totesivat omassa tutkimuksessaan, että toimittajat, jotka kohtaavat vihapuhetta usein, olivat yleensä sitoutuneempia työhönsä. Heidän mielestään sitä voidaan pitää suojautumiskeinona vihapuhetta vastaan (mp.).

Fyysinen uhkailu saattoi saada toimittajan käyttämään turvatoimia, joita hän ei muuten käyttäisi. Tällaisiin lukeutui muun muassa toimistotilojen lukitseminen, ympäristön jatkuva tarkkailu, pimeällä ja yksin liikkumisen välttely, yhteystietojen salaaminen ja sellaisten haastateltavien anonyymina esittäminen, jotka saattaisivat joutua jutusta ongelmiin. Toimittajat ovat kertoneet suojelevansa arkaluontoisten juttuaiheiden lähteitä vielä tavanomaista tarkemmin. (Pöyhtäri ym. 2013, 134.)

Esimerkiksi mustamaalaamisella voi olla tarkoituksena aiheuttaa epävarmuutta, epäluottamusta ja kitkaa journalististen medioiden sisällä. Solvaavaa sisältöä saatetaan lähettää esihenkilöille ja työyhteisölle. Sen tarkoituksena voi olla leimata toimittaja epäpäteväksi tai epäilyttäväksi ja siten vaikeuttaa hänen työntekoaan. (Hiltunen 2020, 191.) Myös ohjelmatyötä tekeville yleläisille suunnatussa kyselyssä ilmeni, että viidesosaa vastaajista oli uhattu kielteisillä ammatillisilla seurauksilla, kuten työpaikan tai maineen menetyksellä tai työskentelyn vaikeuttamisena (Hiltunen & Suuronen 2019, 50). Suomalaistoimittajien mielestä journalististen organisaatioiden sisäinen luottamus, kommunikaatio ja tuki ovat parasta vastalääkettä mustamaalaamiselle. Kun luottamus oli kunnossa, toimittajat ajattelivat voivansa raportoida vapaasti vaikutusyrityksistä ja kontaktoida esihenkilöitään oman työrauhansa takaamiseksi. (Hiltunen 2020, 192.)

Saksalaistoimittajille tehdyssä kyselyssä selvisi, että lähes 80 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että journalisteihin kohdistuva vihapuhe muuttaa ihmisten suhtautumista toimittajiin huonompaan suuntaan yhteiskunnassa. Kuitenkin ainoastaan vajaat 30 prosenttia oli sitä mieltä, että toimittajiin kohdistuva vihapuhe voisi vaikuttaa yleisön mielipiteisiin. (Obermaier ym. 2018, 511.) Post ja Kepplinger (2019) tekivät toisensuuntaisia huomioita omassa saksalaistoimittajille suunnatussa kyselyssään, joka käsitteli yleisön heihin kohdistamaa vihamielisyyttä. Vain kahdeksan prosenttia vastaajista uskoi, että yleisön heihin kohdistama vihamielisyys oli vaikuttanut kielteisesti heidän uskottavuuteensa lukijoiden silmissä. Hieman yli kolme prosenttia uskoi, että vihamielisyydellä oli vaikutuksia heidän maineeseensa kollegoiden keskuudessa, ja vajaat kuusi prosenttia, että sillä oli vaikutusta heidän luotettavuuteensa lähteiden silmissä. 30 - 43 prosenttia vastaajista arvioi, että vihamielisyys oli vaikuttanut positiivisesti kaikissa kolmessa edellä mainitussa tilanteessa. Kyselyn täytti yli 400 toimittajaa, ja sen vastausprosentti oli 15. (mp.)

Vihapuhe voi vaikuttaa siihen, että toimittajat vaihtavat alaa tai pitävät työstään taukoa. Hiltusen (2020) haastattelututkimuksessa yksi 31 haastatellusta suomalaisesta toimittajasta oli tehnyt alanvaihdon, koska pelkäsi häirintää ja uhkailua. Vihapuhe myös saivat toimittajia harkitsemaan alan vaihtamista (mp.; Löfgren Nilsson & Örnebring 2016, 887). Nykäsen (2018) pro gradu -työssä kolme haastateltavaa oli ottanut kokemustensa jälkeen taukoa työstään. Yksi heistä oli pitänyt seuraavana päivänä vapaapäivän, koska ei ollut saanut yöllä nukuttua. Toinen lähti pian saamansa vihapuheen jälkeen ulkomaille ja koki matkan auttaneen pahaan oloon. Kolmas oli ottanut muutaman viikon tauon turvapaikanhakijoita käsittelevien juttujen kirjoittamisesta. Hän oli halunnut kirjoittaa välissä helpommista aiheista, jotta jaksaisi myöhemmin keskittyä vaikeampiin juttuihin. (mts. 48.)

Vihapuhetapauksissa freelance-toimittajien asema poikkeaa journalisteista, joilla on oma työyhteisö. Nykäsen (2018, 68) pro gradussa tuli esille, että freelancerit kokivat toimituksen olevan palomuurina freelance-toimittajien ja vihapuhujien välillä. Vihapostia ei välttämättä välitetty toimittajalle, jos se tuli toimituksen sähköpostiin. Haastatellut freelancerit nostivat kuitenkin esille, ettei heillä ollut työyhteisöä, jonka kanssa purkaa vihapuhekokemusta. Toisaalta he kokivat, että toisilta freelancereilta saattoi hakea tukea sosiaalisen median kautta. He nostivat myös esiin, että heillä oli matala kynnyks ottaa yhteyttä ammattiliittoon, jos he tarvitsivat esimerkiksi lakimiesapua. (mts.) Freelancerius saattoi siis samaan aikaan sekä suojata vihapuheelta ja rohkaista toimittajaa hakemaan tukea että jättää hänet kokemuksiensa kanssa yksin.

Vihapuheella voi olla monenlaisia kielteisiä vaikutuksia myös kohteen fyysiseen sekä mielenterveyteen. Vihapuhe voi aiheuttaa muun muassa masennusta, uupumusta, väsymystä, stressiä, verenpainetaudin ja veritulpan (Knuutila ym. 2019, 52). Lisäksi saksalaistoimittajien kohdalla huomattiin, että vihapuhe voi aiheuttaa myös voimakkaita kielteisiä tunteita, kuten epäilyä ja vihaa. Ne, jotka kohtasivat vihapuhetta vain ajoittain, tunsivat näitä tunteita enemmän kuin toimittajat, jotka olivat vihapuheen kohteena heitä useammin tai harvemmin. Tutkijat pohtivat, että tämä saattaa selittyä sillä, että journalistit, jotka ovat usein vihapuheen kohteina, tottuvat siihen ja löytävät siihen itselleen sopivia selviytymiskeinoja. (Obermaier ym. 2018, 518.) Kaiken kaikkiaan vihapuhe voi vaikuttaa usealla tavalla kohteensa jaksamiseen ja terveyteen.

Edellä mainitussa vihapuhetutkimuksessa kävi ilmi, että journalistit käyttivät erityisesti tunnekeskeisiä selviytymiskeinoja. Toimittajat kertoivat reagoivansa vihapuheeseen esimerkiksi etäännyttämällä itsensä ja etsimällä vertaistukea kollegoistaan, ystävistään ja perheestään. Toimittajat, jotka kohtasivat vihapuhetta usein, sovelsivat myös näitä strategioita useammin. (Obermaier ym. 2018, 513.) Toimittajat käyttivät harvemmin ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja. He kertoivat vain joskus etsivänsä tietoa siitä, miten vihapuheeseen voidaan puuttua, millaisiin oikeustoimiin sitä vastaan voisi ryhtyä tai mistä hakea psykologista apua. Näitä keinoja eivät juurikaan käyttäneet edes sellaiset toimittajat, jotka altistuivat vihapuheelle usein tai erittäin usein. (mts., 514.) Saksalaistoimittajista huomattiin, että ikä, koulutus tai asema eivät vaikuttaneet siihen, kuinka usein toimittajat tukeutuivat tunne- tai ongelmakeskeisiin selviytymiskeinoihin. Naiset kuitenkin käyttivät kumpiakin keinoja useammin kuin miehet. (mts., 515.)

Toimittajat voivat tarvita myös ulkopuolista apua vihapuhekokemuksen käsittelyyn. Hiltunen ja Suuronen (2019) tulivat siihen tulokseen, että laajamittaista verkkovihaa kokeneille journalisteille tulisi tarjota psykologista tukea matalalla kynnyksellä. Heidän mukaansa tuen pitäisi ulottua jälkihoitoon, ja osan tuesta tulisi olla myös ennaltaehkäisevää. Hiltunen & Suuronen painottivat, että pitäisi kiinnittää huomiota siihen, että myös freelance-toimittajat saadaan tukimuotojen piiriin. (mts. 121.) Tällaista tukea voitaisiin antaa esimerkiksi työterveydenhuollossa tai ammattiliiton kautta.

3 TOIMITTAJAKOULUTUS

3.1 Toimittajakoulutuksen historia Suomessa

Toimittajakoulutusta on tutkittu eri puolilla maailmaa, muun muassa pohjoismaisessa (ks. Fredrik Hovden 2016; Gardeström 2016) ja yhdysvaltalaisessa (ks. Folkerts 2014) kontekstissa. Tässä luvussa keskitytään ennen kaikkea suomalaiseen ja pohjoismaiseen toimittajakoulutukseen ja sen kehitykseen.

Maailman ensimmäinen toimittajakoulutus käynnistyi Yhdysvalloissa jo 1800-luvun loppupuoliskolla. Ensimmäiset journalismikurssit järjestettiin Cornellin yliopistossa ja Washingtonin collegessa, joka tunnetaan nykyisin Washingtonin ja Leen yliopistona. (Folkerts 2014, 228.) Monissa muissa maissa koulutus aloitettiin kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen (Fredrik Hovden ym. 2016, 13; Gardeström 2016, 27). Eri välineiden, kuten television ja radion, kehitys vaati toimittajilta uusia taitoja, joihin perehdytys- tai harjoittelujaksot eivät enää yksistään riittäneet (Fredrik Hovden ym. 2016, 13). Koulutusten aloittamista ajoi myös kansainvälinen, rauhaa edistävä Unesco-järjestö. Se uskoi koulutusten edistävän vapaata tiedonvälitystä ja estävän propagandan levitystä sanomalehdissä. (Gardeström 2016, 27.)

Suomi oli ensimmäinen Pohjoismaa, joka alkoi tarjota journalistikoulutusta. Ensimmäiset kurssit käynnistyivätkin vuonna 1925 Helsingissä Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa. (Fredrik Hovden 2016, 14; Gardeström 2016, 31; Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131.) Vuonna 1960 koulu muuttui Tampereen yliopistoksi, ja 1966 alkoi akateeminen ja ammatillinen toimittajakoulutus (Fredrik Hovden ym. 2016, 14; Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131). Vuoteen 1966 mennessä 107 henkilöä oli ehtinyt suorittaa sanomalehtitutkinnon Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa. Jo tuolloin

journalismikoulutus jakautui teoriaan ja käytäntöön. Teoriaopinnot koostuivat muun muassa yhteiskuntaopin perusteista, historiasta, painovapaudesta, tekijänoikeudesta. Käytännön opintoihin lukeutui esimerkiksi taittaminen sekä otsikoinnin ja kuvitustekniikan opinnot. (Salminen 2004.) Suomalainen journalistikoulutus on ottanut eniten vaikutteita Skandinavian maista, erityisesti Ruotsista. Tämä johtuu siitä, että länsinaapurissa on varsin samanlainen lehdistörakenne ja yhteiskunta. (mts., 39-40.) Maat muistuttavat toisiaan edelleen median ja toimittajakoulutuksen kohdalla.

1970-luvulla viestinnän yliopistotasaisen koulutuksen painopiste oli selkeästi Tampereella. Sen lisäksi sillä katsottiin olevan päävastuu Suomen akateemisesta toimittajakoulutuksesta. (Salminen 2004, 175.) Perinteisen ammatillisen toimittajakoulun rinnalle Tampereen yliopistoon oli myös perustettu tiedotusopin oppiaine (mp.). Oppiaineen opiskelu oli hyvin teoreettista, mutta siihen kuului käytännön elementtejä yliopiston perinteisen toimittajatutkinnon kanssa. Käytännön työtä opiskeltiin yhdessä harjoitustoimituksessa. Tiedotusoppi oli pitkälti marxilais-leninististä ”kriittistä opetusta”, joka oli myös Suomen Sanomalehtimiesliiton hyväksymää. (mts., 177). Lisäksi tiedotusopin laitos oli solminut epävirallisia yhteyksiä Moskovan ja Leningradin tiedotustutkimukseen (mts., 196).

Ruotsinkielinen journalistikoulutus käynnistyi Suomessa 1962. Tuolloin koulutusta alkoi tarjota Svenska social och kommunalhögskolan eli SSKH. (Fredrik Hovden 2016, 14; Salokangas 2009, 122.) Opiskelijat pystyivät suorittamaan opintoja kandidaatintutkintoon saakka. Kun SSKH yhdistettiin Helsingin yliopistoon vuonna 1984, kandidaatintutkinnon suorittaneet saivat oikeuden opiskella maisterintutkintoon saakka kaksikielisellä yliopiston viestinnän laitoksella. (Salokangas 2009, 122.) Oppiaine edusti pohjoismaista, liberaalia suuntausta punaisen radikalismien aikaan (mts., 177).

Samalla vuosikymmenellä aloitti toinenkin toimittajakoulu. Vuonna 1967 Suomeen perustettiin yksityinen journalistikoulu, jonka omisti Sanoma-yhtiö (Salminen 2004, 80; Salokangas 2009, 122). Koulu perustettiin kohottamaan toimittajakunnan tasoa, statusta ja motivaatiota, (Salminen 2004, 80) ja sinne valittiin 15 – 25 opiskelijaa joka kolmas vuosi. Koulutus oli hyvin käytännönläheinen ja kesti puolitoista vuotta. Opiskelijoille myös maksettiin harjoittelupalkkaa, ja tarkoituksena oli kouluttaa toimittajia yhtiön omiin lehtiin. Viimeinen kurssi päättyi vuonna 1990, johon mennessä koulusta oli valmistunut noin 250 toimittajaa. (Salokangas 2009, 122.)

Jyväskylän yliopistossa journalistiikan oppiaine sai alkunsa 1987. Oppiaine perustettiin viestintätieteiden laitokselle, humanistiseen tiedekuntaan (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131.) Kuten jyväskyläläisen toimittajakoulutuksen historiikista käy ilmi,

oppiaineen perustamista Jyväskylään lobbasi erityisesti Keski-suomalaisen silloinen päätoimittaja Erkki Laatikainen. Tuohon aikaan esiintyi myös näkemyksiä siitä, että jyvaskyläläisen toimittajakoulutuksen pitäisi olla eräänlainen vastavoima Tampereen vasemmistolaiselle koulutukselle. Kuitenkin alkuvuosina esimerkiksi tutkintovaatimuksissa otettiin Tampereesta mallia. (Salokangas 2017, 14-15.) Nykyään oppiaineen tilat sijaitsevat pääkampuksella, kaupungin keskustan läheisyydessä.

2000-luvulla tuli mahdolliseksi opiskella journalismia myös ammattikorkeakouluissa. Oulun ammattikorkeakoulu perustettiin syksyllä 1996. Aluksi se tunnettiin nimellä Oulun seudun ammattikorkeakoulu, ja sen perustana toimivat Oulun sosiaalialan oppilaitos, Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitos, Oulun diakoniaopisto, Oulun kauppaoppilaitos, Koivikon maatalousoppilaitos ja Oulun teknillinen oppilaitos. (Lantto 2022.) Medianomiksi Oulun ammattikorkeakoulussa on voinut opiskella vuodesta 2000 lähtien (Juutilainen & Nordenstreng 2010, 5). Vuoteen 2021 mennessä korkeakoulusta oli valmistunut lähes 600 viestinnän asiantuntijaa, joiden yhtenä suuntautumismuutoksena on ollut journalismi. (Oulun ammattikorkeakoulu 2021.)

Muutama vuosi sen jälkeen, kun Oulun ammattikorkeakoulu alkoi tarjota medianomikoulutusta, myös Helsingissä saattoi valmistua toimittajaksi ammattikorkeakoulusta. Talouspainotteinen toimittajakoulutus aloitti Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa vuonna 2003, mutta sen nimi muuttui viestinnän koulutusohjelmasta journalismin koulutusohjelmaksi vuoden 2009 alussa Opetusministeriön päätöksellä (Juutilainen & Nordenstreng 2010, 4). Turun ammattikorkeakoulun toimittajakoulutus on Suomen uusin toimittajakoulutus, sillä journalismia on voinut opiskella siellä vuodesta 2011 lähtien. Aiemmin koulutusta tarjosi Turun diakoninen ammattikorkeakoulu, jossa viestinnän koulutus alkoi vuonna 1999. (mts., 5; Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131.)

1980-luvun alun jälkeen sekä professorien että koulutuspaikkojen määrä lisääntyi suomalaisessa toimittajakoulutuksessa. Esimerkiksi yliopistotasolla aloituspaikat lisääntyivät 110:stä 165:een vuosien 1984 ja 1987 välillä. Opintopaikkojen määrä herätti keskustelua siitä, oliko journalismin alalle ylitarjontaa Suomessa. (Salminen 2004, 300.) Esimerkiksi Suomen Lehdistön kolumnisti Forward (Salmisen 2004 mukaan) totesi 2000-luvulla, että alalle rekrytoitiin vuosittain 200–400 henkilöä. Niissä oppiaineissa, joista alalle hakeutui työntekijöitä, valmistui lähes 5 500 opiskelijaa esimerkiksi vuonna 2002 (mts., 301).

3.2 Toimittajakoulutus nykypäivänä

Tällä hetkellä toimittajakoulutusta tarjotaan Suomessa viidellä eri paikkakunnalla. Ylemmän suomenkielisen korkeakoulu- ja tohtorintutkinnon voi opiskella Jyväskylän ja Tampereen yliopistoissa journalistiikan pääaineessa. Alemman korkeakoulututkinnon voi opiskella ruotsin kielellä Helsingin yliopistossa sekä suomen kielellä Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa Helsingissä sekä Turun ja Oulun ammattikorkeakouluissa. (Fredrik Hovden ym. 2016, 14.) Haaga-Heliassa voi opiskella myös journalismin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (Erho 2016). Yliopistoissa valmistutaan filosofian tai yhteiskuntatieteiden maisteriksi, kun taas ammattikorkeakouluista medianomiksi journalismin pääaineesta.

Salonkankaan (2009, 122) mielestä voitaisiin karkeasti yleistää, että työnantajat ovat perinteisesti arvostaneet akateemisia opintoja vähemmän kuin muut toimijat. Vuonna 1974 Journalistiliitto vaihtoi kantaansa, ja alkoi suosia pidempään kestävästä alan yliopistokoulutusta. Myöhemmin samalla vuosikymmenellä työnantajajärjestö kääntyi myös tukemaan pidempää koulutusta. (mp.) Koulutuksen merkityksen voidaan katsoa nousseen. Esimerkiksi Ruotsissa noin 70 prosentilla alle 35-vuotiaista toimittajista on akateeminen journalistitutkinto (Fredrik Hovden ym. 2016, 15). Myös Jyväskylän yliopiston toimittajakoulutuksessa suuri osa opiskelijoista suorittaa maisterintutkinnon (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131). Kaiken kaikkiaan suomalaisten toimittajaopiskelijoiden on todettu olevan tyytyväisiä opintoihinsa (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 133; Mäenpää 2015, 26).

Journalismin ala on Suomessa naisvaltaistunut, ja se näkyy myös toimittajakoulutuksessa. Suurin osa journalismin alan korkeakouluopiskelijoista on nykypäivänä naisia (Mäenpää 2015). Suomen Journalistiliiton jäsenlehden Journalistin mukaan Svenska social- och kommunalhögskolanin journalistiikan kandidaattiohjelmassa, Tampereen yliopiston journalistiikan ohjelmassa sekä Haaga-Helian ja Oulun ammattikorkeakoulujen journalismin ohjelmassa on viime vuosina ollut naisenemmistö lähes jokaisella vuosikurssilla. Turun ammattikorkeakoulu poikkeaa kuitenkin linjasta, sillä sen journalismin oppiaineessa on viime vuosina ollut hieman enemmän mies- kuin naisopiskelijoita. (Lehtonen 2021.)

Journalismin opetuksen tavoite on monissa maissa hyvin samankaltainen. Opiskelijoille opetetaan esimerkiksi sitä, kuinka he voivat ilmaista itseään, miten eri välineissä työskennellään, miten eri genret eroavat toisistaan, kuinka erilaisia lähteitä käsitellään ja mitä alan ammatillisiin normeihin sisältyy. (Fredrik Hovden ym. 2016, 16; Krumsvik 2016, 175.) Toimittajakoulutuksessa painotetaan vahvasti myös

kriittisyyden tärkeyttä. Ohjenuorana on, että journalistin pitää osata etsiä, arvioida ja käsitellä tietoa ja esittää se yleisölle mielenkiintoisessa muodossa. Koulutuksissa käydään läpi, millainen rooli medialla on yhteiskunnassa, millaiset eettiset normit ja lait ohjaavat journalismia ja millainen on suomalaisen median historia ja nykyisyys. (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 132.) Vuonna 2005, 2008 ja 2012 toteutetuissa Hovdabrekka-kyselyissä suomalaiset toimittajaopiskelijat arvottivat lähdekriittisyyden ja journalististen genrejen hallinnan tärkeimmiksi taidoiksi, jotka pitäisi sisällyttää opintoihin (mts. 134). Hovdabrekka-kyselyihin vastasi opiskelijoita yli 30 koulusta viidessä eri maassa. Yhteensä vastauksia kertyi lähes 5 000. Vuonna 2005 ja 2008 Suomessa kyselyyn vastasivat Jyväskylän, Tampereen ja Helsingin yliopistojen opiskelijat. Vuonna 2012 mukaan otettiin Turun ammattikorkeakoulu. (mts. 133.)

Sen sijaan Hovdabrekka-kyselyn vastaajat olivat sitä mieltä, että akateemiset metodit ja mediahistoria olivat vähiten tärkeitä asioita opettaa. (Zilliacus-Tikkanen 2016, 134.) Nämä ovat kuuluneet vähiten arvostettuihin aiheisiin myös yhdysvaltalaisen oppiainevastaavien mielestä (Blom & Davenport 2012). Samalla 21 prosenttia Hovdabrekka-kyselyyn vastanneista suomalaisopiskelijoista oli sitä mieltä, että opinnot olivat liian teoreettisia (Zilliacus-Tikkanen 2016, 134). Koska koulutuksella on selkeä päämäärä, millaisiin ammatteihin opiskelijoita valmistetaan, käytännön taitojen arvostus voi ehkä korostua.

Suomessa toimittajakoulutuksessa käytetty kirjallisuus eroaa kahdessa suhteessa esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa käytetystä. Jaakkola & Uotila (2020) tutkivat, millaista kurssikirjallisuutta pohjoismaisissa, akateemisissa toimittajakoulutuksissa käytetään. Tutkimuksessa selvisi, että kirjallisuus oli Norjassa ja Ruotsissa enemmän ammatillisesti orientoitunutta kuin Suomessa. Suomessa opiskelijoilla oli vähemmän ammatillista kirjallisuutta, koska pakollinen lukemisto koostui enemmän tieteellisestä kirjallisuudesta. Toinen esillenoussut asia oli se, että kirjallisuus oli Pohjoismaiden koulutuksissa keskimäärin lähes seitsemän vuotta vanhaa. Suomessa kirjallisuus oli vielä muita maita vanhempaa, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että opetussuunnitelma ja kirjallisuusluettelot päivitetään vain kolmen vuoden välein. Suomen kielen kielialue on myös pienempi kuin esimerkiksi ruotsin kielellä, ja siten myös kirjallisuuden leviäminen voi olla hitaampaa pienemmillä markkinoilla. (mp.)

Suomalaisessa toimittajakoulutuksessa ajatellaan vallitsevan kahtiajako yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen välillä. Jako syntyi Ammattikorkeakoululain (9.5.2003) myötä. Yliopistojen päätettiin keskittyvän tutkimukseen ja ammattikorkeakoulujen toimivan tiiviisti alueellisten markkinoitten kanssa. Koska journalismikoulutus oli jo

valmiiksi läheinen työmarkkinoiden kanssa, laki aiheutti jännitteitä yliopistoissa sekä yliopistojen ja uuden korkeakoulujärjestelmän välillä. (Salokangas 2009, 123.) Suomalaisessa yliopistotason toimittajatutkinnoissa syvennytään journalismin, median ja viestinnän tutkimukseen (Kuutti 2009, 71; Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131). Tutkinto antaa mahdollisuuden työskennellä sekä journalismin alalla eri välineissä että tutkijana esimerkiksi yliopistossa (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131-132). Yliopistotasaisen journalismikoulutuksen teorian ja käytännön suhde on kuitenkin jakanut opiskelijoiden mielipiteitä: osa on toivonut enemmän käytännön opetusta, kun taas osa laaja-alaisempaa ja yleissivistävämpää koulutusta. Jotkut kokivat koulutuksen laahaavan alan kehityksen perässä. (Mäenpää 2015, 27.)

Yliopistokoulutuksen vahvuutena on se, että pääaineen lisäksi opiskelija voi valita myös vapaavalintaisia opintoja muilta aloilta (Salonkangas 2009, 124). Sen sijaan esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulussa tavoitteena on kehittää opiskelijoiden journalistista ammattitaitoa ja antaa valmiudet työskennellä myös media-alan yrittäjänä. (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 131-132.) On siis hieman ristiriitaista, että yliopisto-opiskelijoiden on todettu tehneen ammattikorkeakoulu-opiskelijoita useammin journalistista työtä tai suorittaneen journalistisen työharjoittelun ennen valmistumistaan (Mäenpää 2015, 7).

Suomalaisten yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa opiskelevien toimittajaopiskelijoiden välillä on havaittu muitakin eroja. Vuonna 2015 Suomessa toteutettiin journalistiopiskelijoille suunnattu kysely, joka keräsi 265 vastausta Tampereen, Jyväskylän ja Helsingin yliopistosta sekä Haaga-Helian, Turun ja Oulun ammattikorkeakoulusta. Tutkimus oli osa kansainvälistä ja vertailevaa Journalism Students Across the Globe -tutkimusta. (mts. 4.) Kyselyssä kävi ilmi, että yliopisto-opiskelijat pitivät toimittajan työssä tärkeänä vallan vahtimista ja kriittisyyttä valtaapitäviä kohtaan. Ammattikorkeakouluopiskelijat puolestaan näkivät median julkisen keskustelun alustana ja yleisön kuluttaja-kansalaisina, joita journalismin tehtävänä on palvella. (Mäenpää 2015, 19.)

Koska koulutus keskittyy monesti käytännön työhön, työn henkistä haittaa aiheuttavat puolet saatetaan toisinaan sivuuttaa journalistikoulutuksessa. Esimerkiksi Dworzniak ja Garvey (2019) tutkivat kyselyn avulla, opetetaanko Yhdysvaltain toimittajakoulutuksissa mitään toimittajan työn aiheuttamista traumaista tai onnettomuuksien uhrien traumaista. Kyselyyn vastasi 26 journalistikoulun edustajat. 12,1 prosenttia vastaajista ei opettanut aiheesta mitään, ja 85,4 prosenttia vastaajista kertoi opettavansa traumaista osana muita kursseja. Niistä, jotka eivät tarjonneet opiskelijoilleen erillistä kurssia traumaista, peräti 12 prosenttia oli sitä mieltä, etteivät

voisi kuvitellakaan sisällyttävänsä aihetta opetussuunnitelmaan. 26,8 prosenttia katsoi, ettei omaa erillistä kurssia aiheelle tarvita, ja samankokoinen osuus vastaajista kertoi, ettei opetussuunnitelmaan mahdu enää ylimääräisiä kursseja. (mts. 372 - 373.) Voidaan siis tulkita, että vastaajat eivät pitäneet kovinkaan tärkeänä opettaa aiheesta tai he odottivat alan työpaikkojen vastaavan traumakoulutuksesta.

Sekä Dworznik ja Garvey (2019) että Hill ym. (2020) ovat tuoneet esille pitävänsä tärkeänä, että korkeakouluissa keskityttäisiin mahdollisten traumaattisten tilanteiden käsittelyyn. Näin journalistit olisivat paremmin valmistautuneita tekemään juttuja esimerkiksi keskellä sotaa, terrori-iskuja, luonnonkatastrofeja ja jokapäiväisiä onnettomuuksia. Tällöin he pystyisivät myös huomaamaan jo aikaisia oireita, jotka voivat vaikuttaa heidän fyysiseen tai henkiseen hyvinvointiinsa (Dworznik & Garvey 2019, 269; Hill ym. 2020, 67). Hill ym. (2020, 66) ovat suositelleet, että journalistikouluissa traumaista pitäisi opettaa hyödyntäen esimerkiksi roolileikkejä, yhteisiä keskusteluja, aiempaa tutkimusta ja mielenterveyden asiantuntijoiden vierailuja. Opiskelijoiden olisi myös tärkeää ymmärtää trauman tavalliset määritelmät ja sen aiheuttamat seuraukset (mp.).

Opetusta on kaivattu myös verkossa tapahtuvaan häirintään liittyen. Chen ym. (2020) haastattelivat 75 Saksassa, Intiassa, Taiwanissa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa työskentelevää naisjournalistia internetissä tapahtuvasta häirinnästä. Haastateltavat kertoivat haluavansa lisää koulutusta, joka auttaisi heitä käsittelemään kohtaamaansa häirintää ja joka opettaisi uutistoimituksia suojelemaan työntekijöitään. Tämän takia tutkijat tulivat siihen lopputulokseen, että toimittajakoulutuksessa tulisi muun muassa opettaa, mitä toimittajat voivat kohdata verkossa ja miten häirintää torjutaan. Näin estettäisiin se, että häirintä heikentäisi journalistien kykyä toimia internetissä. (Chen ym. 2020, 891.) Kuten vihapuheeseen keskittyvässä teorialuvussa on tullut ilmi, häirintä voi vaikuttaa myös toimittajan muuhun työntekoon sekä jaksamiseen.

Vaikka Dworznikin ja Garveyn (2019) sekä Hillin ym. (2020) artikkelit käsittelevät nimenomaan traumaopetusta ja Chenin ym. (2020) häirintää, ne voidaan rinnastaa joissain määrin vihapuheopetukseen. Pahimmassa tapauksessa myös vihapuheen kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa journalistille trauman. Lisäksi häirintä voi vihapuheen lailla alkaa vaikuttaa journalistin työntekoon, jolloin siitä voi kehittyä yhteiskunnallinen ongelma. Chenin ym. (2020) ja Dworznikin ja Garveyn (2019) tutkimusten voidaan myös tulkita kertovan siitä, miten toimittajakoulutuksessa keskitytään työssäjaksamisen teemoihin.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

4.1 Tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, millaista vihapuheopetus on journalistiikan ja journalismin opiskelijoiden mielestä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Mitä suomenkielinen toimittajakoulutus opettaa vihapuheesta?
2. Millaisin keinoin vihapuheesta opetetaan?
3. Mitä opiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta?

Vastaan tutkimuskysymyksiini kyselytutkimuksella ja analysoin vastauksia sekä määrällisellä että laadullisella sisällönanalyysillä. Tutkimuksessani keräämäni vastaukset auttavat saamaan käsityksen tuleville toimittajille tarjotusta vihapuheopetuksesta. Menetelmistä kerron lisää seuraavissa alaluvussa.

4.2 Kysely aineistonkeruumenetelmänä

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui sähköposteihin jaettava Webropol-kyselylomake, sillä vastauksia toivottiin suurelta määrältä opiskelijoita. Vehkalahden (2014, 11) mukaan kysely on hyvä tapa kerätä tietoa esimerkiksi ihmisten mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Myös menetelmän monipuolisuus hyödytti tutkimusta: kyselyllä voi tavoitella yleiskäsitystä jostain aiheesta, mutta myös yksityiskohtiin on

mahdollista paneutua esimerkiksi vastaajan itsensä kirjoittamien sanallisten vastausten avulla (Vehkalahti 2014, 13).

Kyselyjä on mahdollista toteuttaa muun muassa niin perinteisinä postikyselyinä kuin internetkyselyinä. Kuten sanottu, tässä tutkimuksessa on käytetty internetpohjaista Webropol-kyselyä, johon vastaaminen onnistui niin tietokoneen kuin mobiililaitteen avulla. Vallin ja Aarnoksen (2018) mukaan 15 – 25-vuotiaat ovat ikäryhmittäin aktiivisimpia nettikyselyiden vastaajia, kun taas sukupuolten välillä aktiivisuudessa ei ole suurta eroa. Tutkittavat kuuluvat suurelta osin juuri kyseiseen ikäryhmään, joten nettipohjaisuuden ei katsottu madaltavan vastausprosenttia.

Internetkyselyillä on monia vahvuuksia. Niistä ei tule tutkijalle kustannuksia, ja sähköinen vastaus voidaan siirtää suoraan analyysiohjelmistoon ilman, että aineistoa tarvitsee syöttää manuaalisesti. Lisäksi niissä voidaan myös varmistaa, että osallistuja vastaa kaikkiin pakollisiksi merkittyihin kysymyksiin. Erityisesti Webropolin etuna on, että vastaaja näkee edelliset vastauksensa ja voi vertailla vastauksia keskenään. Tämän on todettu parantavan vastausten johdonmukaisuutta. (mp.) Internetkyselyt säästävät myös aikaa, kun postitukseen ei tarvitse varata ylimääräisiä päiviä. Heikkoutena mainittakoon, että verkkokyselyiden vastausprosentti saattaa olla heikompi kuin postikyselyiden (Cook ym. 2000). Kyselyn vastauksiin ei ole myöskään mahdollista kysyä tarkennusta, toisin kuin haastattelutilanteessa. Sen vuoksi vastauksia pitää tulkita enemmän.

Tätä tutkimusta varten tehty kysely koostui neljästä osasta: taustatiedoista, joilla selvitettiin vastaajan ominaisuuksia, suljetuista kysymyksistä, joilla selvitettiin vihapuheopetuksen toteutustapaa, Likert-asteikollisista kysymyksistä, joilla selvitettiin opiskelijoiden mielipiteitä vihapuheopetuksesta, sekä avoimista kysymyksistä, joissa vastaajilta kysyttiin vielä tarkemmin näkemyksiä opetuksesta. Avoimiin kysymyksiin vastaajat pystyivät kirjoittamaan itse vapaamuotoisen vastauksen. Koko kyselyssä kysymyksiä oli yhteensä 21, joista 17:ään oli pakollista vastata. Kyselyyn voi perehtyä tarkemmin tämän tutkimuksen liitteissä. Tavoitteena oli luoda rikasta aineistoa keräävä, mutta toisaalta napakka, nopeasti täytettävä kysely, jonka vastaajat jaksavat täyttää loppuun asti. Avoimet kysymykset sijoitettiin kyselyn loppuun, sillä ne vaativat vastaajilta enemmän vaivannäköä (Toepoel 2015, 30). Näin minimoitiin mahdollisuus, että vastaaja jättäisi kyselyn heti alussa kesken. Kyselyyn lisättiin myös sivunumerot, josta näkee, paljonko kyselyä on vielä jäljellä, sekä mahdollisuus tallentaa vastaukset ja jatkaa myöhemmin.

Aivan kyselylomakkeen alussa määriteltiin myös, mitä vihapuheella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Näin pystyin varmistamaan, että puhuimme vastaajien kanssa samasta ilmiöstä ja että vastaukset olivat esiyymmärryksen osalta yhteismitallisia. Vihapuheen määritelmä avattiin sivun yläreunassa ennen taustakysymyksiä seuraavin sanoin: "Tässä tutkimuksessa vihapuheesta käytetään Pöyhtäri ym. (2013) määritelmää. Vihapuheella tarkoitetaan vihaa ja aggressiota osoittavia puhetekoja, jotka kohdistuvat yksilöihin tai ryhmiin. Se voi ilmetä verkkovihana, aggressiivisena puheena tai vihamielisenä keskusteluna. (Pöyhtäri ym. 2013, 26.) Kyselyssä ei siis ole tärkeää, täyttääkö vihapuhe rikoksen tunnusmerkit."

Pakollisina taustatietoina kysyttiin vastaajan sukupuolta, korkeakoulua, opiskelujen vaihetta, journalistisen työkokemuksen määrää sekä sitä, onko vastaaja itse joutunut työssään vihapuheen kohteeksi. Taustamuuttujia kysyttiin, sillä niitä hyödynnettiin korrelaatioita laskettaessa. Tarkoituksena on selvittää, miten taustamuuttujat, kuten sukupuoli, vaikuttivat kyselyyn osallistuneiden vastauksiin. Myös etninen tausta ja seksuaalinen suuntautuminen olisivat olleet tutkimuksen kannalta relevantteja taustatietoja tutkittavista, sillä esimerkiksi vähemmistöön kuuluvilla naisilla on aiemman tutkimuksen perusteella kohonnut riski kokea sukupuolistunutta vihapuhetta (Ollus ym. 2019, 48). Kyseiset taustatiedot katsotaan kuitenkin erityisiksi henkilötiedoiksi. Niiden tiedusteleminen olisi lisännyt kyselyn byrokratiaa, koska tietoja pidetään arkaluontoisina henkilötietoina.

Toiseen osioon kuului viisi kysymystä, joiden tehtävänä oli saada selville, millaista vihapuheopetusta opiskelijat saavat. Toisin sanoen, osion avulla tavoiteltiin vastausta ensimmäiseen ja toiseen tutkimuskysymykseen (ks. Tutkimuskysymykset-luku). Kysymyksillä selvitettiin, kuinka laaja-alaisesti toimittajaopinnoissa on käsitelty vihapuhetta, mitä vihapuheeseen liittyviä teemoja on nostettu esiin, millainen sävy opetuksessa on ollut, millaisin keinoin siitä on opetettu ja missä muualla opiskelijat ovat saaneet vihapuheopetusta tai -koulutusta. Koska kaikkia mahdollisia vastausvaihtoehtoja oli mahdotonta luetella, neljän viimeisen kysymyksen loppuun tutkittaville lisättiin mahdollisuus kirjoittaa oma lyhyt vastauksensa, jos valmiiksi laaditut vastausvaihtoehdot eivät olleet sopivia. Osion ensimmäiseen ja viimeiseen kysymykseen oli pakollista vastata.

Kolmas osio sisälsi viisiportaisen Likert-asteikon, jonka avulla tutkittavien tuli arvioida, kuinka yhtä mieltä he olivat seitsemän väittämän kanssa. Väittämiin oli pakollista vastata, ja vastausvaihtoehdot olivat "täysin samaa mieltä", "jokseenkin samaa mieltä", "en osaa sanoa", "jokseenkin eri mieltä" ja "täysin eri mieltä". Osion tarkoituksena oli kartoittaa opiskelijoiden mielipiteitä vihapuheopetuksesta sekä sitä, mitä

he ovat korkeakoulussaan vihapuheesta oppineet. Väittämät selvittivät, ovatko vastaajat saaneet pääaineopinnoissaan selvän käsityksen, mikä kaikki on laskettavissa vihapuheeksi, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit, miten toimia ja mihin tahoihin ottaa yhteyttä, jos joutuisi vihapuheen kohteeksi, miten vihapuhe voi vaikuttaa työhön toimittajana ja hänen henkiseen hyvinvointiinsa. Viimeiseksi vastaajien piti arvioida, kuinka riittävää vihapuheopetus oli ollut.

Viimeisenä vastaajia odotti neljä avointa kysymystä. Ensiksi pyydettiin kuvailemaan vihapuheopetusta vastaajan pääaineopinnoissa ja toiseksi tiedusteltiin, mitä vastaaja haluaisi vielä oppia vihapuheesta ja sen kohteeksi joutumisesta. Seuraavaksi kuvailtiin tilanne, jossa vastaaja saisi aggressiivisia viestejä sähköpostiinsa ja alkaisi tuntea olonsa uhatuksi. Kolmas kysymys kuului, mitä tutkittava tekisi vastaavanlaisessa tilanteessa. Viimeisenä vastaajalla oli mahdollisuus jättää palautetta kyselystä tai täydentää aiempia vastauksiaan. Kolmeen ensimmäiseen kysymykseen oli pakollista vastata.

4.3 Toimittajaopiskelijat tutkimuskohteena

Tämän tutkimuksen kohteena ovat yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa suomen kielellä journalistiikkaa tai journalismia pääaineenaan opiskelevat henkilöt. Siispä tutkimuskysely lähetettiin Jyväskylän ja Tampereen yliopiston journalistiikanopiskelijoiden sekä Haaga-Helian, Turun ja Oulun ammattikorkeakoulujen journalisminopiskelijoiden sähköposteihin. Lisäksi kysely jaettiin oululaisopiskelijoiden intraan. Jyväskylässä aloituspaikkoja on vuosittain 18, Tampereella 36, Haaga-Heliassa 48 ja Oulussa 44 (Opintopolku 2021). Turussa puolestaan opiskelijoita hyväksytään vuosittain sisään 22 (S. Raunio, henkilökohtainen tiedonanto 29.11.2021). Yliopistoissa koulutuksen tavoitekesto on viisi ja ammattikorkeakouluissa neljä vuotta. Opiskelijoiden tarkkaa määrää on kuitenkin vaikeaa sanoa, sillä he voivat valmistua eri aikoihin tai olla keskeyttäneet opintonsa. Jos opintovuosien määrän kertoo vuosittain sisäänotettujen määrällä, voidaan olettaa, että suomenkielisessä toimittajakoulutuksessa on noin 730 opiskelijaa. Arvio on mitä luultavimmin lähellä oikeaa, sillä esimerkiksi Suomen Journalistiliittoon kuului vuonna 2017 noin 700 opiskelijajäsentä (Suomen Freelance-journalistit 2017).

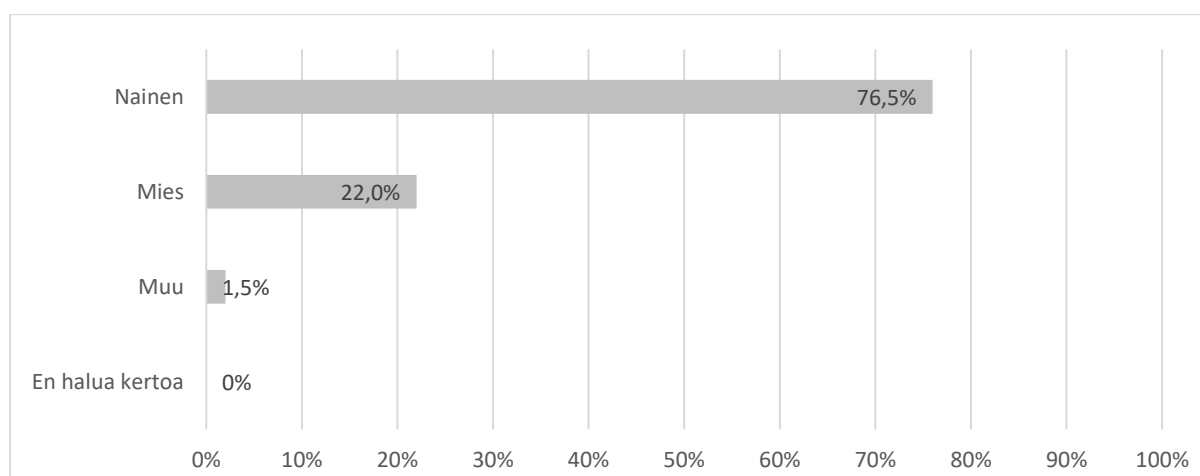
Myös Helsingin yliopistossa voi opiskella journalistiikkaa, mutta siellä koulutus on ruotsinkielinen. Kyselyä ei lähetetty sinne tutkimusekonomisten syiden takia: tiukan aikataulun vuoksi kyselyn kysymysten ja vastausten kääntäminen olisi ollut hankalaa. Ruotsia puhuvia toimittajaopiskelijoita olisi ollut kuitenkin mielenkiintoista tutkia.

Koska moni heistä kuuluu kielivähemmistöön, heidän näkemyksensä ja kokemuksensa vihapuheesta saattavat erota suomeksi opiskelevien toimittajaopiskelijoiden kanssa.

Kyselylinkki jaettiin Jyväskylän, Tampereen ja Haaga-Helian opiskelijoiden sähköpostilistoille maanantaina 22. marraskuuta 2021. Samana päivänä linkki lisättiin myös oululaisopiskelijoiden intraan. Heidän sähköpostilistallaan kysely välitettiin torstaina 25. marraskuuta 2021. Turussa kysely jaettiin sähköposteihin seuraavalla viikolla, maanantaina 29. marraskuuta 2021. Kyselyitä varten Jyväskylää lukuun ottamatta korkeakouluista pyydettiin tutkimusluvut marraskuun alussa, ja niitä käsiteltiin hie- man eri tahtiin kussakin korkeakoulussa. Tästä johtuen kyselyä ei jaettu kaikkialla yhtä aikaa.

Jokaisessa saateviestissä ohjeistettiin, että kyselyyn voi vastata seuraavien 14 päivän ajan. Cook ym. (2000, 831) ovat huomanneet, että muistutusviestit voivat jopa kaksinkertaistaa sähköpostikyselyiden vastausprosentin. Niinpä kaikkiin korkeakouluihin laitettiin toisen vastausviikon alussa viesti, jossa muistutettiin kyse- lystä ja siihen vastaamisesta. Sunnuntaihin 28. marraskuuta 2021 mennessä vastauksia oli kertynyt neljästä korkeakoulusta yhteensä 31. Näin ollen kyselyä päätettiin pitää auki vielä ylimääräinen viikko, josta myös ilmoitettiin sähköpostilistojen kautta. Tosin Haaga-Helian kohdalla viimeisen lisäviikon toteuttaminen ei ollut mahdollista. 19. joulukuuta 2021 kysely suljettiin kokonaan, kun se oli ollut kolme viikkoa myös Turun ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden vastattavana.

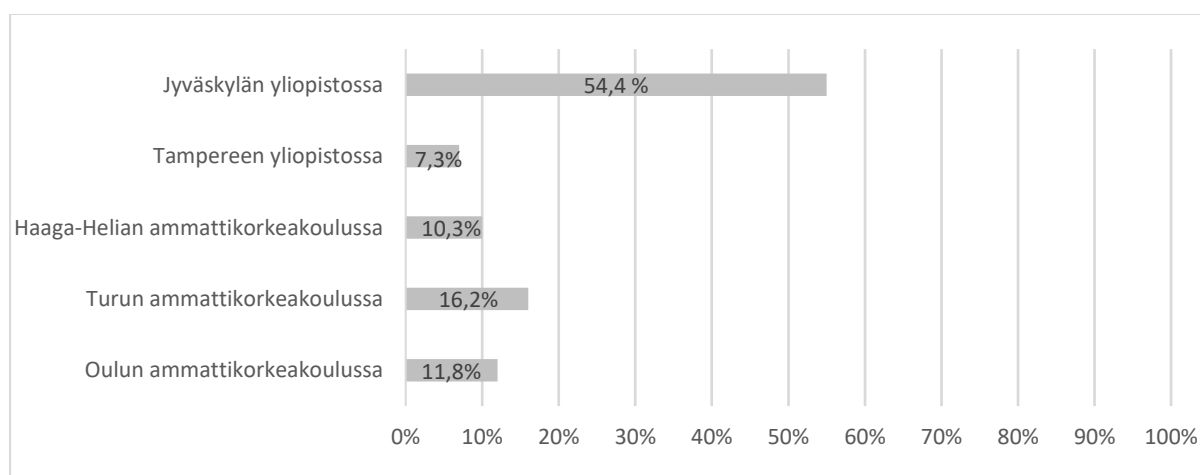
TAULUKKO 1 Vastaajien sukupuoli

Vastauksia kertyi 68, jolloin vastausprosentiksi muodostui 9,3. Vastaajista ylivoimainen osuus oli naisia: heitä oli 52, toisin sanoen 76,5 prosenttia vastaajista (ks.

taulukko 1). Lopuista vastaajista miehiä oli 15 ja muunsukupuolisia yksi. Kukaan vastaajista ei kieltäytynyt kertomasta sukupuoltaan. Sukupuolijakauman perusteella vastaajien voi katsoa edustavan journalistiopiskelijoita. Suomessa toimittajaopiskelijoiden keskuudessa naisopiskelijoiden osuus on ollut suurempi kuin muissa Pohjoismaissa, ja esimerkiksi vuonna 2012 heidän osuutensa oli 81 prosenttia (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 133). Suomen Journalistiliiton jäsenlehti Journalisti puolestaan kertoi elokuussa 2021, että toimittajaopiskelijoiden keskuudessa miehiä on reilusti vähemmän kuin naisia. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa, Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa lähes jokaisella vuosikurssilla on naisenemmistö. Lisäksi liiton alle 30-vuotiaista jäsenistä 64 prosenttia on naisia. (Lehtonen 2021.) Koska alan tilastot keskittyvät vain miehiin ja naisiin, esimerkiksi muunsukupuolisten määräästä ei ole aiempaa tietoa.

TAULUKKO 2 Missä opiskelet journalistiikkaa tai journalismia?

Aktiivisimmin kyselyyn vastasivat jyväskyläläisopiskelijat. Vastaajista yli puolet, 37 henkilöä, opiskeli Jyväskylän yliopistossa, 11 henkilöä Turun ammattikorkeakoulussa, 8 henkilöä Oulun ammattikorkeakoulussa, 7 henkilöä Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa ja 5 henkilöä Tampereen yliopistossa (ks. taulukko 2). Vastaajat painottuivat niihin opiskelijoihin, jotka olivat ehtineet opiskella jo muutaman vuoden. 42,7 prosenttia vastaajista (29 henkilöä) ilmoitti olevansa opintojensa loppuvaiheessa. Puolivälissä opintojaan oli 38,2 prosenttia (26) vastaajista ja alkuvaiheessa 19,1 prosenttia (13) vastaajista.

Suuri osa oli ehtinyt tehdä alan töitä, sillä noin 44 prosentilla vastaajista oli vähintään puoli vuotta journalistista työkokemusta. 1–6 kuukauden työkokemus oli 29,4 prosentilla eli 20 vastaajalla. 26,5 prosenttia (18 henkilöä) kertoi omaavansa yli 12 kuukauden työkokemuksen ja 17,6 prosenttia (12 henkilöä) 6–12 kuukauden

työkokemuksen. 16,2 prosenttia (11 henkilöä) oli työskennellyt journalismin parissa vähemmän kuin kuukauden tai tehnyt satunnaisia juttuja, ja 10,3 prosenttia (7 henkilöä) kertoi, ettei heillä ollut lainkaan journalistista työkokemusta.

Lähes neljäsosa, 23,5 prosenttia, eli 16 henkilöä oli joutunut työssään vihapuheen kohteeksi. Toimittajaopiskelijoiden töissään kokemasta vihapuheesta ei juurikaan ole tehty tutkimusta. Tulokset ovat kuitenkin linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jossa 17 prosenttia kyselyyn vastanneista saksalaistoimittajista kertoi joutuvansa vihapuheen kohteeksi usein tai hyvin usein (Obermaier ym. 2018). Lisäksi vuonna 2019 Yleisradion työntekijöille toteutetussa kyselyssä kävi ilmi, että 60 prosenttia vastaajista oli joutunut vähintään kerran solvaamisen tai sanallisten vihanilmausten kohteeksi tarkastelujakson aikana (Hiltunen & Suuronen 2019, 51). On mahdollista, että opiskelijat kokevat vihapuhetta työelämässä olevia vähemmän, koska opiskelijoiden työntekeminen on epäsäännöllisempää.

4.4 Hypoteesi

Ennen tutkimuksen suorittamista muotoillut hypoteesit auttavat tuomaan esiin tuloksiin liittyvät oletukset. Menettely myös ehkäisee kehäpäätelmiä ja tulosten väärintulkintaa. (Nummenmaa ym. 2014, 173.) Muotoilin seuraavan hypoteesin vihapuheeseen ja toimittajakoulutukseen liittyvän aiemman tutkimuksen pohjalta. Ei voida kuitenkaan sulkea pois, etteikö hypoteesiin olisi myös vaikuttanut omat kokemukseni journalistiikan opiskelusta Jyväskylässä.

Hypoteesina oli, ettei toimittajaopiskelijoille anneta vihapuheesta kattavaa ja järjestelmällistä opetusta. Kuten Yhdysvalloissa traumaopetukseen liittyen on tullut ilmi (ks. Dworzniak & Garvey 2019), myös suomenkielisessä journalistikoulutuksessa saatetaan puhua vihapuheesta osana jotain toista aihetta käsittelevää luentoa tai kurssia, mutta omaa kokonaista kurssiaan sillä ei välttämättä korkeakouluissa ole. Vihapuheen vaikutuksia toimittajan työhön on tutkittu nimenomaan vasta viimeisen vuosikymmenen aikana (esim. Pöyhtäri ym. 2013; Nykänen 2018 pro gradu; Obermaier ym. 2018). Jaakkolan ja Uotilan (2020) tutkimuksessa havaittiin, että kurssikirjallisuus on keskimäärin lähes seitsemän vuotta vanhaa, ja että Suomessa se voi olla vielä vanhempaa (mp.). Näyttäisi siis siltä, ettei koulutus välttämättä kirjallisuuden osalta reagoi nopeasti alan tuoreimpiin ilmiöihin.

Toisena oletuksena oli, että erityisesti nais- ja muunsukupuoliset opiskelijat voivat pitää opetusta heikompana kuin miesopiskelijat. Tämä voi johtua siitä, että naiset ja

esimerkiksi sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt saavat osakseen vihapuheetta, joka voi poiketa sekä määrällisesti että laadullisesti miehiin kohdistuvasta vihapuheesta. Esimerkiksi vuoden 2017 tasa-arvobarometristä ilmenee, että naiset ja varsinkin vähemmistöihin kuuluvat naiset joutuvat vihapuheen kohteiksi useammin kuin miehet (Ollus ym. 2019). Lisäksi naisiin kohdistuvassa sukupuolittuneessa vihapuheessa saattaa olla läsnä seksuaalisen väkivallan, kuten raiskaamisen, uhka (Knuutila ym. 2019, 26). Näitten syitten takia nais- ja muunsukupuoliset opiskelijat voivat kokea vihapuheen suurempana uhkana urallaan kuin miesopiskelijat. Siten heidän vihapuheopetukseen kohdistuvat odotuksensa voivat olla korkeammalla kuin miesopiskelijoilla.

Kolmas hypoteesi oli, että korkeakoulujen kesken vastauksissa saattaa näkyä pieniä vaihteluita. Eroja voi olla esimerkiksi siinä, näytetäänkö aiheesta esimerkiksi dioja tai annetaanko siitä tehtäväksi kirjoittaa essee. Tällainen saattaisi vaikuttaa hieman myös opiskelijoiden opetusta kohtaan kokemaan tyytyväisyyteen. On mielenkiintoista vertailla, esiintyykö tämänkaltaista vaihtelua juuri yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, yliopistotutkintoa pidetään akateemisena ja ammattikorkeakoulututkintoa käytännönläheisenä (Jaakkola & Uotila 2020, 95). On mahdollista, että näiden kahden välillä näkyy pieniä eroja siinä, kuinka paljon vihapuheesta opetetaan ja millä metodeilla. Esimerkiksi ammattikorkeakouluissa voi olla vihapuheopetuksenkin suhteen käytännönläheisempi ote, kun taas yliopistoissa saattaa painottua ilmiön teoreettinen puoli.

4.5 Määrällinen analyysi

Tutkimuksessa selvitin, korreloivatko kyselyn vastaajien taustamuuttujat Likert-asteikolla mitattuihin vastauksiin (ks. 4.2 Kysely aineistonkeruumenetelmänä). Taustamuuttujilla tarkoitetaan kyselyn alussa kartoitettuja taustatietoja, kuten sukupuolta, korkeakoulua, opintojenvaihetta, työkokemusta ja mahdollista vihapuhekokemusta.

Aluksi siirsin kyselyn datan SPSS-tilasto-ohjelmaan, jossa siistin sen selkeämmäksi. Tässä vaiheessa taulukkoon määriteltiin kunkin kysymyksen aihe ja itse kysymys tiivistettiin lyhyempään muotoon. Siistiminen on tärkeää, jotta ohjelmiston tekemiin analyyseihin tulee oikea teksti (Toepoel 2015, 179). Likert-asteikollisissa kysymyksissä kymmenen henkilöä oli valinnut johonkin väittämään kaksi vastausvaihtoehtoa. Heistä kolme henkilöä oli vastannut näin kahdessa väittämässä. Tällaiset

kaksoisvastaukset poistettiin kokonaan datasta, sillä ei voitu olla varmoja, kumpi vaihtoehto olisi kuvannut henkilön suhtautumista paremmin. Poistot eivät juurikaan vaikuttaneet tuloksiin, sillä Likert-asteikon datasta poistettiin joka tapauksessa Likert-asteikon numero 3 "en osaa sanoa" -vastaukset. "En osaa sanoa" -vastauksia ei voitu ottaa mukaan riippuvuusanalyysiin, koska ne eivät ilmaisseet vastaajien mielipidettä. Kaksoisvastauksissa SPSS-tilasto-ohjelmaan kirjautui se vastaus, joka oli asteikolla 1 – 5 suurempi. 12 kaksoisvastauksessa kuudessa numero 3 oli suurempi vastausvaihtoehto, ja siten ne olisi poistettu joka tapauksessa. Kaksoisvastaukset olivat myös jakautuneet tasaisesti eri väittämien kesken. Yhdessä väittämässä oli enintään neljä poistettavaa kaksoisvastausta.

Siistimisen jälkeen taustamuuttujat ja Likert-asteikolliset vastaukset ristiintaulukoitiin, ja niille tehtiin satunnaisilmion todennäköisyyttä kuvaava jakauma, eli Khiin neliö -testi. Testin avulla selvitettiin taustamuuttujien ja opiskelijoiden mielipiteiden välistä korrelaatiota. Kuten Vehkalahti (2014, 77) ja Nummenmaa ym. (2014, 214) ovat todenneet, tärkein kahden muuttajan välisen riippuvuuden voimakkuutta kuvaava tunnusluku on korrelaatiokerroin. Khiin neliö -testissä riippuvuutta voidaan pitää merkittävänä, jos 2-suuntainen asymptoottinen p-arvo on pienempi kuin 0,05 (esim. Tutkijaportti 2021, 3; Tähtinen ym. 2020, 40). Huomionarvoista on, etteivät asymptoottisen testin kaikki edellytykset täytyneet aineiston pienuuden takia. Edellytyksenä on, ettei yksikään odotettu frekvenssi saa olla pienempi kuin yksi ja enintään 20 prosenttia odotetuista frekvensseistä saa olla pienempi kuin viisi (mp.).

Kun tutkin Khiin neliö -testillä sukupuolen ja eri väittämien välistä riippuvuutta, muunsukupuolisen henkilön vastaukset poistettiin datasta kokonaan. Koska muunsukupuolisia vastaajia oli vain yksi, hänen antamiensa vastausten vertaaminen nais- ja miesvastaajiin ei olisi tuottanut luotettavia tuloksia. Kun puolestaan tutkittiin korkeakoulujen ja väittämien välistä riippuvuutta, vertailua tehtiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Jyväskylän ja Tampereen yliopistoa käyvien vastaukset yhdistettiin siis keskenään, samoin Haaga-Helian, Turun ja Oulun ammattikorkeakoulua käyvien vastaukset. Koska kyselyaineisto oli pieni ja eri korkeakoulujen opiskelijoiden vastausprosentit vaihtelivat suuresti, korkeakouluja oli mielekkäämpää niputtaa yhteen.

Myös mahdollisen työkokemuksen kohdalla vaihtoehtoja yhdistettiin analyysissa, jotta analysoitavista joukoista saataisiin isompia. Heidät, joilla ei ollut lainkaan työkokemusta tai enintään yksi kuukausi, yhdistettiin yhdeksi joukoksi. Joukkoa vertailtiin niihin opiskelijoihin, joilla oli työkokemusta vähintään yhden kuukauden

verran. Sen sijaan opintojen eri vaiheita ei niputettu yhteen, koska vastausvaihtoehtoja oli vain kolme, ja vastaukset olivat jakautuneet niiden välille melko tasaisesti.

4.6 Laadullinen sisällönanalyysi

Analysoin kyselyn avoimet, vastaajien itsensä kirjoittamat vastaukset laadullisella sisällönanalyysillä. Kyseinen analyysitapa valikoitui siksi, että avointen vastausten pohjalta haluttiin pureutua syvemmin siihen, millaista toimittajakoulutuksen vihapuheopetus on ja mitä opiskelijat ajattelevat siitä. Myös Vehkalahti (2014, 12) on todennut, että sanallisia vastauksia voi olla hedelmällisempää analysoida laadullisilla menetelmillä. Toteutin analyysin seuraten Jyväskylän yliopiston filosofian laitoksella työskennelleen tutkijan Timo Laineen (Tuomen & Sarajärven 2018, 104 mukaan) kehittämää runkoa. Ensin päätin tutkimuskysymysten pohjalta, millainen sisältö avoimissa vastauksissa oli tutkimuksen kannalta kiinnostavaa. Tutkimuskysymyksiin vastatessa aineistona tarkastelin kaikkiin avoimiin kysymyksiin annettuja vastauksia. Kun kävin läpi aineistoa, kaikki tutkimuksen kannalta oleelliset asiat merkittiin ja kaikki muu jäi pois tutkimuksesta. Sen jälkeen keräsin merkityt ajatuskokonaisuudet samaan Excel-tiedostoon ja aloin teemoitella niitä.

Teemoittelu on yksi mahdollinen laadullisen sisällönanalyysin keino. Siinä painotetaan sitä, mitä kustakin teemasta on sanottu, ja aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Tässä tutkimuksessa analyysiyksikkönä toimi ajatuskokonaisuus, joka saattoi tarkoittaa yhtä sanaa, virkettä tai useampaa virkettä (mts., 122). Katsoin ajatuskokonaisuuden loppuvan, kun avoimen vastauksen aihe vaihtui. Yhdestä vastauksesta saattoi siis saada useampia analysoitavia ajatuskokonaisuuksia.

Toteutin teemoittelun teoriaohjaavasti, sillä tutkimuksen aiheeseen liittyvä teoria ja aiempi tieto (ks. Teoria-luku) toimi apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan siihen. Aineistolähtöisen analyysin tavoin nostin teemat opiskelijoiden kirjoittamista avoimista vastauksista, mutta aikaisempi tieto vaikutti esimerkiksi teemojen tunnistamiseen sekä ala- ja yläluokkien muodostamiseen ja nimeämiseen. Aikaisemman tiedon rooli on siis ollut uusia ajatusuria luova, ei teoriaa testaava (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109). Esimerkiksi itesesensuuria käsittelevän tutkimuksen lukeminen vaikutti siihen, että muutamien avointen vastausten tulkittiin käsittelevän itesesensuuria, vaikkei sitä vastauksissa suoraan mainittukaan (ks. Tulokset-luku).

Jatkoin teemoittelua Tuomen & Sarajärven (2018, 123) esittelemän aineistolähtöistä sisällönanalyysia kuvaavan kuvion mukaisesti. Toistin vaiheet muuten kuvion esittelemällä tavalla, mutta erona oli, että teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoin johdin ala-, ylä- ja pääluokkien käsitteet aiemmasta tutkimuksesta (mts. 133). Lisäksi toisin kuin kuviossa, nimesin pääluokat ennen yläluokkia, sillä pääluokkien nimet saatiin melkein suoraan kyselyn avoimista kysymyksistä (ks. Liitteet). Kun tutkimuksen kannalta oleelliset ajatuskokonaisuudet oli listattu Excel-taulukkoon, niistä kirjoitettiin viereiseen soluun pelkistykset. Pelkistämisen tarkoituksena oli karsia epäoleellisuuksia (mts. 123) ja saada avoimet vastaukset nopeasti silmäiltävään muotoon. Sen jälkeen etsin pelkistetyistä ilmauksista samanlaisuuksia ja erilaisuuksia ja yhdistin samankaltaiset vastaukset samaan alaluokkaan.

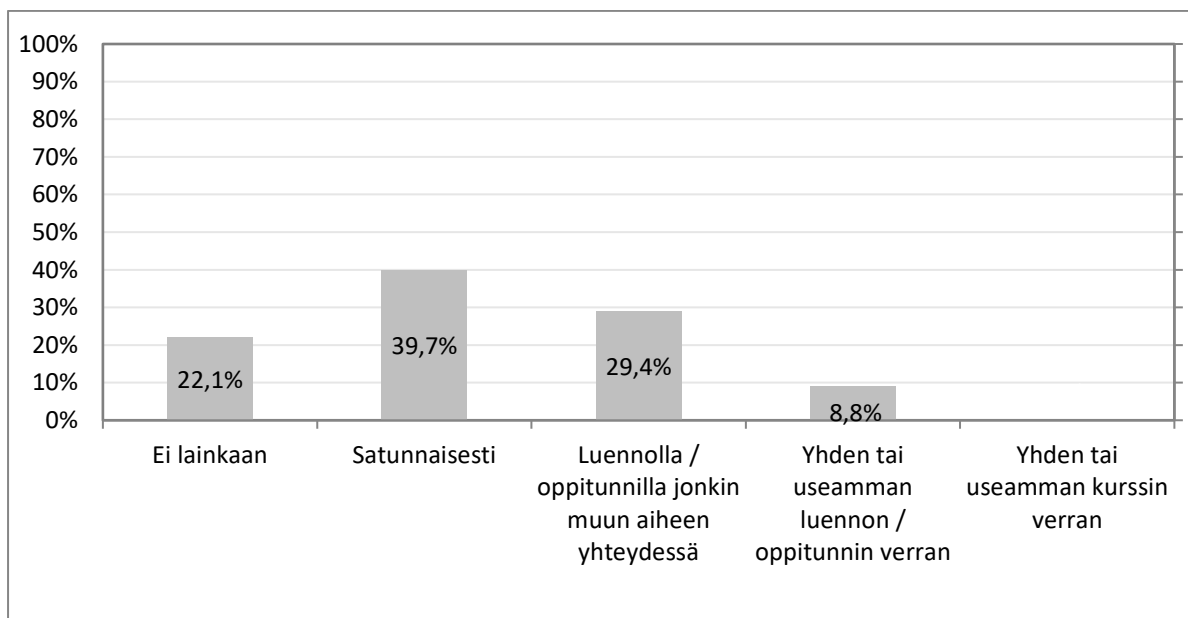
Alaluokkien muodostaminen vei aikaa, sillä yhdistin luokkia toisiinsa ja saatoin muuttaa niitä vielä teemoittelun edetessä. On tärkeää luoda sellaiset alaluokat, että ne liittyvät toisiinsa samojen ylä- ja pääluokkien alla. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä huomiota, että ne eivät limity toistensa kanssa. Sitä on kuitenkin toisinaan vaikea välttää. (Schreier 2012, 102.) Myös tässä analyysissä on joitain alaluokkia, joiden sisältö voitaisiin jonkin toisen teemoitteluperusteen mukaan yhdistää. Schreierin (2012, 96 – 99) mukaan kategorioita voi nimetä joko kuvailemalla niiden sisältöä tai keksimällä niille indikaattoreita. Indikaattorit voivat osoittaa ilmiön olemassaolon, kuten esimerkiksi tiettyjen juttuaiheiden vältteleminen voi olla itesesensuurin indikaattori (mts.). Tässä tutkimuksessa kategorioiden nimet keksittiin kuvailemalla niiden sisältöä. Erottelin eri alaluokat toisistaan Excel-taulukossa värikoodein.

Kun alaluokat oli muodostettu, niille luotiin pääluokkia. Kuten sanottu, pääluokat johdettiin melkein suoraan teemaa koskevista avoimista kysymyksistä. Näin ollen pääluokkaan kuuluva sisältö oli lähes aina kerätty kyseiseen avoimeen kysymykseen tulleista vastauksista. Kun pääluokat oli luotu ja niiden alle oli yhdistetty alaluokkia, ryhdyttiin muodostamaan ala- ja pääluokkien väliin sijoitettavia yläluokkia. Kokosin samaan teemaan liittyvät alaluokat yhteen, ja nimesin yläluokan teeman mukaan. Yläluokat muodostuivat helpommin kuin alaluokat, eikä niitä tarvinnut yhdistellä ja muuttaa yhtä paljon.

5 TULOKSET

5.1 Mitä vihapuheesta opetetaan ja miten

TAULUKKO 3 Kuinka laaja-alaisesti opinnoissasi on käsitelty vihapuhetta?

Toimittajakoulutuksen vihapuheopetus vaikuttaisi olevan melko vähäistä, sillä kukaan vastaajista ei ollut opiskellut aiheesta yhtään kokonaista kurssia (ks. taulukko 3). Eniten vastauksia (27) keräsi vaihtoehto, jonka mukaan vihapuheopetus oli ollut satunnaista. Näin vastasi lähes 40 prosenttia kyselyn täyttäneistä. Noin 29 prosenttia vastaajista (20 henkilöä) kertoi, että vihapuhetta oli käsitelty luennolla jonkin muun

aiheen yhteydessä, ja lähes 9 prosentin (6 henkilön) mukaan vihapuheopetusta oli ollut ainakin yhdellä luennolla. Vastaajista 15 eli yli viidesosa kertoi, ettei opinnoissa ole käsitelty vihapuhetta lainkaan. Kysymys oli pakollinen, ja kaikki 68 vastaajaa valitsivat yhden vastausvaihtoehdon.

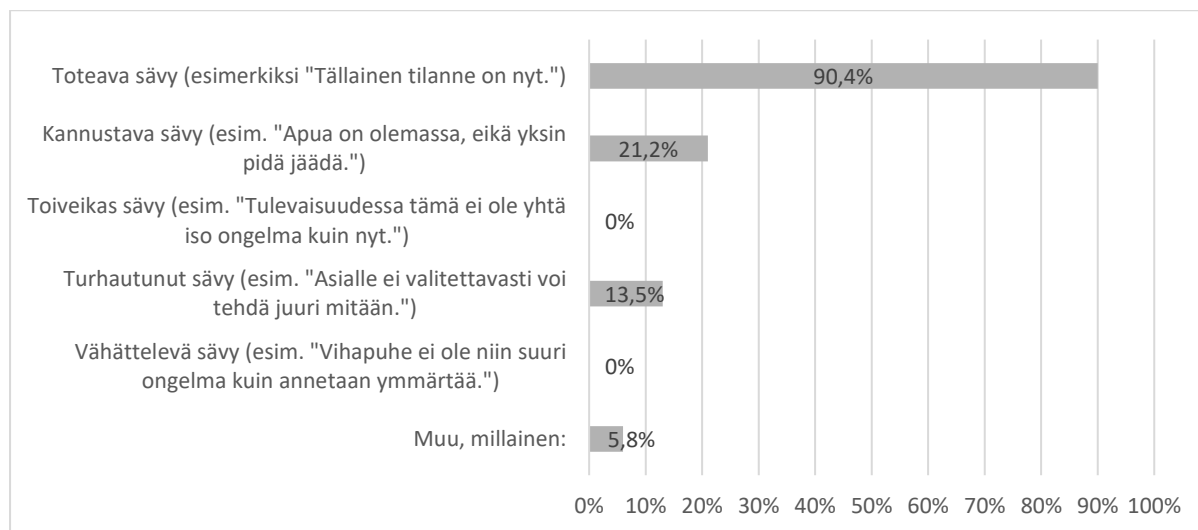
Seuraavaksi vastaajia pyydettiin valitsemaan kaikki ne teemat, joita vihapuheopetuksessa oli käsitelty. Kysymykseen vastasi 52 henkilöä. Vastauksia oli yhteensä 117, koska yksi henkilö saattoi valita useamman sopivan vastausvaihtoehdon. Yksi henkilö jätti vastaamatta niiden lisäksi, jotka eivät olleet saaneet vihapuheopetusta lainkaan. Kaikkein yleisin luennoilla käsitelty teema oli vihapuheen yleisyys. 30 henkilöä eli lähes 60 prosenttia vastaajista kertoi, että kyseistä aihetta oli käsitelty. Lähes puolet vastaajista kertoi, että opetuksessa oli käyty läpi myös vihapuheen vaikutuksia omaan työntekoon, ja noin 40 prosenttia (21 vastaajaa) kertoi, että luennoilla oli puhuttu vihapuheen erilaisista ilmenemismuodoista ja sen tunnistamisesta. Yli kolmasosalle (18 vastaajalle) oli opetettu vihapuheen sukupuolittuneisuudesta, ja yli neljäsosalle (14 vastaajalle) vihapuheen vaikutuksista henkilökohtaiseen elämään. Vain 5 henkilöä eli noin 10 prosenttia kertoi, että toimittajakoulutuksessa oli käyty läpi keinoja, joiden avulla vihapuhekokemusta voi käsitellä.

Neljä vastaajaa oli päätenyt kirjoittamaan itse oman vastausvaihtoehdonsa. Näistä kaksi koski sitä, miten toimittaja voi itse välttyä syyllistymästä vihapuheeseen. Toinen heistä kertoi, että opinnoissa oli käyty läpi, miten välttää esimerkiksi loukkaavien termien käyttöä. Toisen vastaus kuului seuraavasti:

Kuinka välttää tiettyjä aiheita, ettei itse tule tulkituksi vihapuheen esittäjänä. (Vastaaja 58)

Yksi vastaajista kertoi, että luennolla oli käyty läpi vihapuheen tuottajien motiiveja, ja yksi kirjoitti ettei muista, mitä vihapuheesta on opetettu.

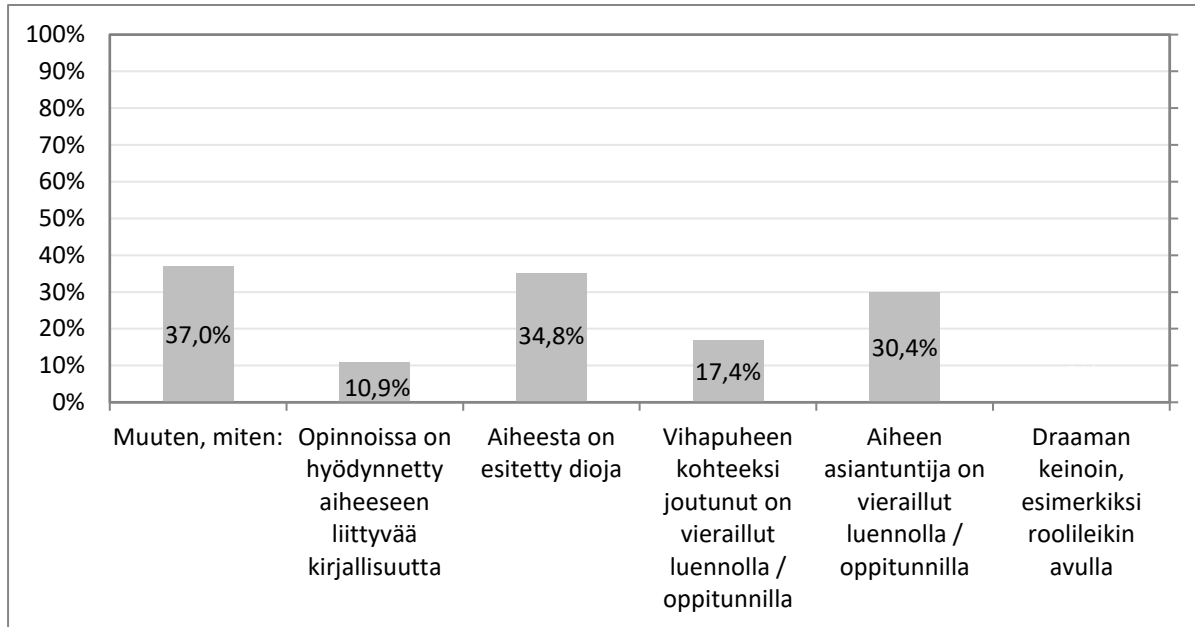
TAULUKKO 4 Jos vihapuhetta on käsitelty, millainen sävy opetuksessa on ollut?

Vihapuheopetus oli ollut vastaajien mukaan sävyiltään yleisimmin toteavaa. Näin kertoi noin 90 prosenttia eli 47 vastaajaa (ks. taulukko 4). Kysymykseen vastasi 52 henkilöä. Koska yksi henkilö saattoi valita useamman sopivan vaihtoehdon, vastauksia kertyi 68. 21,2 prosenttia vastaajista (11 henkilöä) kertoi opetuksen sävyn olleen kannustava, ja lähes 14 prosenttia (7 henkilöä) turhautunut. Yksi henkilö kertoi, että vihapuheesta oli kerrottu surulliseen sävyyn ja yksi mainitsi sävyn olleen "tutkiva". Lisäksi yksi henkilö kertoi, ettei muistanut, millainen sävy oli ollut. Kenenkään mielestä opetuksessa ei ollut ollut toiveikasta tai vähättelevää sävyä.

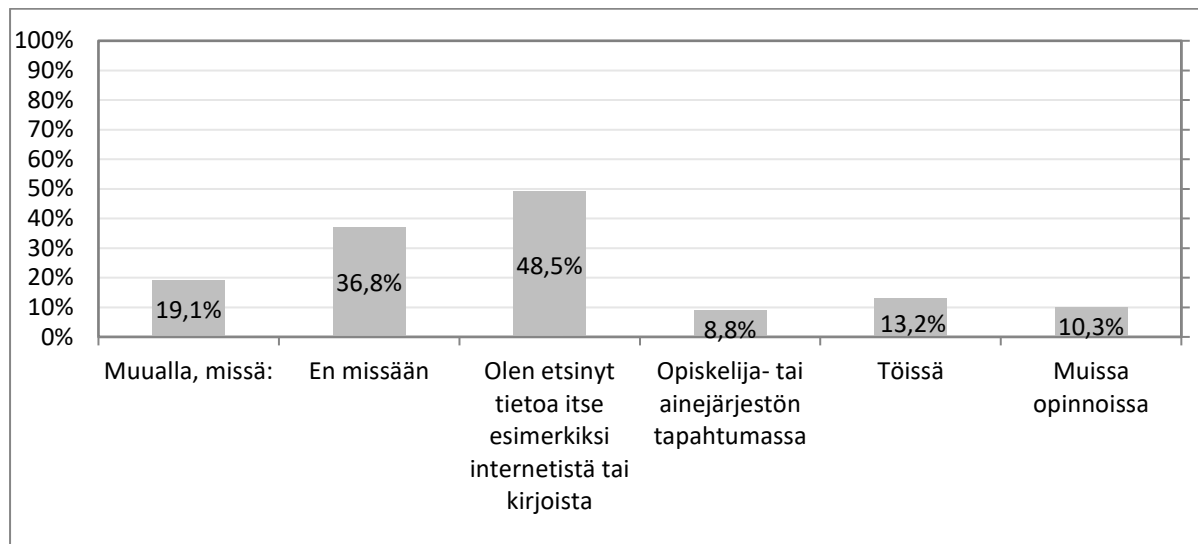

TAULUKKO 5 Jos vihapuhetta on käsitelty, millaisin keinoin?

Toimittajaopiskelijat olivat oppineet vihapuheesta lähinnä joko opettajaa tai aiheen asiantuntijaa kuunnellen. Lähes 35 prosenttia vastaajista (16 henkilöä) kertoi, että vihapuheesta oli näytetty luennolla dioja, ja noin 30 prosenttia (14 vastaajaa) kertoi asiantuntijan vierailleen oppitunnilla (ks. taulukko 5). Noin 17 prosentin (8 vastaajan) mukaan luennolla oli vierailut joku, joka oli joutunut vihapuheen kohteeksi, ja lähes 11 prosenttia (5 vastaajaa) kertoi, että opinnoissa oli hyödynnetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Käytännönomaisia harjoituksia, kuten roolileikkejä, ei oltu tehty luennoilla. Avoimia vastauksia oli kirjoitettu 17 kappaletta. Seitsemästä vastauksesta kävi ilmi, että luennoitsija oli maininnut vihapuheen vain sivumennen, kolmesta vastauksesta, että luokassa oli käyty keskustelua temasta ja kahdesta, että vihapuheesta oli opetettu tapausesimerkkien avulla. 46 henkilöä vastasi tähän kysymykseen, ja vastauksia oli yhteensä 60, koska yksi henkilö saattoi valita useamman vastausvaihtoehdon.

TAULUKKO 6 Missä muualla olet saanut vihapuheopetusta tai -koulutusta?

Toimittajaopiskelijoiden oma kiinnostus aiheesta nousi esille, kun kysyttiin, missä muualla vastaajat olivat saaneet vihapuheopetusta. Lähes puolet, eli 33 vastaajaa, kertoi etsineensä aiheesta itse tietoa esimerkiksi internetistä tai kirjoista (ks. taulukko 6). Lähes 37 prosenttia (25 vastaajaa) puolestaan kertoi, ettei ollut saanut missään muualla opetusta vihapuheesta. Vaihtoehdot "Opiskelija- tai ainejärjestön tapahtumassa", "Töissä" ja "Muissa opinnoissa" keräsivät kaikki alle 10 vastausta eli alle 15 prosenttia vastauksista. Vastauksissa korostui se, että tietoa kerrytettiin vapaa-ajalla. Vaihtoehdot "Olen etsinyt tietoa itse esimerkiksi internetistä tai kirjoista" ja "Opiskelija- tai ainejärjestön tapahtumassa" keräsivät lähes 60 prosenttia vastauksista.

Vapaa-ajalla tapahtunut oppiminen oli suuressa osassa myös avoimissa vastauksissa, joita kirjoitettiin 13 kappaletta. Vastauksissa mainittiin muun muassa opiskelija-, järjestö- ja aktivistituttujen kanssa keskusteleminen (neljä vastausta) sekä vihapuhekoulutuksen saaminen toimittajille suunnatussa, esimerkiksi ammattiliiton tapahtumassa (4). Yksittäisissä vastauksissa mainittiin, että tietoa oli kerätty sosiaalisesta mediasta, keskusteluohjelmista, vapaaehtoistöistä ja luennolta, jota oli käyty kuuntelemassa vapaa-ajalla. Eräs vastaaja kertoi oppineensa vihapuheesta töissä, vaikka kyse ei ollutkaan varsinaisesta koulutuksesta. Hänen mukaansa työpaikalla oli yleisesti mainittu asiasta ja ohjeistettu pyytämään apua vihapuheeseen.

5.2 Miten opiskelijat arvioivat opetusta

Vastaajien mielipiteitä opetuksesta sekä sen annista mitattiin seitsemällä väittämällä, ja heidän piti valita väittämään sopiva vaihtoehto Likert-asteikolla. 1 tarkoitti "täysin eri mieltä", 2 "jokseenkin eri mieltä", 3 "en osaa sanoa", 4 "jokseenkin samaa mieltä" ja 5 "täysin samaa mieltä". Taulukon 7 data on otettu SPSS-tilasto-ohjelmasta. Taulukon numerot kertovat, kuinka monta vastausta jokaiseen väittämään annetut vastausvaihtoehdot keräsivät. Datasta on poistettu vaihtoehto 3 eli "en osaa sanoa", koska kyseistä vastausta ei voi analysoida. Jotkut vastaajista olivat valinneet yhteen väittämään kaksi vastausvaihtoehtoa. Tämänkaltaiset kaksoisvastaukset on myös poistettu. Taulukon oikeassa laidassa näkyy, kuinka paljon analyysikelpoisia vastauksia kuhunkin väittämään kertyi.

TAULUKKO 7 Väittämiä vihapuheopetuksesta

	1	2	4	5	Yhteensä
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, mikä kaikki on laskettavissa vihapuheeksi.	25	22	10	1	58
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit.	32	19	9	1	61
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten toimia, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi.	26	27	6	1	60
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, mihin tahoihin ottaisin yhteyttä, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi.	31	25	6	1	63
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten vihapuhe voi vaikuttaa työhöni toimittajana.	19	13	18	3	53
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten vihapuhe voi vaikuttaa henkiseen hyvinvointiini.	20	20	14	1	55
Mielestäni vihapuheopetus on ollut pääaineopinnoissani riittävää.	47	13	2	1	63
Yhteensä	200	139	65	9	

Kaikkien taulukon väittämien vastausten keskiarvo oli 1,7 (ks. taulukko 7). Kaikkien muiden vastausten mediaani oli 2,0, paitsi toisen ja seitsemännen väittämän mediaani oli 1,0. Opiskelijat olivat varsin yksimielisiä siitä, ettei vihapuheopetus ole ollut riittävää. Väitteen keskiarvo oli kaikista väittämistä matalin, vain 1,3. Parhaiten opiskelijat arvioivat tietävänsä, miten vihapuhe voi vaikuttaa heidän työhönsä toimittajana, sillä väitteen vastausten keskiarvo oli 2,1.

Seuraavaksi käytiin läpi, korreloiko vastaajan sukupuoli, korkeakoulu, opintojen vaihe, työkokemuksen määrä tai mahdollinen vihapuhekokemus sen kanssa, mitä

väittämiin vastattiin. Riippuvuutta mitattiin Khiin neliö -testillä, mutta asymptoottisen testin kaikki edellytykset eivät täytyneet aineiston pienuuden takia. Testin mukaan sukupuolen ja sen välillä, koettiin vihapuheopetus riittäväksi, on merkitsevä riippuvuus ($\chi^2(3) = 10,910$; $p < 0,012$). Analyysiin ei otettu mukaan muunsukupuolisen henkilön vastauksia, koska yhden henkilön vastauksia ei voitu luotettavasti verrata. Tästä syystä vertailu tehtiin vain naisten ja miesten välillä. Naiset olivat miehiä useammin sitä mieltä, ettei opetus ollut riittävää. Kukaan nainen ei ollut väittämän kanssa "jokseenkin samaa mieltä" tai "täysin samaa mieltä". Sen sijaan 21,4 prosenttia miesvastaajista oli väittämän kanssa vähintäänkin "jokseenkin samaa mieltä". Sukupuolella ei ollut muiden väittämien kanssa merkittävää riippuvuutta.

Kun tutkittiin opiskelupaikan riippuvuutta väittämien vastauksiin, jokaista korkeakoulua ei tarkasteltu erikseen, koska pienen aineiston vuoksi tulokset eivät olisi olleet luotettavia. Sen sijaan yliopisto-opiskelijoita verrattiin ammattikorkeakouluopiskelijoihin. Korkeakoulun ja sen välillä, oliko vastaajalla selvä käsitys, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit, havaittiin merkitsevä riippuvuus ($\chi^2(3) = 9,365$; $p < 0,025$). Yliopisto-opiskelijat olivat ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin sitä mieltä, etteivät opinnot olleet antaneet selvää käsitystä siitä, milloin vihapuhe voidaan laskea rikokseksi. Ammattikorkeakoulua käyvistä 25,0 prosenttia oli vähintäänkin "jokseenkin samaa mieltä" väittämän kanssa, kun taas yliopisto-opiskelijoiden joukossa vastaava osuus oli 10,8 prosenttia. Kuitenkin suurin osa opiskelijoista, myös ammattikorkeakoulua käyvistä, oli väittämän kanssa eri mieltä.

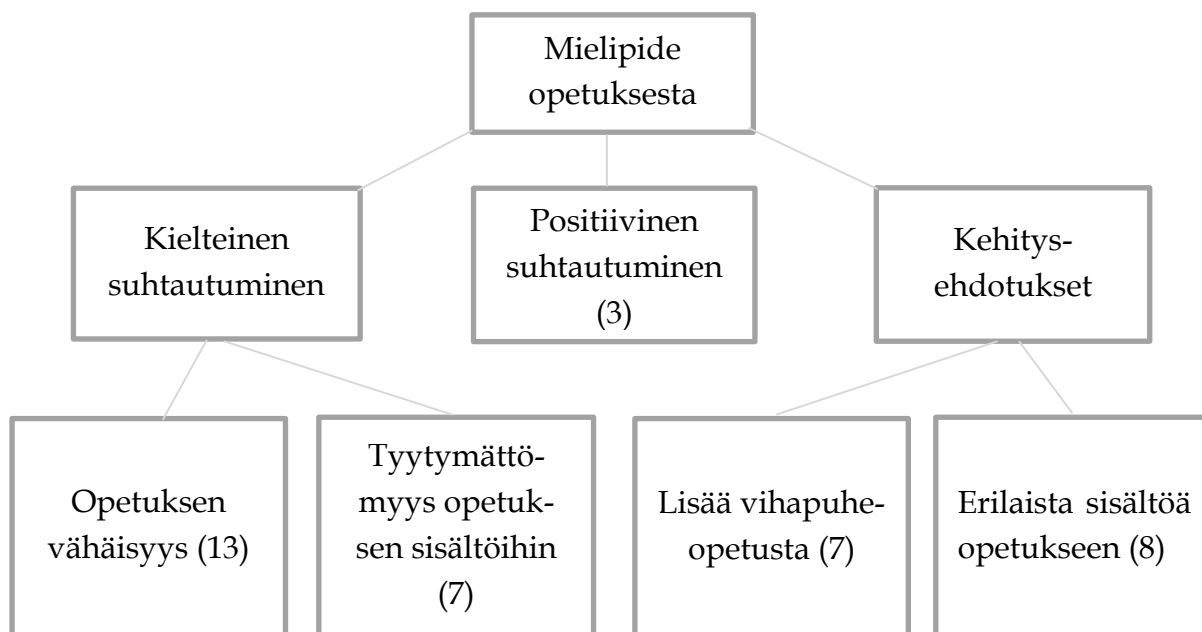
Korkeakoulujen ja eri väittämien välillä nousi esiin myös toinen riippuvuussuhde. Se havaittiin, kun tarkasteltiin väittämää "Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten toimia, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi" ($\chi^2(3) = 13,464$; $p < 0,004$). Jälleen ammattikorkeakouluopiskelijat olivat väittämän kanssa useammin samaa mieltä ja kokivat siten tietävänsä, miten tilanteessa tulisi toimia. Heistä lähes kolmasosa, 28,6 prosenttia, oli väittämän kanssa "jokseenkin samaa mieltä" tai "täysin samaa mieltä". Yliopisto-opiskelijoista vastaava osuus oli vain 2,6 prosenttia. Tässäkin väittämässä suurin osa kaikista opiskelijoista oli kuitenkin jollain tasolla eri mieltä väittämän kanssa. Yliopisto-opiskelijoista vaihtoehdon "jokseenkin eri mieltä" tai "täysin eri mieltä" oli valinnut 97,5 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 71,4 prosenttia.

Khiin neliö -testin mukaan minkään väittämän ja työkokemuksen määrän välillä ei ollut merkitsevää riippuvuutta. Myös työkokemusta tarkasteltiin niin, että heidät, joilla ei ollut lainkaan työkokemusta tai enintään yksi kuukausi, yhdistettiin yhdeksi

joukoksi. Heitä vertailtiin niiden opiskelijoiden kanssa, joilla oli työkokemusta vähintään yhden kuukauden verran. 2-puolinen asymptoottinen arvo oli kaikissa väittämissä suurempi kuin 0,05. Niputus oli tarpeellinen, koska kysely ei saanut niin paljon vastaajia, että jokaista viittä työkokemusvaihtoehtoa olisi voinut verrata toisiinsa erikseen. Riippuvuutta ei myöskään löytynyt, kun väittämiä tarkasteltiin yhdessä opintojen vaiheen tai vihapuhekokemuksen tai sen puuttumisen kohdalla.

5.3 Mitä opiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta

Avointen vastausten sisältö vastaa toiseen tutkimuskysymykseen, joka kuuluu "Mitä opiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta?". Vastaajat kertoivat, mitä he ajattelevat nykyisestä vihapuheopetuksesta ja mitä he haluaisivat vielä oppia vihapuheesta. Seuraavaksi käsitellään "Mielipide opetuksesta" -pääluokkaan luokiteltuja vastauksia (ks. kuvio 1). Tutkimuskysymykseen löytyi opiskelijoiden vastauksista 38 ajatuskokonaisuutta, jotka vastasivat siihen. Ajatuskokonaisuus saattoi olla yhdestä sanasta monen virkkeen pituinen kokonaisuus, jonka katsottiin päättyvän, kun aihe vaihtui. Tästä syystä yhdestä vastauksessa saattoi olla useampi eri ajatuskokonaisuus, jotka vastasivat kysymykseen. Yläluokat saivat nimet "Kielteinen suhtautuminen", "Positiivinen suhtautuminen" ja "Kehitysehdotukset". "Kielteinen suhtautuminen" ja "Kehitysehdotukset" jakautuivat vielä kahteen alaluokkaan.

KUVIO 1 Opiskelijoiden mielipide vihapuheopetuksesta

Avoimissa vastauksissa oli 20 kohtaa, jotka luokiteltiin "Kielteinen suhtautuminen" -yläluokan alle. Opiskelijat olivat tyytymättömiä sekä vihapuheopetuksen määrän vähäisyyteen että sen sisältöihin. 20:stä kohdasta opetuksen määrää kritisoitiin 13:ssa kohdassa, ja alaluokka nimettiin "Opetuksen määrän vähäisyydeksi". Useissa vastauksissa, kuten ensimmäisessä alla olevassa, nostettiin esille, ettei vihapuheopetusta ole ollut yhtään tai aihetta oli vain sivuttu jonkin muun asian yhteydessä. Eräs vastaaja puolestaan kertoi, että aiheen käsittelemättömyys oli vaivannut häntä jo jonkin aikaa.

Viestintäoikeuden yhteydessä käytiin asiaa läpi lainsäädäntöjen näkökulmasta. Kuitenkin laajempi käsittely on ollut puutteellista. (Vastaaja 26)

Meillä ei ole koulussa ollut yhtään kurssia tai luentoa vihapuheeseen liittyen. Joillain toimituskursseilla on yleisellä tasolla sivuttu vihapuhetta ja puhuttu esimerkiksi siitä, että toimittaja on altis myös "negatiiviselle palautteelle". Lähtökohtaisesti tätä asiaa ei kuitenkaan ole käsitelty ja se on jo pidemmän aikaa vaivannut itseäni. (Vastaaja 67)

Yksi vastaajista nosti esille, ettei vihapuheopetusta ole tarpeeksi siihen nähden, miten yleistä sen kohtaaminen työelämässä on.

Nyt kun pysähdyin miettimään, ymmärsin, ettei tästä ole jäänyt vahvoja mielikuvia. Vihapuheopetusta ei ole ehkä ollut tarpeeksi siihen nähden kuinka yleistä se nykymediassa työskentelyssä olisi. (Vastaaja 38)

Kahdessa vastauksessa pohdittiin opetushenkilökunnan vaikutusta vihapuheopetuksen vähyyteen. Ensimmäisessä vastauksessa tuotiin esille, että vihapuheopetus on lähinnä vierailijaluennoitsijoiden vastuulla. Hän arveli, ettei opetushenkilökunnalla ole välttämättä käsitystä ilmiöstä. Toinen vastaaja puolestaan uskoi, että kyse on enemmänkin henkilökunnan asenteesta. Hän uskoi, että he eivät pidä vihapuhetta tärkeänä ilmiönä.

Joku vieraileva luennoitsija on saattanut mainita asiasta [vihapuheesta]. Yleensä asia on tullut puheeksi sellaisten vierailijaluennoitsijoiden kanssa, jotka tekevät päätoimisesti journalistista työtä. Opetushenkilökunnalla ei tunnu olevan käsitystä ilmiöstä. (Vastaaja 63)

Kun olen itse lukenut ja opiskellut siitä [vihapuheesta] paljon, mm. Pietarin trollitehtaasta ja maalittamisesta, tuntuu kuin koulu haluaisi vaieta koko asiasta. Sitä ei näytetä pitävän kovin tärkeänä. (Vastaaja 62)

20:stä kohdasta seitsemän luokiteltiin "Tyytymättömyys opetuksen sisältöihin" -alaluokkaan, sillä vastauksissa kritisoitiin vihapuheopetuksen sisältöjä toimittajakoulutuksessa. Vihapuheopetuksen sisältöjä kuvattiin vastauksissa muun muassa "pintapuolisiksi" ja "heikoiksi". Erään vastaajan mielestä opetus ei ole "riittävän syvällistä".

Samassa yhteydessä hän ilmaisi tiedostavansa, että hän voisi saada vielä enemmän vihapostia, jos kertoisi julkisesti olevansa muunsukupuolinen. Hän myös kertoi, että kaipaisi opinnoissa aiheen syvällisempää käsittelyä.

Vihapuheopetuksen pintapuolisuuden lisäksi vastauksissa nousi esiin myös opetuksesta puuttuvat tai vähäiselle huomiolle jääneet näkökulmat. Yksi vastaaja pohti, ettei ole varma, osaisiko esimerkiksi määritellä vihapuheen käsitettä tai kertoa, milloin rikoksen tunnusmerkit täyttyvät. Toinen vastaaja puolestaan kertoi, ettei vihapuheopetuksessa huomioida jaksamista, vaikka se olisi hänestä tärkeää.

Mieleeni muistuu vain yksi luento, jolla on käsitelty vihapuhetta syvällisemmin. Ihan asiantunteva luento, mutta vihapuheopetus ei ole riittävää. Oma jaksamista ei huomioida aiheeseen liittyen. Se olisi kuitenkin tärkeää hyvinvoinnin kannalta. (Vastaaja 11)

Kolmessa vastauksessa osoitettiin tyytyväisyyttä toimittajakoulutuksessa saatavaa vihapuheopetusta kohtaan. Vastaukset luokiteltiin ”Positiivinen suhtautuminen” -yläluokkaan. Ensimmäisessä vastauksessa opetusta kuvattiin yksisanaisesti ”riittäväksi”. Toisessa vastauksessa oltiin tyytyväisiä opetukseen, vaikkakin lisättiin, että se voisi olla laajempaa. Kolmannessa vastauksessa todettiin, että vihapuheopetus oli riittävää, koska sitä ei ollut lainkaan. Vastaaja ei siis pitänyt vihapuhetta lainkaan tärkeänä ilmiönä ja oli sitä mieltä, ettei sitä tarvitse huomioida opetuksessa.

Vastaajat esittivät 16 parannustoivetta vihapuheopetukseen, ja tällaiset vastaukset luokiteltiin ”Kehitysehdotukset”-yläluokkaan kuuluviksi. Ehdotuksista seitsemän liittyi ”Lisää vihapuheopetusta” -alaluokkaan ja kahdeksan ”Erilaista sisältöä opetukseen” -alaluokkaan. Neljä vastaajaa niistä, jotka toivoivat vihapuheopetuksen lisäämistä, kaipasi, että vihapuheelle perustettaisiin oma kurssi tai jopa opintokokonaisuus. Eräs vastaaja pohti, että pahimmillaan vihapuheopetuksen vähyys voi johtaa jopa alanvaihtoon.

Mielestäni tälle [vihapuheelle] tulisi olla oma kurssi. - - Monet voivat säikähtää opintojen aikana esiintyvää vihapuhetta esimerkiksi haastattelutilanteesta ja aiheuttaa pahimmassa tapauksessa esimerkiksi alanvaihdon. On tärkeää, että jo opintovaiheessa annettaisiin tarpeeksi työkaluja vihapuhetta vastaan. Myös globaalista tilanteesta voisi olla oma kursinsa. (Vastaaja 49)

Loput vastaajat halusivat, että vihapuheopetuksen määrää lisättäisiin, ja teeman merkitys opinnoissa kasvaisi. He eivät välttämättä toivoneet vihapuheelle omaa kurssia, mutta heidän mielestään aiheen käsittelyä pitäisi ylipäätään lisätä. Yksi vastaajista avasi tässä yhteydessä omaa kokemustaan vihapuheen kohteeksi joutumisesta. Omien sanojensa mukaan hänellä ei ollut tällöin koulutuksesta saatuja valmiuksia vastata viesteihin tai käsitellä niitä.

Oman luokan kanssa myös pohdittu että vihapuhetematikan pitäis olla sellanen läpileikkaava osa meidän opintoja. (Vastaja 23)

Mielestäni vihapuheeseen liittyvää opetusta pitäisi ehdottomasti lisätä ja täydentää journalistikoulutuksessa. Ensimmäisessä vakityössä oli aika järkyttävää, kun yhtäkkiä sähköpostilaatikkoon ja uutisen kommentteihin alkoikin tippua väkivaltaisia viestejä ja uhkailua. Koen, että opiskelijana minulla ei ollut minkäänlaista kykyä vastata viesteihin saatika keinoja käsitellä niitä saamani koulutuksen pohjalta. Työyhteisön tuella oli isompi vaikutus. (Vastaja 8)

Vastaajilla oli kehitysehdotuksia myös opetuksen sisältöön. Kahdessa vastauksessa toivottiin, että vihapuheeseen opetettaisiin valmistautumaan ennakolta paremmin ja että opetuksessa annettaisiin työkaluja, joiden avulla vihapuhetta voisi käsitellä. Yksi vastaaja toivoi aiheita käsittelevää tutkimusta pakolliseksi luettavaksi, ja toinen vastaaja toivoi, että opinnoissa analysoitaisiin aiempia vihapuhetapauksia ja pohditaisiin, miten kohteen tulisi reagoida tilanteissa. Lisäksi kahdessa vastauksessa nostettiin esille, että luennoille kaivattaisiin vierailijaluennoitsijoita puhumaan aiheesta.

Opinnoissa/luennoilla tässä olisi oiva paikka vierailijalle, joka on joutunut vihapuheen kohteeksi: mitä tapahtui, mitä siitä seurasi, miten ko. henkilö asian itse koki? Tällä hetkellä vihapuhe tuntuu ehkä hivenen abstraktilta aiheelta etenkin, kun en ole itse sen kohteeksi joutunut. Itse kohteeksi joutunut henkilö auttaisi sikäli konkretisoimaan asiaa paremmin, ja saisi lisäksi tietoa siitä, miten tilanteessa kannattaisi mahdollisesti edetä. (Vastaja 30)

Vihapuheopetukseen toivottiin myös uusia näkökulmia. Eräs vastaaja toivoi, että vihapuhetta käsiteltäisiin opetuksessa toimittajan ammattiin liittyvänä uhkana ja siten myös yhteiskunnallisena riskinä. Yksi vastaajista toivoi, että vihapuheopetuksessa olisi näkyvillä muitakin kuin vain journalismiin liittyviä esimerkkejä. Hän toivoi, että opetuksessa olisi esillä myös viestintään liittyviä vihapuhetapauksia.

Olisi hyvä, että vihapuheen mahdollisuus ja esimerkiksi maalittaminen vihamielisten tahojen toimesta tuotaisiin esiin ammattiin liittyvänä riskinä tai uhkana. Pitäisi myös saada opiskelijat laajemmin pohtimaan mitä seurauksia toimittajiin (ja myös heidän lähteisiinsä) kohdistuvalla vihapuheella on journalismille ja avoimelle yhteiskunnalle. - - (Vastaja 33)

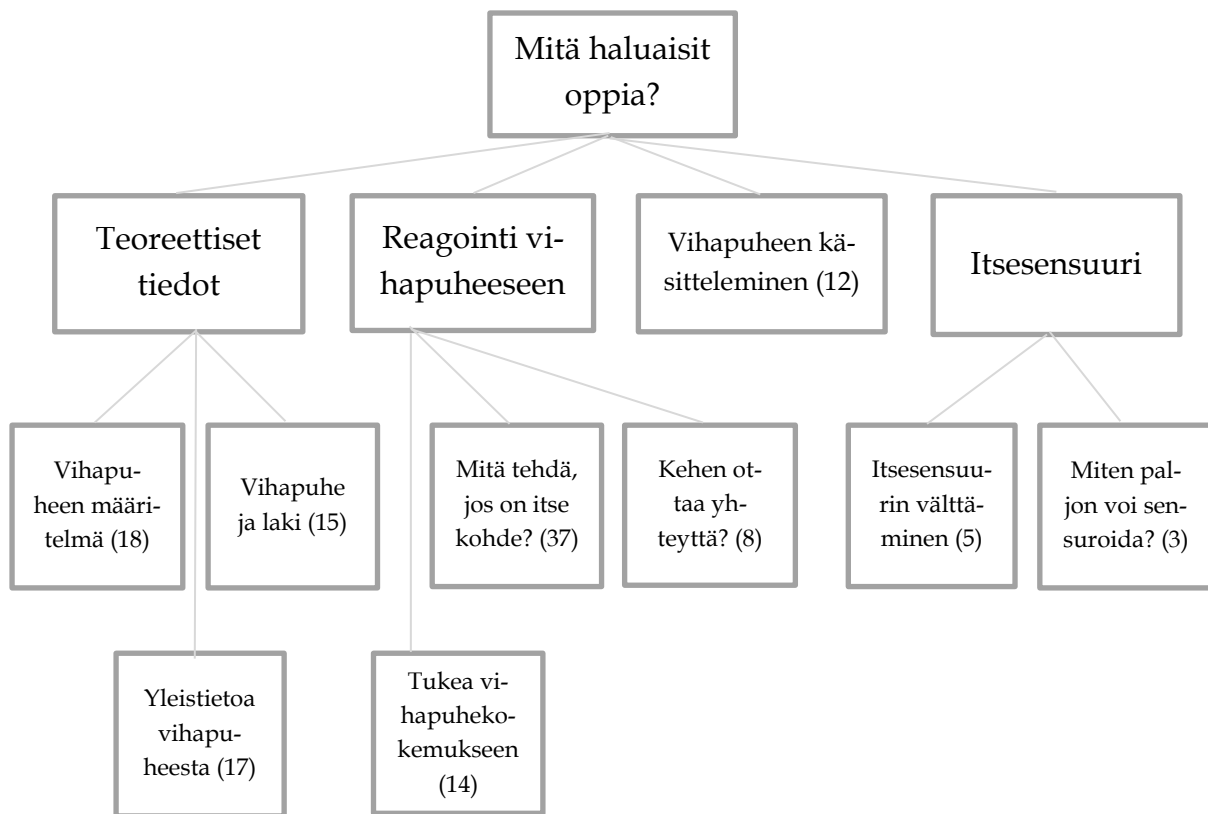
Aihe ei välttämättä kosketa niinkään yritysviestintään pyrkiviä henkilöitä, mutta näitä esimerkitapauksia olisi hyvä myös tuoda esille pelkän toimittajanäkökulman lisäksi. (Vastaja 66)

Avoimet vastaukset vahvistavat myös edellisen alaluvun luomaa käsitystä siitä, että opiskelijat ovat tyytymättömiä saamaansa vihapuheopetukseen. Opetuksessa kritisoitiin ennen kaikkea sen määrän vähäisyyttä, mutta myös sisällöistä löydettiin parantamisen varaa. Paljon kertoo se, että 38 kohdasta vain kolmessa osoitettiin tyytyväisyyttä vihapuheopetusta kohtaan.

5.4 Mitä opiskelijat haluaisivat oppia

Kun vastaajilta kysyttiin, mitä kaikkea he haluaisivat oppia vihapuheeseen liittyen, vastauksissa mainittiin yhteensä 129 seikkaa. Nämä vastaukset luokiteltiin "Mitä haluaisit oppia" -pääluokkaan (ks. kuvio 2). Opiskelijat olivat listanneet monia asioita samaan vastaukseen, ja paikoitellen vastaukset saattoivat olla hyvinkin pitkiä. Vastaukset jaoteltiin neljään yläluokkaan, joiden nimet ovat "Teoreettiset tiedot", "Reagointi vihapuheeseen", "Vihapuheen käsitteleminen" ja "Itsesensuuri". Vastauksia ei käydä seuraavaksi läpi sen mukaan, minkä yläluokan alle kuului eniten mainintoja, vaan ensin aloitetaan vihapuheeseen liittyvistä teoreettisista tiedoista ja edetään siitä spesifimpiin aiheisiin.

KUVIO 2 Mitä opiskelijat haluaisivat oppia vihapuheesta

"Teoreettiset tiedot" -yläluokkaan kuuluvista vastauksista 18:ssa haluttiin tietää, miten vihapuhe määritellään, ja vastaukset kuuluivat "Vihapuheen määrittelmä" -alaluokkaan. Monet kokivat, etteivät välttämättä osaisi tunnistaa, milloin kyseessä on kriittinen palaute ja milloin toimittajaan kohdistuva vihapuhe. 15 vastaajaa kertoi myös haluavansa oppia lisää vihapuheesta ja lainsäädännöstä, joten alaluokka nimettiin "Vihapuhe ja laki" -nimiseksi. Ylivoimaisesti suurinta osaa heistä kiinnosti,

milloin vihapuhe täyttää Suomessa rikoksen tunnusmerkit. Eräs vastaaja kertoi haluavansa tietää, miten vihapuhe määritellään lainsäädännössä. Lisäksi yksi vastaaja toivoi saavansa tietää, "millä keinoilla viranomainen puuttuu asiaan". Koska viranomainen puuttuu vihapuheeseen silloin, kun sitä epäillään rikokseksi, myös tämä kysyjä halusi käytännössä tietää, milloin vihapuhe lasketaan rikokseksi.

- -Haluaisin oppia vihapuheeseen liittyvää teoriaa, kuten miten se määritellään esimerkiksi laissa - - ja milloin se täyttää esimerkiksi rikoksen merkit. - - (Vastaaja 52)

- - Sen lisäksi kaipaisin erittelyä siitä, minkälainen vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit, jotta sellaiseenkin tilanteeseen osaisi reagoida oikein. - - (Vastaaja 30)

- -Lisäksi toivoisin opetusta enemmän siitä, mikä on oma lainoikeudellinen asemäni tilanteessa, jossa vihapuhe selvästi ylittää rikoksen rajan - -. (Vastaaja 12)

17 kohdassa kaivattiin muuta vihapuheeseen liittyvää yleistietoa. Tämän "Yleistietoa vihapuheesta" -alaluokan toiveiden sisältö vaihteli keskenään paljon, eivätkä vastaajat juurikaan maininneet keskenään samoja asioita. Opiskelijoita kiinnosti muun muassa tietää, millaisista journalistisista jutuista vihapuhetta yleensä saa, millaisia piirteitä vihapuheella tavallisesti esiintyy ja mitä syitä vihapuheen taustalla on. Vastaajat halusivat tietää myös, kuinka paljon vihapuhe vaikuttaa toimittajien alavaihtoon, millä sosiaalisen median alustoilla vihapuhetta esiintyy eniten ja millaisia vihapuhekokemuksia toimittajilla on.

Paljon kysymyksiä! - - Kuinka moni toimittaja on vaihtanut jopa alaa vihapuheen vuoksi? Missä somessa vihapuhetta esiintyy eniten, Twitter? Mitä vihapuheen taustalla yleensä on, nouseeko jokin tietty syy esiin? (Vastaaja 44)

Olisi mielenkiintoista kuulla, minkälaisia konkreettisia kokemuksia ihmisillä aiheesta on, ja minkälaisiksi tilanteet voivat pahimmillaan eskaloitua. (Vastaaja 18)

Kahdessa vastauksessa opiskelijat nostivat esiin, että haluaisivat olla itse vähentämässä vihapuheen määrää yhteiskunnassa. Toisessa vastauksessa opiskelija ilmaisi suoraan haluavansa osallistua vihapuheen tietoiseen vähentämiseen. Toinen vastaaja puolestaan halusi tietää, miten "puhua sensitiivisesti". Vastauksesta sai käsityksen, että henkilö haluaisi lisää tietoa, jonka avulla hän voisi välttyä itse syyllistymästä vihapuheen harjoittamiseen. Lisäksi eräessä vastauksessa kaivattiin lisää tietoa vihapuheeseen liittyvistä ilmiöistä, kuten naisvihasta ja rasismista.

Toisen yläluokan nimi on "Reagointi vihapuheeseen". Sen suurin alaluokka on nimeltään "Mitä tehdä, jos on itse kohde", ja siihen kuuluu peräti 37 vastausta. Vastaajat eivät kuitenkaan määritelleet sen tarkemmin, millaisia tekoja he

konkreettisesti tarkoittivat. Viidessä vastauksessa haluttiin tietää, miten vihapuheeseen voisi valmistautua ennen sen kohteeksi joutumista. Erästä vastaajaa kiinnosti tarkemmin se, pitäisikö tietoturvaan kiinnittää enemmän huomiota.

- -Lisäksi haluaisin oppia mitä tulee tehdä, jos toimittajan ammatin takia joutuu vihapuheen kohteeksi. (Vastaaja 4)

Mitä tehdä jos kokee aggressiivista painostusta tai uhkailua työtehtäviensä takia? - - (Vastaaja 23)

- - Olisi myös tärkeää tietää selkeä toimintamalli, miten toimia, jos epäilee joutuneensa vihapuheen kohteeksi. (Vastaaja 39)

Toiseen alaluokkaan, "Kehen ottaa yhteyttä", kertyi kahdeksan vastausta. Vastaajat halusivat tietää, kelle kaikille heidän pitäisi kertoa työpaikalla ja sen ulkopuolella, jos he joutuisivat vihapuheen kohteeksi.

"Tukea vihapuhekokemukseen" -alaluokan 14 vastauksessa haluttiin tietää esimerkiksi, mistä voisi hakea apua vihapuheeseen tai miten itse voisi auttaa esimerkiksi työkaveria, jolle on lähetetty vihapostia. Kaikissa vastauksissa ei määritelty tarkemmin, millaista apua vastauksissa tarkoitettiin: henkistä tukemista vai konkreettista apua, kuten vihapostien lukemista vihapuheen kohteeksi joutuneen puolesta. Vastaajat pohtivat myös työyhteisön merkitystä vihapuhekokemuksessa ja esimerkiksi freelance-toimittajien asemaa. Vastaajat halusivat myös tietää, mistä ja millaista vertaistukea olisi mahdollista saada. Erästä vastaajaa kiinnosti myös se, miten itselleen voisi etukäteen järjestää turvaverkon, josta voisi olla apua mahdollisessa vihapuhetapauksessa.

- - Kuinka voin auttaa vihapuheen kohteeksi joutunutta kolleegaa? (Vastaaja 20)

- - Minkälaista tukea omasta työyhteisöstä voi hakea ja mitkä ovat freelancerin keinot jos ei ole toimituksen tukea takana samassa määrin. (Vastaaja 18)

- - Olisi myös tärkeää oppia tunnistamaan millainen on terve työyhteisö ja miten sen merkitys korostuu - jos se suhtautuu siihen että mitäs tyttö taas parkuu, niin ollaan kusessa. (Vastaaja 22)

Kolmannen yläluokan nimi on "Vihapuheen käsitteleminen", ja siihen kuuluu 12 kohtaa. Yläluokkaa ei jaettu erillisiin alaluokkiin. Opiskelijoita kiinnosti vihapuheen vaikutukset jaksamiseen ja mielenterveyteen. He halusivat tietää, miten vihapuheeseen kannattaisi suhtautua ja oppia konkreettisia keinoja, joilla vihapuhetta voisi käsitellä.

Haluaisin selkeitä toimintamalleja siihen, kuinka vihapuhetta tulisi käsitellä. - - (Vastaja 18)

Ei olisi pahitteeksi saada lisää työkaluja ja valmiuksia vihapuheen käsittelyyn. - - (Vastaja 39)

- - kuinka pitää pää kasassa - - (Vastaja 9)

Neljäs ja viimeinen yläluokka on nimeltään "Itsesensuuri". Sen suurin alaluokka on "Itsesensuurin välttäminen", ja siihen kuuluu 5 vastausta. Vastajat halusivat tietää, millä keinoilla toimittajana uskaltaisi kirjoittaa myös sellaisista aiheista, jotka voivat saada yleisön lähettämään vihapostia.

Miten kirjoittaa rohkeasti ja journalistisen integriteetin säilyttäen myös aiheista, joiden käsittely on omiaan herättämään vihapuhetta. (Vastaja 55)

Käytännön ohjeita, miten toimia, kun sen [vihapuheen] kohteeksi joutuu. Ja millaisia reaktioita siitä voi syntyä. En haluaisi olla kirjoittamatta jostain aiheesta siksi, että pelkään joutuvani vihapuheen kohteeksi. (Vastaja 34)

Itsesensuuri-yläluokan toisen alaluokan nimeksi annettiin "Miten paljon voi sensuroida?". Alaluokkaan luokiteltiin yhteensä kolme vastausta. Yhdessä vastauksessa kysytään suoraan, miten paljon omia juttujaan voi sensuroida vihapuheen välttämiseksi. Kahdessa muussa vastauksessa opiskelijat halusivat tietää, miten vihapuhetta voi välttää. Vaikka näissä vastauksissa ei suoraan puhuta itsesensuurista, lähes ainoa järjestelmällinen tapa välttää sitä on koittaa tehdä juttuja aiheista, jotka eivät yleensä aiheuta vihapostitulvaa.

Kuinka paljon juttujaan voi ns. sensuroida yrittäen välttää vihapuheen? - - (Vastaja 21)

Miten sitä [vihapuhetta] voi välttää (Vastaja 45)

- - Haluaisin tietää, voiko siltä [vihapuheelta] välttyä - - (Vastaja 68)

Opiskelijoilla oli mielen päällä paljon vihapuheeseen liittyviä aiheita, joista he halusivat saada enemmän tietoa. Suurimmassa osassa vastauksista haluttiin tietää lisää perustason asioista, kuten miten vihapuhe määritellään, milloin kyseessä on rikos ja mitä vihapuhetta kohdatessa pitäisi tehdä. Kuvaavaa oli myös se, että yhdessä vastauksessa saatettiin listata monia asioita, joista haluaisi lisää tietoa.

6 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista vihapuheopetus on journalistiikan ja journalismin opiskelijoiden mielestä. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Mitä suomenkielinen toimittajakoulutus opettaa vihapuheesta?
2. Millaisin keinoin vihapuheesta opetetaan?
3. Mitä opiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta?

Seuraavaksi pohdin kyselyssä saatuja tuloksia ja peilaan niitä aiempaan tutkimukseen.

6.1 Ei järjestelmällistä opetusta

Kyselyssä ilmeni, etteivät toimittajaopiskelijat ole saaneet paljoakaan vihapuheopetusta opintojensa aikana. Näin ollen ennen kyselyn lähettämistä laadittu hypoteesi (ks. luku 4.4) piti paikkansa. 39,7 prosenttia vastaajista kertoi, että vihapuheopetus oli satunnaista ja 22,1 prosenttia, ettei sitä ollut lainkaan. Kukaan ei ollut saanut opetusta aiheesta yhtä tai useampaa kurssia, ja vain 8,8 prosenttia vastaajista oli saanut opetusta yhden tai useamman luennon verran. Jos vihapuheopetusta oli ollut, kolme luennoilla tai oppitunneilla tavallisimmin käsiteltyä teemaa olivat vihapuheen yleisyys sekä sen vaikutukset työntekoon ja eri ilmenemismuodot.

Tavallisin tapa opettaa vihapuheesta oli ollut diojen esittäminen aiheesta. Näin kertoi lähes 35 prosenttia vastaajista. Noin 30 prosenttia vastaajista kertoi, että aiheen asiantuntija oli vierailut kertomasta vihapuheesta, mutta vain noin 17 prosentin luennoilla oli vierailut kokemusasiantuntijoita. Kukaan vastaajista ei ollut saanut

vihapuheopetusta draaman keinoja, kuten roolileikkiä, hyödyntäen. Roolileikin on kuitenkin todettu olevan hyvä tapa opetella esimerkiksi traumaattisen tilanteen kohtaamista turvallisessa ympäristössä (Hill ym. 2020).

Luennoilla oli kaikkein yleisimmin käsitelty vihapuheen yleisyyttä. Näin kertoi lähes 60 prosenttia kysymykseen vastanneista. Lähes puolet vastaajista kertoi, että tunneilla oli käyty läpi myös vihapuheen vaikutuksia omaan työntekoon ja lähes 40 prosenttia, että tunneilla oli opetettu vihapuheen ilmenemismuodoista ja vihapuheen tunnistamisesta. Myös vihapuheen sukupuolittuneisuudesta ja sen mahdollisista vaikutuksista henkilökohtaiseen elämään oli kerrottu. Vähemmälle huomiolle oli jäänyt se, kuinka vihapuhekokemusta voisi käsitellä. On uskottavaa, että vihapuheeseen liittyvät perustiedot, kuten sen yleisyys ja tunnistaminen, sekä sen vaikutuksen toimittajan työhön ovat yleisimmin käsitellyt aiheet. Koska toimittajakoulutus tähtää tiettyyn ammattiin, vihapuheen vaikutuksia työntekoon on luontevaa käsitellä. On myös hyvä, että vihapuheen sukupuolittuneisuutta on käsitelty ainakin jonkin verran. Koska suuri osa toimittajaopiskelijoista on naisia (Lehtonen 2021; Zilliacus-Tikkanen ym. 2016,133), heille on hyödyllistä opettaa, että heihin kohdistuva vihapuhe voi määrältään ja laadultaan poiketa miehiin kohdistuvasta vihapuheesta (Ollus ym. 2019, 41; Pöyhtäri ym. 2013).

Vain viisi henkilöä vastasi, että oli saanut opetusta siitä, miten vihapuhekokemusta voisi käsitellä. Myös aiempi tutkimus tukee sitä, ettei työn henkistä kuormitusta aiheuttavia puolia aina välttämättä sivuta toimittajakoulutuksessa. Esimerkiksi Saksassa, Intiassa, Taiwanissa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa työskennelleet naisjournalistit ovat toivoneet koulutusta, joka auttaisi heitä käsittelemään työssään kohtaamaansa häirintää (Chen ym. 2020, 891). Tarve saada lisää työkaluja vihapuheen käsittelyyn näkyi myös avoimissa vastauksissa. Yhteensä 12 kohdassa nostettiin esiin, että opiskelijat haluaisivat tietää, miten kokemusta kannattaisi käsitellä.

Sävyltään opetus oli ollut yleisimmin toteavaa, kannustavaa tai turhautunutta. Sen sijaan toiveikasta tai vähättelevää sävyä ei kenenkään mielestä esiintynyt opetuksessa. Se, että vihapuhetta ei ilmiönä vähätellä, voidaan nähdä hyvänä asiana. Tällöin opiskelijoiden saattaa olla helpompaa hakea apua ja tukea vihapuhekokemukseensa, jos se jää vaivaamaan heitä. Toiveikkaan sävyn puuttuminen ja turhautuneen sävyn esiintyminen puolestaan voivat kieliä siitä, että opetushenkilökunta kokee avuttomuutta ilmiöön puuttumisen ja vihapuheen vähentämisen osalta.

Kiinnostavaa oli myös, että vain noin 11 prosenttia oli korkeakoulussaan lukenut aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Pohjoismaisissa toimittajakoulutuksissa käytetty

materiaali on keskimäärin seitsemän vuotta vanhaa, ja Suomessa vielä luultavasti vanhempaa. (Jaakkola & Uotila 2020, 98). Koska vihapuhetta on alettu tutkia enemmän viimeisen vuosikymmenen aikana, on mahdollista, ettei kirjallisuus ole vielä ehtinyt korkeakouluille asti. Yksi syy kurssikirjallisuuden puutteelle voi olla, että Suomessa opetussuunnitelma kirjallisuuslistoineen uudistetaan vain kolmen vuoden välein (mp.) Tämä saattaa selittää myös sen, miksi vihapuhetta ei käsitellä opetuksessa sen enempää. Vihapuhetta on journalismin kontekstissa alettu tutkia aktiivisimmin viimeisen vuosikymmenen aikana, joten on mahdollista, ettei kaikki tieto ole vielä ehtinyt suomalaisten korkeakoulujen opetussuunnitelmiin mukaan.

Vihapuheesta oppiminen vaikutti olevan pitkälti myös opiskelijoiden oman harastuneisuuden varassa, sillä moni oli kerryttänyt tietämystään vapaa-ajallaan. Lähes 50 prosenttia vastaajista kertoi, että oli etsinyt itse tietoa vihapuheesta esimerkiksi internetistä ja kirjoista. Vastauksissa kerrottiin, että toimittajakoulutuksen lisäksi opiskelijat olivat oppineet vihapuheesta myös töissä, opiskelija- tai ainejärjestön tai ammattiliiton tapahtumassa, vapaaehtoistöissä sekä kavereiden ja tuttavien kanssa käydyissä keskusteluissa. Se, että monet opiskelijat ovat ottaneet aiheesta selvää vapaa-ajallaan, kertoo todennäköisesti toimittajakoulutuksen puutteista. Huomionarvoista on myös, että lähes 37 prosenttia vastaajista kertoi, ettei ollut opiskellut vihapuheesta lainkaan vapaa-ajallaan, vaan oli täysin toimittajakoulutuksen varassa.

Kolme vastaajaa pohti avoimissa vastauksissaan, miksi toimittajakoulutuksessa ei keskitytä enempää vihapuheeseen ja harjoitella sen kohtaamista. Kaikki nostivat esiin uskovansa, että korkeakouluissa vastuu on ikään kuin siirretty työnantajille. Yksi vastaajista huomautti, että opinnoissa ei myöskään käsitellä lainkaan työssä jaksamista tai häirintää. Vaikka kolme vastaajaa pohti, että vastuu vihapuheopetuksesta on sysätty työpaikoille, vain noin 13 prosenttia kyselyn vastaajista oli oppinut vihapuheesta töissä.

-- Henkilökohtaisesta näkökulmasta tuntuu, että vihapuhe on jätetty toimittajien työpaikojen eli eri medioiden huoleksi. Ymmärrän, että työpaikoilla ongelma usein konkretisoi-
tuu, minkä vuoksi koulutus aiheeseen nimenomaan töissä on tärkeää. Nyt kuitenkin tun-
tuu siltä, että vastuu asiasta on sysätty kokonaan medioille, sillä pelkän koulutuksen poh-
jalta kykyä vastaanottaa vihapuhetta on heikko. (Vastaaja 12)

-- Tuntuu, että aihe on ikään kuin ulkoistettu alan järjestöille (opiskelija- tai journalistiliitto)
tai työnantajille. Tämä on mielestäni ongelmallista, koska osa journalismia tai journalis-
tiikkaa opiskelevista saattaa työllistää itsensä uran alkuvaiheessakin yrittäjänä tai freelan-
cerina. Tällöin työnantajalta saatua ohjausta ja tukea ei ole, ja jos sitä ei ole saanut edes
opinnoissa, on varmasti tosi yksin asian kanssa vihapuhetta kohdatessaan. Ylipäättään
työssä jaksamisen ja erilaisen häirinnän teemat loistavat poissaolollaan opetuksessa. En
muista opiskeluvuosieni ajalta yhtään selkeää kertaa, jolloin olisin saanut vihapuheope-
tusta. (Vastaaja 19)

Kuitenkin aiemmassa tutkimuksessa on käynyt ilmi, että kaikilla työpaikoilla ei välttämättä ole valmistauduttu toimittajien kohtaamaan vihapuheeseen ja häirintään, eikä valmiita toimintamalleja tällaisten tapauksien varalle välttämättä ole tai toimittajien kokemuksia ei oteta vakavasti (Chen ym. 2020, 888; Clark & Grech 2017, 37; Hiltunen 2020, 192; Nykänen 2018, 64 pro gradu). Tämän vahvistaa myös kaksi kyselyn vastaajaa. Näin ollen ei ole syytä ajatella, että vihapuhekoulutuksen vastuu voitaisiin kokonaan siirtää työnantajille.

- - Usein esihenkilöltä saatu tuki ja toimintaohjeet tuntuvat kuitenkin riittämättömiltä. Käyn muusta syystä psykoterapiassa, mutta saatan käsitellä saamaani aggressiivista palautetta myös siellä. Tuntuu hiukan typerältä maksaa kaksi euroa minuutilta terapeutille siitä, että käsittelen hänen kanssaan tapahtumia, jotka johtuvat suoraan ammatistani ja johon työnantajalla pitäisi olla olemassa valmiit toimintamallit. (Vastaaja 63)

- - Olen itse ruskea henkilö, enkä ole koskaan saanut työnantajaltani tukea, kun olen joutunut työssä vihapuheen kohteeksi. Se murentaa luottamusta työyhteisöön ja yleisesti yhteiskuntaan. (Vastaaja 1)

Vastausten perusteella suomenkielinen toimittajakoulutus ei opeta vihapuheesta kovin paljoa, eikä sille ole annettu suurta roolia opetuksessa. Jos vihapuheopetusta oli, aihetta oli tavallisimmin käsitelty diaesitysten tai asiantuntijavierailun kautta. Tavallisimmat tunneilla läpikäydyt aiheet olivat perustason tietoja vihapuheesta ja sen mahdolliset vaikutukset työhön. Opetuksessa ei juurikaan ollut opetettu henkisiä käsitteilykeinoja. Lähes puolet vastaajista kertoi etsineensä aiheesta itse tietoa vapaa-ajallaan.

6.2 Lisää opetusta kaivataan

Opiskelijat eivät olleet kovinkaan tyytyväisiä opetukseen. Opiskelijat antoivat vihapuheopetuksen riittävyydelle arvosanaksi neliportaisella asteikolla keskimäärin 1,32. Kyseinen väite sai seitsemän väitteen joukossa kaikkein matalimman keskiarvon. Parhaan keskiarvon, 2,09, sai väite "Olen saanut selvän käsityksen, miten vihapuhe voi vaikuttaa työhöni toimittajana". Kuten hypoteesissakin epäiltiin, naiset olivat miehiä useammin sitä mieltä, ettei vihapuheopetus ollut riittävää. Kukaan nainen ei ollut riittävyydestä "jokseenkin samaa mieltä" tai "täysin samaa mieltä". Sen sijaan 21,4 prosenttia miesvastaajista oli väittämän kanssa vähintäänkin "jokseenkin samaa mieltä". Ero voi selittyä sillä, että naiset saattavat kohdata vihapuhetta miehiä enemmän, ja vihapuhe liittyy useammin heidän sukupuoleensa (Chen ym. 2020; Ollus ym. 2019).

Hypoteesi piti paikkaansa myös siinä, että yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä esiintyi eroja saadussa opetuksessa. Ammattikorkeakouluopiskelijat olivat yliopisto-opiskelijoita useammin sitä mieltä, että opinnot olivat antaneet selvän käsityksen siitä, milloin vihapuhe voidaan laskea rikokseksi. Kuitenkin suurin osa opiskelijoista, myös ammattikorkeakoulua käyvistä, oli sitä mieltä, ettei osaisi opintojensa avulla sanoa, milloin vihapuhe täyttäisi rikoksen tunnusmerkit. Toinen eroavuus ilmeni, kun tarkasteltiin väittämää ”Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten toimia, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi”. Ammattikorkeakouluopiskelijat olivat jälleen väittämän kanssa yliopisto-opiskelijoita useammin samaa mieltä ja kokivat siten tietävänsä, miten tilanteessa tulisi toimia. Tässäkin väittämässä suurin osa kaikista opiskelijoista oli kuitenkin jollain tasolla eri mieltä väittämän kanssa. Jakolinjat saattavat selittyä sillä, että yliopisto-opintojen katsotaan Suomessa olevan akateemisia ja ammattikorkeakouluopintojen käytännönläheisiä (Jaakkola & Uotila 2020, 95). Rikoksen tunnusmerkkien tunnistaminen ja toimintatapojen tietäminen voidaan katsoa olevan työelämän käytännön taitoja, jolloin niitä on voitu käydä läpi enemmän ammattikorkeakouluissa.

Kun vastaajilta kysyttiin, mitä he haluaisivat oppia vihapuheeseen liittyen, vastauksia kertyi paljon. Tyypillisesti yhteen vastaukseen oli listattu useampia asioita, joista vastaajat eivät kokeneet tietävänsä tarpeeksi. Merkittävää oli, että monet asiat, joita opiskelijat halusivat tietää, olivat hyvin perustason asioita. He olivat kiinnostuneita esimerkiksi siitä, miten vihapuheen tunnistaa, miten se määritellään laissa ja miten kuuluisi toimia, jos joutuisi sen kohteeksi. Tämän voi katsoa todistavan, että opiskelijoiden valmiudet kohdata vihapuhetta ovat heikot, jos he eivät välttämättä osaa edes tunnistaa sitä. Esimerkiksi traumaopetuksessa Hill ym. (2020) ja Dworznik & Garvey (2019) ovat korostaneet, että toimittajaopiskelijoiden on tärkeää tietää trauma määritelmä ja tunnistaa sen oireita. Vastaajien esittämät kysymykset saattoivat olla myös hyvin laajoja ja hieman epämääräisiä, kuten ”Mitä pitää tehdä, jos joutuu vihapuheen kohteeksi?”. Esimerkiksi edellisen kaltaisissa kysymyksissä ei määritely sen tarkemmin, millaista tekemistä tarkoitettiin.

Sen, että moni vastaajista ei tiennyt, mitä vihapuheesta sanotaan Suomen laissa, voidaan katsoa olevan mahdollinen uhka journalismille. Journalistisessa kontekstissa on mahdollista, että vihapuhe johtaa toimittajan itsesensuuriin tai jopa alanvaihtoon (Hiltunen 2020; Clark & Grech 2017; Löfgren Nilsson & Örnebring 2016; Pöyhtäri 2013). Tällöin kansalaisten oikeudet tietoon käsiksi pääsemiseen, julkiseen keskusteluun osallistumiseen ja aktiivisena kansalaisena toimimiseen ovat uhattuina (Clark & Grech 2017, 21). Vihapuhe ei siis koske pelkästään journalistia itseään, vaan myös hänen yleisöään. Näin ollen voidaan ajatella, että toimittajan tulisi osata puolustaa omia

oikeuksiaan ja työrauhaansa, jotta hän voi taata yleisönsä oikeudet. Rikosilmoitus voisi tarvittaessa toimia tällaisena puolustusvälineenä.

Kolme vastaajaa kertoi haluavansa tietää, miten paljon juttujaan voi sensuroida tai miten vihapuhetta voi välttää. Vaikka vain yksi puhui itsesensuroinnista suoraan, "vihapuheen välttämisen" voi tulkita myös tarkoittavan sensurointia, sillä se on yksi ai-noista lähes varmoista tavoista välttää vihapuheen kohteeksi joutuminen. Se, että uraansa aloittavat toimittajat ovat mahdollisesti kiinnostuneita itsesensuurista, saattaa kertoa vihapuheen pelotevaikutuksesta. Jo tieto siitä, että sellaisen kohteeksi voi joutua, voi ehkä pelottaa, vaikka kokemusta siitä ei olisikaan. Vihapuheopetuksen saaminen saattaisi vähentää vihapuheen pelkoa ja kiinnostusta itsesensuuria kohtaan.

Eräs vastaaja kertoi myös, että opinnoissa oli käsitelty sitä, miten tiettyjä aiheita voisi välttää, ettei itse syyllistyisi vihapuheeseen. Vastaus erottui, koska muut vastaajat eivät juurikaan puhuneet siitä, että he itse voisivat tuottaa vihapuhetta journalistiseen sisältöön. Olisi ollut hyvä, jos kyseiseen vastaukseen olisi voinut kysyä tarkennusta: vastaus nimittäin antaa sen kuvan, että toimittajakoulutuksessa olisi opetettu itsesensuuria.

Kuinka välttää tiettyjä aiheita, ettei itse tule tulkituksi vihapuheen esittäjänä. (Vastaaja 58)

Jos itsesensuuria on opetettu tuleville toimittajille, asia on syytä ottaa hyvin vakavasti. Toisaalta on mahdollista, että vastauksessa viitatussa tilanteessa on opetettu sensitiivisyydestä tai esimerkiksi siitä, miten kehystää sosiaalisesta mediasta nostettuja sisältöjä. Media voi toiminnallaan joko uusintaa ja mahdollistaa tai estää ja rajoittaa vihapuheen leviämistä (Pöyhtäri 2015, 243). Esimerkiksi alan eettisessä ohjenuorassa, Journalistin ohjeissa, sanotaan seuraavasti.

Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti. (JSN, 26. ohje)

Journalistin ohjeissa tuodaan esiin myös, että tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein ja että journalistin pitää torjua häneen kohdistuva painostus ja houkuttelu.

Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.

Journalistilla on oikeus ja velvollisuus torjua painostus tai houkuttelu, jolla yritetään ohjata, estää tai rajoittaa tiedonvälitystä. (JSN, 2. ja 3. ohje)

Siihen nähden, että journalistilla on suorastaan *oikeus ja velvollisuus* torjua painostus, on ristiriitaista, että toimittajakoulutuksessa ei anneta siihen juurikaan keinoja. Journalistikoulutuksessa opetetaan tavallisesti mediaan liittyviä lakeja sekä maan eettisiä ohjeita (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 132), joten luultavasti ei ole kyse siitä, etteikö koulutuksissa tunnettaisi esimerkiksi suomalaisia Journalistin ohjeita.

Vastausten perusteella toimittajaopiskelijat eivät olleet kovin tyytyväisiä vihapuheopetukseen. He eivät kokeneet, että vihapuheopetus olisi ollut riittävää. Sekä sen määrää että sisältöä kritisoitiin. Tutkimuksesta tuli ilmi, että naiset olivat miehiä tyytymättömämpiä. Lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijat arvioivat paikoin oppineensa vihapuheesta enemmän kuin yliopisto-opiskelijat. Opiskelijat myös listasivat paljon asioita, joita he halusivat oppia vihapuheesta. Huomionarvoista oli, että perustason asiat eivät vaikuttaneet olevan heidän tiedossaan. Ongelmalliseksi voidaan tulkita myös se, että he eivät tieneet, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit. Muutamassa avoimessa vastauksessa viitattiin myös itsesensuuriin ja haluttiin tietää, miten paljon juttuja voisi mahdollisesti sensuroida. Se on merkittävää, ja kertoo mahdollisesti vihapuheen pelotevaikutuksesta. Pelotetta saattaisi lieventää se, että aiheesta annettaisiin kattavampaa opetusta.

7 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

7.1 Tutkimuksen yleistettävyyden arviointia

Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on saada yleiskäsitys jostain ilmiöstä (Vehkalahti 2014, 13). Jotta voidaan päätellä, ovatko kyselyn tulokset yleistettävissä, on arvioitava, onko kyselyyn vastannut tarpeeksi suuri osuus koko populaatiosta, ovatko vastaajat ominaisuuksiltaan samanlaisia koko populaation kanssa ja onko kysely laadittu onnistuneesti (Tähtinen ym. 2020, 16; Valli & Aarnos 2018). Seuraavaksi käydään läpi edellä mainittuja tutkimuksen yleistettävyyteen kiinteästi liittyviä piirteitä ja arvioidaan, onko tutkimuksen tuloksia mahdollista yleistää.

Kysely lähetettiin noin 730 Jyväskylän ja Tampereen yliopiston journalistiikanopiskelijalle sekä Haaga-Helian, Turun ja Oulun ammattikorkeakoulun journalisminopiskelijalle. 68 opiskelijaa vastasi kyselyyn, joten vastausprosentiksi muodostui 9,3. Cook ym. (2000) ovat tutkineet internet-kyselyiden vastausprosentteja. Heidän määrällisessä tutkimuksessaan tarkasteltiin 68 kyselyä ja niiden vastausprosenttien keskiarvo oli 39,6 (mp.). Tämän tutkimuksen vastausprosentti ei siis yllä internet-kyselyiden keskimääräiseen prosenttiin, mutta se ei yksiselitteisesti kerro, ovatko tutkimuksen tulokset yleistettävissä. Vastausaktiivisuutta enemmän kyselyn yleistettävyyteen vaikuttaa se, edustavatko vastaajat koko populaatiota (Cook ym. 2000; Tähtinen ym. 2020). Tutkimuksessa keskeisempää siis on, edustavatko vastaajat kaikkia suomenkielistä toimittajakoulutusta käyviä opiskelijoita muun muassa sukupuolen ja korkeakoulun suhteen.

Vastaajista yksinkertainen enemmistö oli naisia. Heitä oli 52, toisin sanoen 76,5 prosenttia. Lopuista vastaajista miehiä oli 15 ja muunsukupuolisia yksi.

Sukupuolijakauman perusteella vastaajien voi katsoa edustavan journalistiopiskelijoita. Suomessa toimittajaopiskelijoiden keskuudessa naisopiskelijoita on ollut paljon, ja esimerkiksi vuonna 2012 heidän osuutensa oli 81 prosenttia (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016, 133). Vuonna 2015 Suomessa toteutettiin journalistiopiskelijoille suunnattu kysely, joka suunnattiin Tampereen, Jyväskylän ja Helsingin yliopiston sekä Haaga-Helian, Turun ja Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Vastaajista naisia oli 72 prosenttia, mitä luonnehdittiin journalismin alan korkeakouluopiskelijoille tyypilliseksi. (Mäenpää 2015.) Suomen Journalistiliiton jäsenlehti puolestaan kertoi elokuussa 2021, että miesopiskelijoita on reilusti vähemmän kuin naisia. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa, Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa lähes jokaisella vuosikurssilla on naisenemmistö. Lisäksi liiton alle 30-vuotiaista jäsenistä 64 prosenttia on naisia. (Lehtonen 2021.) Koska alan tilastot keskittyvät vain miehiin ja naisiin, esimerkiksi muunsukupuolisten määrästä ei ole aiempaa tietoa.

Jyväskylän yliopiston journalistiopiskelijoiden määrä ylikorostui vastauksissa: 55 prosenttia vastaajista oli jyvaskyläläisopiskelijoita. Vuosittain Jyväskylään valitaan vain 18 opiskelijaa, mikä on kyselyyn osallistuneista korkeakouluista kaikkein pienin sisäänottomäärä. Muissa korkeakouluissa aloituspaikkoja on vuosittain 22 –48. (Opintopolku 2021; S. Raunio, henkilökohtainen tiedonanto 29.11.2021.) Muiden korkeakoulujen vastausprosentti jäi matalammaksi niiden todellisesta edustavuudesta. Turun ammattikorkeakoulun vastausprosentti oli 16,2 prosenttia, Oulun ammattikorkeakoulun 11,8, Haaga-Helian ammattikorkeakoulun 10,3 ja Tampereen yliopiston 7,3 prosenttia. Näin ollen myös yliopisto-opiskelijoiden osuus suhteessa ammattikorkeakoulu-opiskelijoihin oli kyselyssä huomattavasti suurempi kuin mitä se oikeasti on. Jyväskylän ylikorostumiseen vaikutti todennäköisesti se, että itse kyselyn tekijänä opiskelen Jyväskylässä. Moni vastasi luultavasti siksi, koska tiesi tekijän ja halusi auttaa tutkimuksessa.

Opintojensa loppu- ja keskivaiheessa olevat opiskelijat vastasivat aktiivisemmin kuin vasta aloittaneet opiskelijat. Tämä on ymmärrettävää, sillä alkuvaiheessa olevan opiskelijan voi olla vaikeampaa arvioida korkeakoulunsa opetusta, jos hänellä on vain vähän kokemusta siitä. Työkokemuksen määrä jakautui vastaajien kesken. Eniten, 29,4 prosenttia, vastaajissa oli heitä, joilla oli 1–6 kuukautta työkokemusta. Yli 12 kuukautta työkokemusta oli 26,5 prosentilla, 6–12 kuukautta 17,6 prosentilla ja vähemmän kuin yksi kuukausi tai satunnaisia juttuja 16,2 prosentilla. Ilman työkokemusta oli 10,3 prosenttia vastaajista.

23,5 prosenttia vastaajista kertoi joutuneensa vihapuheen kohteeksi. Koska kyselyn alussa kerrottiin, millä tavalla tutkimuksessa vihapuhe määritellään, on oletettavaa, että vastaajat käsittivät vihapuheen määritelmän samalla tavalla. Suomessa ei ole tehty Pöyhtärin ym. (2013) vihapuheen laajaa määritelmää käyttäen määrällistä tutkimusta siitä, kuinka moni toimittaja on kokenut vihapuhetta. Kuitenkin esimerkiksi Hiltusen & Suurosen (2019, 51) Ylen ohjelmatyöntekijöille tehdyn kyselyn mukaan 60 prosenttia vastaajista oli joutunut solvaamisen kohteeksi. Koska opiskelijat eivät tee töitä täysipäiväisesti koko vuotta, on uskottavaa, että vihapuhetta ei ole kohdannut yhtä suuri osa kuin edellä mainitussa tutkimuksessa.

Vastaajien voidaan katsoa edustavan perusjoukkoa kohtalaisen hyvin muuten, lukuun ottamatta eri korkeakoulujen välistä jakaumaa. Kuten sanottu, Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden määrä on kyselyn vastaajien keskuudessa prosentuaalisesti huomattavasti korkeampi kuin mitä se todellisuudessa on. Samalla se myös vääristää yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrän välistä suhdetta. Näin ollen on mahdollista, että esimerkiksi määrällisessä analyysissä, jossa käytettiin Khiin neliö -testiä, kaikki yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden väliset erot eivät tulleet kunnolla esiin.

Esimerkiksi Tähtisen ym. (2020, 43) pienissä otoksissa melko vahvakin yhteys voi testeissä näkyä ei-merkitsevänä. Vaikka Khiin neliö -testissä havaittu ero ei olisikaan merkitsevä, se voi silti olla oleellinen ilmiön kannalta (mp.). Myös muusta aineistosta voimakkaasti poikkeavat vastaukset voivat vinouttaa korrelaatiokerrointa (Nummenmaa ym. 2014, 217). Tällöin ilmiöstä voidaan tehdä vääriä johtopäätöksiä. Jyväskyläläisopiskelijoiden määrän ylikorostuminen voi vaikuttaa myös yleisesti tuloksiin. Toisaalta tuloksia voidaan pitää myös melko yksimielisinä, ainakin vihapuheopetuksen laajuutta ja menetelmiä koskevien kohtien sekä opiskelijoiden avointen vastausten suhteen.

Khiin neliö -testissä kaikki edellytykset eivät myöskään täytyneet. Korkeintaan 20 prosenttia odotetuista frekvensseistä saa olla pienempiä kuin viisi, mutta jokaisen on oltava suurempia kuin yksi (Heikkilä 2014, 13). Edellytykset eivät täytyneet siksi, että kyselyaineisto kattoi vain 68 vastaajaa ja oli siten melko pieni. Toisaalta kyselyn tulokset noudattivat melko hyvin ennen kyselytutkimuksen lähettämistä luotua hypoteesia. Kun kaikki tekijät otetaan huomioon, kyselyn tuloksia voidaan pitää suuntaa-antavina.

7.2 Kyselyn onnistumisen arviointia

Kyselyn onnistumiselle on tärkeää, että kysymykset ovat selkeitä ja valmiit vastausvaihtoehdot niihin sopivia. Vallin & Aarnoksen mukaan (2018) kysymysten muotoilemisessa pitää olla huolellinen, sillä niiden muoto aiheuttaa eniten virheitä tuloksiin. Tulokset vääristyvät, jos vastaaja tulkitsee kysymykset eri tavalla kuin tutkija (mp.). Näyttäisi siltä, että tässä kyselytutkimuksessa vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset sekä keskenään samalla tavalla että samalla tavoin kuin olen ne tutkijana itse ajatellut. Ainakin avoimissa vastauksissa vastaajat olivat vastanneet, kuten ohjeissa pyydettiin. Lisäksi kyselyn lopussa vastaajilla oli mahdollisuus antaa palautetta kyselyn toteutuksesta, eikä viesteissä tullut ilmi, että kysymykset olisivat olleet vaikeasti ymmärrettäviä. Näin ollen kysymysten asettelun voidaan katsoa onnistuneen.

Kysely onnistui myös sikäli, että se onnistui keräämään tiiviissä muodossa paljon ja monipuolista tietoa opiskelijoiden vihapuhetta ja vihapuheopetusta koskevista mielipiteistä. Kyselyn avulla pystyttiin vastaamaan tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Vastauksien perusteella oli mahdollista muodostaa näkemys, millaista vihapuheopetus suomenkielisessä toimittajakoulutuksessa on ja mitä opiskelijat ajattelevat siitä. Samalla kysely tuotti uutta tietoa, sillä suomalaisen toimittajakoulutuksen vihapuheopetusta ei ole aiemmin tutkittu. Esimerkiksi sitä, kuinka moni toimittajaopiskelija on joutunut vihapuheen kohteeksi, ei ole aiemmin selvitetty.

Suurin kyselyssä tapahtunut virhe oli, että Likert-asteikollisissa kysymyksissä vastaajien oli mahdollista valita kaksi vastausvaihtoehtoa. Yhteensä kymmenen henkilöä oli valinnut johonkin väittämään kaksi vastausvaihtoehtoa. Heistä kolme henkilöä oli vastannut näin kahdessa väittämässä. Poistin tällaiset kaksoisvastaukset kokonaan datasta, sillä ei voitu olla varmoja, kumpi vaihtoehto olisi kuvannut vastaajan mielipidettä paremmin. Poistot eivät kuitenkaan juurikaan vaikuttaneet tuloksiin, sillä Likert-asteikon datasta poistettiin joka tapauksessa Likert-asteikon numero 3 "en osaa sanoa" -vastaukset. "En osaa sanoa" -vastauksia ei voitu ottaa mukaan riippuvuusanalyysiin, koska ne eivät ilmaisseet vastaajien mielipidettä. Kaksoisvastauksissa SPSS-tilasto-ohjelmaan kirjautui se vastaus, joka oli asteikolla 1–5 suurempi. 12 kaksoisvastauksessa kuudessa numero 3 oli suurempi vastausvaihtoehto, ja siten ne olisi poistettu joka tapauksessa. Kaksoisvastaukset olivat myös jakautuneet tasaisesti eri väittämien kesken. Yhdessä väittämässä oli enintään neljä poistettavaa kaksoisvastausta. Kun laskin korrelaatioita poistamatta kaksoisvastauksia, merkitseviä riippuvuuksia ei löytynyt enempää tai vähempää kuin silloin, kun kaksoisvastaukset poistettiin.

On myös mahdollista, että vihapuheopetukseen kaikkein tyytymättömimmät kokivat tärkeäksi vastata kyselyyn. Opiskelijat vaikuttivat tyytymättömiltä opetukseen Likert-asteikollisten ja avointen vastausten perusteella (ks. Tulokset-luku). Jos vastaajina ovat lähinnä sellaiset opiskelijat, jotka eivät ole pitäneet vihapuheopetuksesta, opiskelijat voivat vaikuttaa tyytymättömämmiltä kuin mitä koko joukko oikeasti on. Toisinaan olisi ollut myös hyvä, jos vapaasti kirjoitettuihin vastauksiin olisi voinut kysyä tarkennusta ja mahdollisia jatkokysymyksiä. Kyselyissä on aina mahdollisuus, että kyselyn laatija käsittää vastaukset eri tavalla kuin vastaaja. Tarkennusten pyytäminen ei kuitenkaan ole mahdollista verkkokyselyssä ilman anonymiteetin murtamista. Lisäksi olen tuonut tässä tutkimuksessa esiin ne vastaukset, joiden kohdalla olen epävarma siitä, mitä vastaaja on halunnut sanoa.

Kyselyssä olisi myös voinut nostaa näkyvämmiin esille rasistisen vihapuheen. Näkökulman puuttumisesta annettiin palautetta kyselyn lopussa.

Kyselyssä mainittiin sukupuolittunut vihapuhe, mutta myös etnisiin vähemmistöihin kuuluviin toimittajiin ja viestinnän alalla työskenteleviin kohdistuva vihapuhe on huomi-onarvoista. - - (Vastaja 1)

Rasistinen vihapuhe on todellinen ilmiö, ja se on vihapuhetta, joka liittyy tietyn henkilön tai ryhmän ulkonäköön (Chetty & Alathur 2018, 114). Rasistisen vihapuheen olisi voinut esimerkiksi asettaa vastausvaihtoehdoksi, kun kysyttiin, millaisia näkökulmia vihapuheesta on oppitunneilla käsitelty. Tuolloin yhtenä vaihtoehtona oli sukupuolittunut vihapuhe.

7.3 Jatkotutkimusaiheita

Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, vihapuhetta ei ole vielä tutkittu kovinkaan paljon Suomessa. Sen vuoksi aihepiiriä olisi syytä tutkia enemmän. Tässä tutkimuksessa keskityin siihen, millaista vihapuheopetus toimittajaopiskelijoiden mukaan on ja mitä he ajattelevat siitä. Tämän tutkimuksen voisi toistaa uudelleen siten, että kyselyn lähettäisi myös ruotsin kielellä journalistiikkaa opiskeleville henkilöille. Kyselyyn voisi pyytää myös luvan tiedustella arkaluontoisiksi katsottuja henkilötietoja, kuten etnisyyttä ja seksuaalista suuntautumista. Näin kyselyn aineistosta saataisiin entistä rikkaampi. Vastauksissa voitaisiin vertailla myös sitä, vaikuttaako kieli- tai etniseen tai seksuaaliseen vähemmistöön kuuluminen siihen, mitä toimittajaopiskelijat ajattelevat vihapuheopetuksesta.

Tämän tutkimuksen aihetta voisi jatkaa luontevasti tutkimalla, miksi vihapuheopetus Suomessa on sellaista kuin se on. Tutkimukseen voisi haastatella journalistiikan ja journalismin oppiaineiden henkilökunnan jäseniä ja kysyä, miten vihapuheopetuksen määrään ja sisältöihin on päädytty. Haastattelussa voisi tiedustella myös, miten paljon vihapuheopetusta suunnitellaan, miten perehtynyttä henkilökunta on aiheeseen, miten merkittävänä aihealueena he näkevät vihapuheen journalistisessa kontekstissa ja kuinka suurena he näkevät toimittajakoulutuksen vastuun vihapuheopetuksessa. Tässä pro gradu -työssä ei päästy lainkaan perehtymään miksi-kysymykseen, joten kyseinen jatkotutkimusaihe paikkaisi tämän tutkimuksen aukkoja.

Suomessa olisi myös tarve kartoittaa, kuinka moni toimittaja on joutunut vihapuheen kohteeksi ja kuinka se on vaikuttanut heihin. Tätä voitaisiin tutkia määrällisellä kyselytutkimuksella. Tutkimus olisi tärkeä, sillä sellaista ei ole aiemmin toteutettu, eikä siten voida tarkkaan tietää, kuinka yleinen ilmiö toimittajiin kohdistuva vihapuhe todella on. Vihapuhetta on tutkittu Suomessa aiemmin lähinnä laadullisilla menetelmillä (esim. Pöyhtäri ym. 2013). Sen sijaan määrällisillä kyselytutkimuksilla on selvitetty, kuinka moni suomalaisjournalisti on kokenut esimerkiksi häirintää, painostusta tai uhkailua (esim. Hiltunen & Suuronen 2020; Hiltunen 2019). Vaikka vihapuhe voi sisältää kyseisiä tekoja, termit eivät tarkoita täysin samaa, ja sen takia vastaavanlaista kyselytutkimusta tarvittaisiin nimenomaan vihapuheesta.

LÄHTEET

- Blom, R. & Davenport, L. D. (2012). Searching for the Core of Journalism Education: Program Directors Disagree on Curriculum Priorities. *Journalism & mass communication educator*, 67(1), 70-86.
- Blomqvist, K., Sivunen, A., Vartiainen, M., Olsson, T., Ropponen, A., Henttonen, K. & van Zoonen, W. (2020). Etätyö Suomessa koronaviruspandemian aikana – Pitkittäistutkimuksen tuloksia.
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N. & Troger, F. (2020). ‘You really have to have a thick skin’: A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism* (London, England), 21(7), 877-895.
- Chetty, N. & Alathur, S. (2018). Hate speech review in the context of online social networks. *Aggression and violent behavior*, 40, 108-118.
- Clark, M. & Grech, A. (2017). *Journalists under pressure: Unwarranted interference, fear and self-censorship in Europe*. Council of Europe.
- Cook, C., Heath, F. & Thompson, R. L. (2000). A Meta-Analysis of Response Rates in Web- or Internet-Based Surveys. *Educational and psychological measurement*, 60(6), 821-836.
- Dworznic, G. & Garvey, A. (2019). Are we teaching trauma?: A survey of accredited journalism schools in the United States. *Journalism practice*, 13(3), 367-382.
- Erho, N. (2016). Haaga-Heliassa alkaa uusi journalismin tutkinto. Journalisti. Saatavana: <https://journalisti.fi/artikkelit/2016/09/haaga-heliassa-alkaa-uusi-journalismin-tutkinto/> [Viitattu 15.4.2022]
- Folkerts, J. (2014). History of Journalism Education. *Journalism & communication monographs*, 16(4), 227-299.
- Fredrik Hovden, J., Nygren, G., & Zilliacus-Tikkanen, H. (2016). Introduction. The Nordic Model of Journalism Education. *Becoming A Journalist: Journalism Education in the Nordic Countries*. NORDICOM, Göteborg University.
- Gardeström, E. (2016). Educating Journalists : The Who, When, How, and Why of Early Journalism Programmes in the Nordic Countries. *Becoming a Journalist : Journalism Education in the Nordic Countries*. NORDICOM, Göteborg University.
- Heikkilä, T. (2014). Riippuvuudet. Edita Publishing.
- Hill, D., Luther, C. A. & Slocum, P. (2020). Preparing Future Journalists for Trauma on the Job. *Journalism & mass communication educator*, 75(1), 64-68.
- Hiltunen, I. (2020). Ulkoinen vaikuttaminen ja sen vastakeinot suomalaisessa journalismissa. *Media & Viestintä*, 43(3).

- Hiltunen, I., & Suuronen, A. (2019). Kysely häirinnästä ja painostuksesta ohjelmatyötä tekeville yleläisille : raportti Yleisradion vaikuttamis- ja painostuskyselyn tuloksista. (Ylen julkaisuja).
- Jaakkola, M. & Uotila, P. (2020). The Literary Construction of Journalism Education: A Review of the Course Literature in the Nordic Academic Journalism Programmes. *Journalism practice*, 14(1), 84-103.
- Julkisen sanan neuvosto. (2014). Journalistin ohjeet. Saatavana: https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet [Viitattu 11.4.2022]
- Juutilainen, V. & Nordenstreng, K. (2010). Perustiedot oppilaitoksista - Raportti toimittajakoulutuksen neuvottelukunnalle. Tampereen yliopisto.
- Lantto, L. (2022). Merkintöjä ammattikorkeakoulun alkuvuosilta. Oamk Journal - Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja. Saatavana: <https://oamk.fi/oamkjournal/2022/merkintoja-ammattikorkeakoulun-alkuvuosilta/> [Viitattu 15.4.2022]
- Lehtonen, J. M. (2021). Journalismi naisistuu. Journalistiliiton jäsenistä yli puolet ja journalismin opiskelijoista jopa 80 prosenttia on naisia. Mistä journalismin naisistuminen johtuu ja onko sillä vaikutusta sisältöön? Journalisti. Saatavana: <https://journalisti.fi/artikkelit/2021/08/journalismi-naisistuu-journalistiliiton-jasenista-yli-puolet-ja-journalismin-opiskelijoista-jopa-80-prosenttia-on-naisia-mista-journalismin-naisistuminen-johtuu-ja-onko-silla-vaikutusta-sisaltoon/> [Viitattu 3.3.2022]
- Leskinen, T. (2021). Etätyö yleistyi eniten aloilla ja alueilla, joilla sitä ennen tehtiin vähiten. Tilastokeskus. Saatavana: <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/etatyoyleistyieniten-aloilla-ja-alueilla-joilla-sita-ennen-tehtiin-vahiten/> [Viitattu 18.4.2022]
- Krumsvik, A. (2016). The Gap. J-School Syllabus Meets the Market. In *Becoming A Journalist: Journalism Education in the Nordic Countries*. NORDICOM, Göteborg University. (pp. 175 - 184)
- Kuutti, H. (2009). *Mediasanasto*. Media Doc.
- Knuutila, A., Kosonen, H., Saresma, T., Haara, P. & Pöyhtäri, R. (2019). *Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*. Valtioneuvoston kanslia.
- Mäenpää, J. (2015). Tulevaisuuden toimittajat. Journalistiopiskelijoille suunnatun surveyn tuloksia Suomessa. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Tampereen yliopisto.
- Neuvonen, R. (2015). Vihapuhe Suomen rikosoikeudessa. Teoksessa Neuvonen, R. (toim.) *Vihapuhe Suomessa* (pp. 19-38). Edita.
- Neuvonen, R. (2015). Vihapuheen kehitys Suomessa. Teoksessa Neuvonen, R. (toim.) *Vihapuhe Suomessa* (pp. 267-281). Edita.
- Nummenmaa, L., Holopainen, M., Pulkkinen, P. & Kimpimäki, K. (2014). *Tilastollisten menetelmien perusteet*. Sanoma Pro.
- Nykänen, S-T. (2018). Vihapuhe ja toimittajien selviytymiskeinot. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

- Obermaier, M., Hofbauer, M. & Reinemann, C. (2018). Journalists as targets of hate speech: How German journalists perceive the consequences for themselves and how they cope with it. *Studies in Communication and Media* 7:4, 499–524.
- Ollus, N., Tanskanen, M., Honkatukia, P. & Kainulainen, H. (2019). Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot. Teoksessa Närvi, J., Aapola-Kari, S. & Teräsaho, M. (toim.) *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyyseja tasa-arvoarometrasta 2017*. (pp. 32-56) [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Oulun ammattikorkeakoulu. (2021). Oulun ammattikorkeakoulun medianomikoulutus uudistuu. ePressi. Saatavana: <https://www.epressi.com/tiedotteet/koulutus/oulu-ammattikorkeakoulun-medianomikoulutus-uudistuu.html> [Viitattu 15.4.2022]
- Post, S. & Kepplinger, H. M. (2019). Coping with Audience Hostility. How Journalists' Experiences of Audience Hostility Influence Their Editorial Decisions. *Journalism studies (London, England)*, 20(16), 2422-2442.
- Pöyhtäri, R., Haara, P. & Raittila, P. (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere University Press.
- Pöyhtäri, R. (2015). Vihapuhe haasteena uutismedialle ja journalismille. Teoksessa Neuvonen, R. (toim.) *Vihapuhe Suomessa* (pp. 241-266). Edita.
- Rantasalo, T. (2019.) "Haluatko sinä, että sinut raiskataan?" - Sukupuolittunut vihapuhe ja sen vaikutukset journalistien toimintaan. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Raunio, S. (2021). Koulutus- ja tutkimuspäällikkö, Turun ammattikorkeakoulu, journalismin oppiaine. Sähköpostikeskustelu 29.11.2021.
- Salminen, E. (2004). Viestinnällä vallankumoukseen: "demokraattisen toimittajakoulutuksen" aika 1960-luvulta 1980-luvulle. Edita.
- Salokangas, R. (2009). The Finnish Journalism Education Landscape. Teoksessa Terzis, G. (2009). *European journalism education*. (pp. 119-129). Intellect.
- Salokangas, R. (2017). Neljännesvuosisata journalistiikan professorina. Teoksessa Kuivalahti, L. (toim.) *"Toimittajakoulutus tietää mitä tekee" - 30 vuotta journalistiikkaa ja Lööppi-elämää Jyväskylän yliopistossa: Journalistiikan oppiaineen ja ainejärjestö Lööpin historia 1987-2017*. Lööppi ry.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage Publications.
- Suomen Freelance-journalistit. (2017). Free-yhdistyksen jäsenmäärä kasvussa. Saatavana: <https://www.freet.fi/free-yhdistyksen-jasenmaara-kasvussa/> [Viitattu 3.3.2022]
- Suomen Freelance-journalistit. (2019). SFJ:n jäsenmäärä kasvaa. Saatavana: <https://www.freet.fi/sfjn-jasenmaara-kasvaa/> [Viitattu 3.3.2022]
- Tampereen korkeakoulut. Tutkimuksen tietosuoja. Saatavana: <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/tutkimuksen-tietosuoja#expander-trigger--030f390c-4859-4586-913e-0310e77b8b3f> [Viitattu 18.4.2022]
- Toepoel, V. (2015). *Doing surveys online*. Sage.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Tutkijaportti. (2021). Kahden riippumattoman ryhmän vertailu. Duodecim.
Saatavana: file:///C:/Users/Omistaja/AppData/Local/Temp/9-Kahden-riippumattoman-ryhman-vertai.pdf [Viitattu 2.2.2022]
- Tähtinen, J., Laakkonen, E., Broberg, M. & Tähtinen, R. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita* (2. uudistettu painos.). Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Valli, R. & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5., uudistettu painos.). PS-Kustannus.
- Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.
- Zilliacus-Tikkanen, H., Hujanen, J. & Jaakkola, M. (2016). Finnish Journalism Students. Stable Professional Ideals and Growing Critique of Practice. In *Becoming A Journalist: Journalism Education in the Nordic Countries*. NORDICOM, Göteborg University. (pp. 127 - 141).

LIITTEET

LIITE 1

Kysely vihapuheopetuksesta

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei ja tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää, millaista toimittajakoulutuksessa annettava vihapuheopetus on journalistiikan ja journalismin opiskelijoiden mielestä. Kyselyn täyttämiseen menee noin 10 minuuttia. Suomalaisessa toimittajakoulutuksessa annettava vihapuheopetusta ei ole aiemmin tutkittu, joten jokainen vastaus on arvokas.

Kyselyn aihe voi aiheuttaa ahdistusta, jos sinulla on esimerkiksi omakohtaista kokemusta vihapuheen kohteeksi joutumisesta. Tästä syystä vastaamisen voi keskeyttää milloin vain. Vastaa jiltä kysytään joitakin tunnistetietoja, mutta esimerkiksi tarkkaa vuosikurssia ja työkokemuksen määrää ei kysytä. Lisäksi sukupuolta kysyttäessä on mahdollisuus valita vaihtoehto "en halua kertoa". Tarkoituksena on, että analyysivaiheessa voitaisiin selvittää, miten esimerkiksi vastaajan sukupuoli, opintojen vaihe ja korkeakoulu korreloivat vastausten kanssa.

Kyselyn toteuttaa Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelija Tuuli Rantasalo, ja kysely on osa pro gradu -tutkielmaa. Lisätietoja kyselystä ja tutkimuksesta voit kysyä lähettämällä viestiä osoitteeseen tuuli.m.rantasalo@student.jyu.fi. Tutkielma julkaistaan Jyväskylän yliopiston JYX-tietokannassa, josta sen voi lukea.

Voit tutustua tutkimukseen ja sen tietosuojailmoitukseen tarkemmin alla olevista linkeistä. Kun osallistut tutkimukseen, annat samalla eettisen osallistumissuostumuksen sekä suostumuksen henkilötietojesi käsittelyyn tietosuojailmoituksen kuvaamalla tavalla.

Tiedote tutkimuksesta: https://docs.google.com/document/d/15zN3Gd6koDV-sQiTOSujzCLNDnLEsig_/edit?usp=sharing&oid=100669555561074273018&rtpof=true&sd=true

Tietosuojailmoitus: <https://docs.google.com/document/d/1bVK07dVG5XZVPBSD84Npz5dTbY8VvYCK/edit?usp=sharing&oid=100669555561074273018&rtpof=true&sd=true>

Tässä tutkimuksessa vihapuheesta käytetään Pöyhjärin ym. (2013) määritelmää. Vihapuheella tarkoitetaan vihaa ja aggressiota osoittavia puhetekoja, jotka kohdistuvat yksilöihin tai ryhmiin. Se voi ilmetä verkkovihana, aggressiivisena puheena tai vihamielisenä keskusteluna. (Pöyhjärin ym. 2013, 26.) Kyselyssä ei siis ole tärkeää, täyttääkö vihapuhe rikoksen tunnusmerkit.

Valitse kysymyksiin sopiva vaihtoehto.

1. Mikä on sukupuolesi? *

Nainen

Mies

Muu

En halua kertoa

2. Missä opiskelet journalistiikkaa / journalismia? *

Jyväskylän yliopistossa

Tampereen yliopistossa

Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa

Turun ammattikorkeakoulussa

Oulun ammattikorkeakoulussa

3. Missä vaiheessa opiskelusi ovat? *

Alkuvaiheessa

Puolivälissä

Loppuvaiheessa

4. Kuinka paljon sinulla on journalistista työkokemusta? *

ei lainkaan

vähemmän kuin 1 kuukausi tai satunnaisia juttuja

1 - 6 kuukautta

6 - 12 kuukautta

yli 12 kuukautta

5. Oletko joutunut journalistisessa työssä vihapuheen kohteeksi? *

Kyllä

En

Valitse kysymyksiin sopiva vaihtoehto. Kunkin kysymyksen yhteydessä ohjeistetaan, kuinka monta vaihtoehtoa voit valita.

6. Kuinka laaja-alaisesti opinnoissasi on käsitelty vihapuhetta? Voit valita vain yhden vaihtoehdon. *

- Yhden tai useamman kurssin verran
- Yhden tai useamman luennon / oppitunnin verran
- Luennolla / oppitunnilla jonkin muun aiheen yhteydessä
- Satunnaisesti
- Ei lainkaan

7. Jos vihapuhetta on käsitelty, mitä siihen liittyviä teemoja on nostettu esiin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Vihapuheen yleisyyttä
- Vihapuheen erilaisia ilmenemismuotoja ja tunnistamista
- Vihapuheen sukupuolittuneisuutta
- Vihapuheen vaikutuksia omaan työn tekemiseen
- Vihapuheen vaikutuksia henkilökohtaiseen elämään
- Keinoja, joilla vihapuhekokemusta voi käsitellä
- Muuta, mitä: _____

8. Jos vihapuhetta on käsitelty, millainen sävy opetuksessa on ollut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Toteava sävy (esimerkiksi "Tällainen tilanne on nyt.")
- Kannustava sävy (esim. "Apua on olemassa, eikä yksin pidä jäädä.")
- Toiveikas sävy (esim. "Tulevaisuudessa tämä ei ole yhtä iso ongelma kuin nyt.")
- Turhautunut sävy (esim. "Asialle ei valitettavasti voi tehdä juuri mitään.")
- Vähättelevä sävy (esim. "Vihapuhe ei ole niin suuri ongelma kuin annetaan ymmärtää.")
- Muu, millainen: _____

9. Jos vihapuhetta on käsitelty, millaisin keinoin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Draaman keinoin, esimerkiksi roolilleikin avulla
- Aiheen asiantuntija on vierailut luennolla / oppitunnilla
- Vihapuheen kohteeksi joutunut on vierailut luennolla / oppitunnilla
- Aiheesta on esitetty dioja
- Opinnoissa on hyödynnetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta
- Muuten, miten: _____

10. Missä muualla olet saanut vihapuheopetusta tai -koulutusta? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Muissa opinnoissa
- Töissä
- Opiskelija- tai ainejärjestön tapahtumassa
- Olen etsinyt tietoa itse esimerkiksi internetistä tai kirjoista
- En missään
- Muualla, missä: _____

Arvioi seuraavaksi, kuinka journalistiikan tai journalismin pääaineopintosi ovat vaikuttaneet ymmärrykseesi vihapuheesta. Valitse jokaiseen väittämään sopivin vaihtoehto.

11. Arvioi, kuinka samaa mieltä olet väittämien kanssa. *

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin samaa mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, mikä kaikki on laskettavissa vihapuheeksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, milloin vihapuhe täyttää rikoksen tunnusmerkit.	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten toimia, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, mihin tahoihin ottaisin yhteyttä, jos joutuisin vihapuheen kohteeksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten vihapuhe voi vaikuttaa työhöni toimittajana.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut pääaineopinnoissani selvän käsityksen, miten vihapuhe voi vaikuttaa henkiseen hyvinvointiini.	☐	☐	☐	☐	☐
Mielestäni vihapuheopetus on ollut pääaineopinnoissani riittävää.	☐	☐	☐	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin vapaamuotoisesti.

12. Miten kuvailisit vihapuheopetusta pääaineopinnoissasi? *

---

13. Mitä haluaisit vielä oppia vihapuheesta ja sen kohteeksi joutumisesta? *

---

14. Olet töissä toimituksessa ja saat aggressiivisia sähköpostiviestejä, jotka täyttävät vihapuheen tunnusmerkit. Viestit jäävät vaivaamaan ja tunnet olosi uhatuksi. Mitä teet? *

---

15. Voit jättää tähän palautetta kyselystä tai täydentää aiempia vastauksiasi.
